

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Lukáš Dušek

Vnitrostátní rozhodčí řízení v České republice

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Alena Winterová, CSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): prosinec 2012

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 6. 12. 2012

Lukáš Dušek

Poděkování:

Rád bych v první řadě poděkoval vedoucímu své diplomové práce prof. Aleně Winterové za ochotu spolupracovat se mnou na individuálním tématu diplomové práce, za cenné a podnětné připomínky a rady a za ochotu a čas, který mi věnovala. Rovněž bych rád poděkoval prof. Ianu D.C. Ramsaymu, přednášejícímu na University of Kent, za konzultace ohledně anglické právní úpravy a praxe řešení sporů. Rád bych rovněž poděkoval prof. Alexanderu Bělohávkovi za nespočet publikací, které mi poskytly hlubší orientaci v rozhodčím řízení a do jisté míry formovaly některé moje základní postoje v této oblasti. Rovněž bych chtěl poděkovat Luďku Lissemu, jenž jako první dokázal vydáním komentáře, který přinesl některé originální interpretační pohledy, komplexně reagovat na legislativní změnu v oblasti rozhodčího řízení, byť mi předmětný komentář byl často zdrojem pro polemiku. V neposlední řadě děkuji rodině a blízkým za podporu a trpělivost v průběhu psaní diplomové práce.

V Praze dne 6. 12. 2012

Lukáš Dušek

Obsah

Kapitola 1. - Úvod	1
Kapitola 2. - Řešení vnitrostátních sporů v evropských zemích	4
2.1. Řízení o drobných nárocích	6
2.2. Odvětvoví ombudsmani	7
2.3. Zhodnocení situace v České republice	9
Kapitola 3. - Historie vnitrostátního rozhodčího řízení před r. 1995	10
Kapitola 4. - Vývoj vnitrostátního rozhodčího řízení po roce 1995 a počátek problémů se zneužíváním rozhodčího řízení	11
4.1. Problematika tzv. arbitrážních center	12
4.1.1. Podstata problému	12
4.1.2. Vývoj judikatury	13
4.1.3. Kontext judikatury	15
4.2. Problematika spotřebitelských rozhodčích doložek	16
4.2.1. Podstata problému	16
4.2.2. Směrnice Rady 93/13/EHS	17
4.2.3. Vývoj judikatury	18
Kapitola 5. - Vybrané aspekty vnitrostátního rozhodčího řízení po 1. 4. 2012	20
5.1. Rozhodčí smlouva	21
5.2. Osoba rozhodce	23
5.2.1. Požadavek právnického vzdělání	23
5.2.2. Nestrannost a nepodjatost rozhodce	30
5.2.3. Možnost nepřijetí funkce rozhodcem	35
5.2.4. Trestněprávní ochrana a odpovědnost rozhodce	38
5.3. Rozdíly v postavení stálých rozhodčích soudů a arbitrážních center	39
5.4. Náklady na rozhodčí řízení	40
5.5. Skutečnosti rozhodné pro vydání rozhodčího nálezu	42
5.6. Věcný soudní přezkum rozhodčího nálezu	46
5.6.1. Rozsah věcného přezkumu	46
5.6.2. Následek zrušení rozhodčího nálezu v rámci věcného přezkumu soudem	48
5.7. Možnost vyškrtnutí rozhodce ze Seznamu Rozhodců pro neřízení se právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele	52
5.8. Shrnutí Novely	57
Kapitola 6. - Exkurz do anglické právní úpravy	59
6.1. Právní úprava vnitrostátního rozhodčího řízení	59
6.1.1. Historie právní úpravy vnitrostátního rozhodčího řízení	59
6.1.2. Současnost právní úpravy vnitrostátního rozhodčího řízení	60
6.2. Řešení vnitrostátních sporů před jinými mechanismy	62
6.2.1. Small Claims Procedure	62
6.2.2. Financial Ombudsman Service	63
6.3. Aplikační praxe anglického vnitrostátního rozhodčího řízení	64
6.4. Zhodnocení právní úpravy a situace v Anglii a její možné implikace pro české poměry	65
Kapitola 7. - Úvahy autora práce o podobě vnitrostátního rozhodčího řízení v České republice <i>de lege ferenda</i>	67
7.1. Základní předpoklady rozhodčího řízení	67
7.1.1. Rozhodčí smlouva uzavřená samostatně	68
7.1.2. Garance nestrannosti	69

7.2. Opatření chránící slabší smluvní stranu	71
7.2.1. Osoba rozhodce	72
7.2.2. Rozhodné skutečnosti pro vydání rozhodčího nálezu	74
7.2.3. Věcný přezkum soudem	74
7.2.4. Vyškrtnutí ze Seznamu Rozhodců	75
7.3. Důsledky navrhovaných změn	76
Kapitola 8. - Závěr	78

Kapitola 1. - Úvod

V posledních letech došlo v České republice k výraznému vývoji vnitrostátního rozhodčího řízení, nejprve k judikaturnímu, poté k legislativnímu. Během tohoto vývoje vyšlo najevo, že institut rozhodčího řízení je některými subjekty zneužíván a je jím obcházena hmotněprávní ochrana některých subjektů.¹ Rozhodčí řízení tak významně utrpělo na své pověsti, přitom se může jednat o velmi přínosný mechanismus řešení sporů, jelikož je velmi dobře adaptovatelné na individuální potřeby stran.

Rozhodčí řízení spočívá v rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci,² a to základě vůle stran se rozhodčímu řízení podrobit namísto řízení soudního projevené před vznikem sporu či po něm. O vnitrostátní rozhodčí řízení se pak jedná v případě, kdy obě strany sporu jsou subjekty českého práva. Primární zásadou rozhodčího řízení je autonomie vůle, a právo rozhodce spor rozhodnout tak vychází z vůle stran. Kromě toho je stranám poskytnuta široká možnost dohodnout se na podobě a průběhu rozhodčího řízení. Často bývají jako specifika rozhodčího řízení uváděna jeho konečnost, existence korektivů hmotného práva a možnost stran ovlivnit složení tribunálu. Z výhod je často uváděna jeho rychlost, adaptabilita na individuální potřeby stran, nízké náklady či rozhodování odborníků.

Rozhodčí řízení je hojně využíváno v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem, kde se používá k překlenutí rozdílů národních právních řádů či dalších aspektů, které by z objektivního hlediska mohly zvýhodnit jednu ze stran. Vnitrostátní rozhodčí řízení je v práci zkoumáno jako takové řízení, které se používá pro řešení sporů z důvodů jiných než je překlenutí rozdílů v právně-sociálním prostředí jednotlivých států. Z toho důvodu v této práci není zkoumáno rozhodčí řízení mezinárodní. Ve značné míře tedy bude v práci zkoumáno takové vnitrostátní rozhodčí řízení, které strany zvolily namísto rozhodování obecných soudů, z důvodů, že jim rozhodování obecnými soudy z různých důvodů nevyhovuje a rozhodčí řízení je pro ně přijatelnější alternativou. V mezinárodním rozhodčím řízení se důvodem užití rozhodčího řízení pak jeví spíše zájem, aby nerozhodoval soud ve státě jen jedné ze stran, neboť by to mohlo druhé straně způsobit objektivní nevýhodu.

¹ CARBOL, Karel, Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení *Právní forum* 7/2012, s. 303 – 311 (dále jen K. Carbol, zamyšlení), s. 303

²§ 1 ZRŘ

Legitimizačním faktorem mezinárodního rozhodčího řízení je dle autora práce již samotný fakt, že rozhodování jednoho z národních soudů by mohlo být pro jednu ze stran nespravedlivé. Z toho důvodu je třeba za předpokladu vůle stran svěřit rozhodování „mezinárodnímu“ tribunálu. Fakt, že k rozhodování mezinárodních sporů v soukromoprávních vztazích jsou často zřizovány instituce rozhodčí³ a nikoliv soudní, toto dle názoru autora práce jen potvrzuje. Aplikovatelnost ZRŘ ve vnitrostátních sporech pak dle názoru autora práce naopak musí legitimizovat určité podstatné rozdíly od řízení soudního tak, aby stát po souhlasu stran pouze nedelegoval výkon moci soudní na soukromé osoby.

Zákonnou úpravou spočívající v pouhé delegaci jedné ze tří základních složek státní moci, moci soudní, na soukromé osoby, byť za předpokladu vůle stran, či úpravou, kde by se proces rozhodování rozhodci jako soukromými osobami mohl lišit od rozhodování soudu jen nepatrně, by dle názoru autora práce mohl být zásahem do postavení České republiky jako demokratického právního státu podle čl. 1 odst. 1.) Ústavy. Takovou úpravou by se totiž obcházel samotný smysl řady základních práv stanovených LZPS, například smysl práva na zákonného soudce podle čl. 38 LZPS. Vnitrostátní rozhodčí řízení si tak podle autora práce musí zachovat některá svá specifika, aby bylo legitimně na vnitrostátní vztahy aplikovatelné.

Řešení sporů mezi stranami v rámci jednoho státu, jehož výsledkem je vydání vykonatelného rozhodnutí, je tradičně záležitostí národních soudů. Lze tak hovořit o tradičně veřejnoprávní úpravě řešení vnitrostátních sporů. Proto bude v práci nahlíženo na rozhodčí řízení jako na institut, kterým jsou vztahy tradičně upravené veřejným právem za předpokladu vůle stran zařazeny do oblasti soukromého práva a podřízeny autonomii vůle.

I přesto, že se vnitrostátní rozhodčí řízení objevuje v českém právním řádu již poměrně dlouhou dobu, o čemž bude pojednáno v Kapitole 3. této práce, je třeba starší úpravu vnímat v politických, ekonomických a společenských souvislostech. Rozhodčí řízení tak dříve sloužilo spíše jako výjimečný prostředek řešení sporů po individuálním sjednání stranami. Rozhodčímu řízení tak strany podrobovaly jen významné spory, pro jejichž řešení nebylo soudní řízení vhodné. Rozhodčí řízení jako prostředek řešení běžných vnitrostátních sporů se v České republice ve velké míře objevuje až po účinnosti ZRŘ v roce 1995, když mezi léty

³ Např. International Court of Arbitration působící v rámci International Chamber of Commerce

1963 a 1995 nebylo vnitrostátní rozhodčí řízení povoleno. Poměrně dlouhá historie rozhodčího řízení tedy dle autora práce nic nemění na faktu, že tradičním prostředkem řešení vnitrostátních sporů je řízení soudní a běžné používání vnitrostátního rozhodčího řízení nelze za tradiční považovat.

Rovněž je třeba podotknout, že vnitrostátní rozhodčí řízení v České republice se od rozhodčího řízení mezinárodního liší i svou aplikační praxí. I za předpokladu odhlédnutí od zneužívajících praktik, o kterých bude pojednáno níže, je třeba podotknout, že narozdíl od řízení mezinárodního, kdy spory rozhodují organizace s celosvětově pozitivní pověstí, v České republice si organizace působící ve vnitrostátním rozhodčím řízení zatím příliš pozitivní pověst nezískaly. Pozitivní pověst si naopak získal RSHKAK, který je stálým rozhodčím soudem podle § 13 ZRŘ. RHHKAK je však pro vnitrostátní spory poměrně málo využíván, když počítá s celoročním nápadem případů odpovídajícím nápadu měsíčnímu u některých jiných organizací,⁴ tzv. arbitrážních center, ke kterým se strany sporu uchylují častěji.

Nelze rovněž odhlédnout od toho, že ve vnitrostátním styku jsou často, a to zejména ve spotřebitelských sporech, používány adhezní smlouvy obsahující rozhodčí doložky. V takové situaci je dohoda o rozhodčím řízení, eventuelně o osobě rozhodce či způsobu vedení řízení, dosažena spíše pasivním souhlasem než faktickou dohodou obou stran o rozhodci jako o osobě, které důvěřují. Původní ideou široké autonomie vůle stran v rozhodčím řízení přitom bylo, aby měly strany možnost dohodou přizpůsobit si řešení sporů svým individuálním požadavkům. Je tedy otázkou, na kolik jsou této původní ideji vzdáleny případy, kdy svým zájmům přizpůsobí rozhodčí řízení pouze jedna strana a druhá strana je přitom omezena na prostý souhlas či nesouhlas.

Všechno výše uvedené tedy demonstruje, že v práci bude zkoumáno rozhodčí řízení, které se svým teoretickým i praktickým pozadím významně odlišuje od rozhodčího řízení mezinárodního a často i od původní ideje rozhodčího řízení. Vzhledem k značnému rozsahu tématu bude pojednáno o rozhodčím řízení zvláště ve světle Novel ZRŘ. Není účelem práce pojednat o všech změnách v úpravě, ale zaměřit se hlouběji na vybrané problémy

⁴ RABAN, Přemysl, Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích? *Bulletin Advokacie* 6/2010, s. 15 – 22. Dostupný také z WWW: http://www.cak.cz/assets/files/3223/BA_06_web.pdf (dále jen P. Raban, Autorizovaní rozhodci), s. 19

vnitrostátního rozhodčího řízení související s tím, jak se právní úprava vnitrostátního rozhodčího řízení *de lege lata* vyrovnává s rizikem zneužití rozhodčího řízení.

Cílem práce je zkoumat eventuální meze v aplikaci vnitrostátního rozhodčího řízení, možnosti jeho zneužití a právní instituty umožňující takovému zneužívání zabránit. Cílem práce je rovněž poukázat na některé problémy vnitrostátního rozhodčího řízení, o kterých dosud nebylo příliš debatováno, ale mohly by se stát vážnou hrozbou v budoucnu. Podobně je cílem demonstrovat nové interpretační pohledy na problematiku již v odborných kruzích diskutovanou.

Ohledně vnitrostátního rozhodčího řízení, zejména spotřebitelského, probíhá odborná debata dvou „táborů,“ přičemž jeden zdůrazňuje ochranu slabší strany a zneužívající chování některých podnikatelů, druhý pak klade především důraz na autonomii vůle, na které je rozhodčí řízení postaveno. Záměrem autora práce není přiklonit se na jednu z těchto stran, když nelze přehlédnout, že za touto debatou mohou stát i ekonomické zájmy jednotlivých stran, které jsou často činné v praxi rozhodčího řízení v různých pozicích. Záměrem autora naopak je nezaujatě hodnotit argumentaci obou táborů a zkoumat, na kolik jsou některé změny v rozhodčím řízení legitimní reakcí na některé zneužívající praktiky a na kolik jsou nepřijatelnými zásahy do samé podstaty rozhodčího řízení.

Někteří autoři upozorňují, že zneužívání rozhodčího řízení, popřípadě četnost takového zneužívání, nebylo nijak empiricky prokázáno a neexistují v tomto ohledu zpracované studie.⁵ Daný fakt může být způsobem tím, že rozhodčí řízení je neveřejné a je otázkou, zda by vůbec bylo možné v tomto ohledu empirické studie zpracovávat. Proto autor v práci bude předpokládat, že lze považovat za pravdivé to, v čem se většina autorů shoduje či to, co vyplývá ze soudních rozhodnutí.

Kapitola 2. - Řešení vnitrostátních sporů v evropských zemích

Pro pochopení některých aspektů vnitrostátního rozhodčího řízení v České republice je vhodné krátce shrnout i některé jiné mechanismy pro řešení sporů. V první řadě je třeba zmínit národní soudy, které jsou tradičním mechanismem pro řešení vnitrostátních sporů. Zdá

⁵ SOKOL, Tomáš, K aktuálním problémům rozhodčího řízení, *Právní rádce 9/2011*, dostupný také z WWW: <http://pravnicadce.ihned.cz/c1-53042270-k-aktualnim-problemum-rozhodciho-rizeni> (dále jen T. Sokol, k aktuálním problémům)

se býti vhodným dodat, že národní soudy naopak nejsou tradičním prostředkem pro řešení mezinárodních sporů. V soudním procesním právu se v průběhu staletí vyvinula celá řada garancí spravedlivého fungování jako např. právo na zákonného, nestranného a nezávislého soudce. S rozvojem konzumní společnosti se však začal objevovat problém s přetížeností soudů související s výrazně větší smluvní aktivitou občanů a tím souvisejícím nárůstem nápadu případů. I ve vnitrostátním styku se tak začalo výrazně rozšiřovat řešení sporů alternativní k soudnímu procesu poskytujícímu veškeré zásady spravedlivého procesu.

Obsah pojmu „alternativní řešení sporů“ není vnímán jednotně, podle jedné z teorií pod něj však lze zařadit veškeré mechanismy mimo tradiční soudní proceduru poskytující veškeré záruky spravedlivého procesu.⁶ Pod tento pojem tak jsou často zařazovány i mechanismy, jimiž dosažený výsledek není ani pro jednu ze stran závazný, např. mediace. O těchto mechanismech, nebude v této práci pojednáno hlouběji, neboť představují pouze jakousi kvalifikovanou formu jednání stran, zatímco předmětem této práce je především řízení, kde dochází k vydání pro strany závazného rozhodnutí.

Další skupinu mechanismů alternativního řešení sporů pak tvoří tzv. adjudikační mechanismy,⁷ jejichž rozhodnutí je alespoň pro jednu stranu sporu závazné, typicky vždy pro stranu v silnějším postavení. První skupinu v rámci adjudikačních mechanismů pak tvoří mechanismy kolektivního řešení sporů, velmi rozšířené jsou např. tzv. *class actions* v USA. Problematika kolektivního řešení sporů je velmi obsáhlá a nemůže tak být předmětem hlubšího zkoumání v této práci. Druhou skupinou v rámci adjudikačních mechanismů tvoří individuální řešení sporů.

Jedna z velkých srovnávacích studií (dále jen Leuvenská studie)⁸ demonstrovala, že v Evropě a některých dalších vyspělých zemích existuje celá řada takových mechanismů, přičemž tyto mechanismy lze teoreticky považovat za konkurující si vzájemně i za

⁶ The Study Centre for Consumer Law – Centre for European Economic Law Katholieke Universiteit Leuven, Belgium (headed by Prof. Jules Stuyck), *An analysis and evaluation of alternative means of consumer redress other than redress through ordinary judicial proceedings, Final Report*, A Study for the European Commission, Health and Consumer Protection Directorate-General Directorate B – Consumer Affairs (Leuven, January 17, 2007) (dále jen Leuven Report), s. 5

⁷ Tamtéž, s. 5

⁸ The Study Centre for Consumer Law – Centre for European Economic Law Katholieke Universiteit Leuven, Belgium (headed by Prof. Jules Stuyck), *An analysis and evaluation of alternative means of consumer redress other than redress through ordinary judicial proceedings, Final Report*, A Study for the European Commission, Health and Consumer Protection Directorate-General Directorate B – Consumer Affairs (Leuven, January 17, 2007) (dále jen Leuven Report)

konkurující tradičnímu soudnímu procesu. Ač se Leuvenská studie, stejně jako mnoho obdobných studií, primárně týká řešení spotřebitelských sporů, uvedené mechanismy lze povětšinou uplatnit i v obchodních vztazích, jak bude níže demonstrováno. Je však nutné upozornit na to, že existence a dostupnost daných mechanismů je ve značné míře odvislá od ochoty států nést náklady na fungování těchto mechanismů.⁹

Je třeba zdůraznit, že Evropská Unie obecně podporuje existenci takových mechanismů, které vedou k vydání rychlého rozhodnutí v neformálním řízení.¹⁰ Byť Evropská Unie při této podpoře explicitně zmiňuje pouze spotřebitelské spory, lze vidět takovéto mechanismy jako žádoucí obecně, byť každý mechanismus má přirozeně své výhody i nevýhody. Obecně jsou za výhody mimosoudního řešení sporů pokládány neformálnost, nižší náklady, délka a větší odbornost osob spory rozhodujících.¹¹ V zahraniční literatuře se vyvinulo přirovnání, že oblast řešení sporů je jako tlakový hrnec. Jestliže nebude existovat ventil pro uvolnění páry, spočívající v existenci efektivních a neformálních alternativních mechanismů řešení sporů, tlakový hrnec vybuchne a následkem bude rozpad společenského pořádku.¹² Dané přirovnání naznačuje, že v dnešní společnosti s velkým množstvím sporů již není možné nechávat jejich rozhodování výhradně na plnohodnotné soudní proceduře, jinak by byly soudy paralyzovány.

2.1. Řízení o drobných nárocích

První výraznou skupinou individuálních adjudikačních mechanismů alternativního řešení sporů je řízení o drobných nárocích. Toto řízení probíhá před státními soudy. Ač se rozsah zjednodušení oproti tradičnímu soudnímu procesu v jednotlivých zemích liší, za řízení o drobných nárocích v pravém slova smyslu lze hovořit tam, je soudní řízení výrazně zjednodušeno, zejména jsou redukovány jeho náklady, formalita a trvání. Často rovněž

⁹ Tamtéž, s. 11

¹⁰ Doporučení Komise 98/257/ES ze dne 30. března 1998 o zásadách pro orgány odpovědné za mimosoudní urovnávání spotřebitelských sporů. Toto doporučení není přeloženo do češtiny, čerpáno z anglické verze (COMMISSION RECOMMENDATION of 30 March 1998 on the principles applicable to the bodies responsible for out-of-court settlement of consumer disputes (98/257/EC))

¹¹ Leuven Report, viz. Poznámka pod čarou č. 6, s. 25

¹² Např. RAMSAY, I., Consumer law and policy: text and materials on regulating consumer markets. 2nd ed. Oxford: Hart Publishing, 2007 (dále jen I. Ramsay, Consumer law), s. 217

existují pro toto řízení speciální soudy.¹³ Řízení o drobných nárocích bývá zpravidla určeno pro spotřebitele i obchodníky a rozhodnutí bývá závazné pro obě strany sporu.

Výhodou je především absence obav z nestrannosti a nezávislosti soudce, když volba soudce nemůže být stranami sporu ovlivněna a soudce je placen státem. Nevýhodou pak může například být nižší rychlost v porovnání s ostatními mimosoudními mechanismy, neboť soudy pravděpodobně nemohou příliš pružně reagovat na zvýšení nápadu. Pro stát je pak přirozeně nevýhodou nutnost nést finanční náklady na fungování tohoto řízení. Velmi rozšířené je toto řízení např. v Anglii, o něm bude pojednáno v Kapitole 6. této práce.

V České republice však řízení o drobných nárocích prakticky neexistuje, když Leuvenká studie v případě České republiky zmiňuje zjednodušení oproti tradičnímu soudnímu procesu spočívající pouze v absenci možnosti odvolání v tzv. bagatelních sporech,¹⁴ v současnosti tedy v případě sporů do 10 000 Kč.¹⁵ Danou hranici lze z hlediska požadavku na možnost řešit rozumný rozsah sporů ve zjednodušeném řízení vnímat jako velmi nízkou.¹⁶ Jako nízká se částka jeví i v porovnání s ostatními státy, přičemž v České republice byla v době vypracovávání Leuvenká studie tato částka druhá nejnižší po Slovenské republice s velkým odstupem od ostatních států¹⁷ a i po jejím zvýšení je stále za předpokladu absence změn v ostatních státech stále 2. nejnižší.¹⁸ Především však pouhá absence možnosti odvolání nečiní z českého soudního řízení o bagatelních sporech takové řízení, které by bylo skutečným neformálním, rychlým a levnějším řízením o drobných nárocích v pravém slova smyslu.

2.2. Odvětvoví ombudsmeni

Dalším rozšířeným mechanismem jsou ombudsmeni pro řešení sporů v konkrétních odvětvích.¹⁹ Leuvenká studie uvádí celou řadu odvětví, ve kterých ombudsmeni působí, často jsou uváděni např. ombudsmeni ve finančním sektoru. Ombudsmeni jsou primárně

¹³ Leuven Report, viz. Poznámka pod čarou č. 6, s. 259

¹⁴ Tamtéž, s. 198

¹⁵ § 202 odst. 2.), o.s.ř.

¹⁶ Čímž autor práce v žádném případě nevyjadřuje myšlenku, že by se měla změnit hranice pro bagatelní spory.

¹⁷ Leuven Report, viz. Poznámka pod čarou č. 6, s. 254 - 256

¹⁸ Tamtéž

¹⁹ Je především nutno odlišit ombudsmany jako osoby vynášející rozhodnutí od českého Veřejného ochránce práv.

určení k zastupování kolektivních zájmů spotřebitelů, proto nezřídka i vstupují do jednání z asociacemi podnikatelů za účelem změny nezákonných praktik podnikatelů.²⁰ Ombudsmani řeší spory poměrně rychle, často jsou dostupní zdarma a obvykle rovněž mohou uplatnit kritéria spravedlnosti namísto hmotného práva.²¹ Přístup k ombudsmanům mají buďto pouze spotřebitelé, často ale i podnikatelé za určitých podmínek, např. do určité výše obratu.

Ombudsmani pak fungují tak, že jejich rozhodnutí jsou závazná pouze pro profesionály v daném oboru, kdežto pro neprofesionály závazná často nejsou. Často jsou ombudsmani totiž financováni právě podnikateli v daném odvětví, a to buďto ze zákona²² nebo z dobrovolné iniciativy podnikatelů v daném odvětví za účelem získání důvěryhodnosti.²³ Nezávaznost rozhodnutí pro neprofesionály v daném oboru pak rozptyluje obavy z možných následků podjatosti ombudsmanů, když je vždy pro spotřebitele možné obrátit se na soud. Celkově se ombudsmani jeví v případě jednostranné závaznosti jako mechanismus, jehož využitím nemá slabší strana „co ztratit.“ I. Ramsay například hodnotí, že v případě některých odvětví, kde „jedna ze stran často stojí proti silnému profesionálovi, nejsou ombudsmani jednou z alternativ, ale alternativou jedinou.“²⁴

V České republice pak ombudsmani vydávající závazné rozhodnutí pak s jedinou výjimkou neexistují, čímž není zpochybňována existence např. ombudsmanů pro řešení reklamací pro určitou společnost. Onou výjimkou je finanční arbitr řešící spory související s některými finančními produkty.²⁵ Nově je jeho působnost rozšířena i např. na množství sporů souvisejících se spotřebitelskými úvěry,²⁶ přičemž však panují nejasnosti ohledně výkladu této působnosti.²⁷ Podání návrhu je umožněno pouze spotřebiteli,²⁸ řízení je zdarma²⁹ a finanční arbitr je hrazen ze státního rozpočtu. Jeho nálezy jsou ovšem závazné pro spotřebitele i podnikatele,³⁰ a značně tak vybočuje z evropského kontextu ombudsmanů.

²⁰ Leuven Report, viz. Poznámka pod čarou č. 6, s. 84

²¹ Tamtéž, s. 85

²² Například úřad Finančního ombudsmana v Anglii, o kterém bude pojednáno v části 6. této práce

²³ Např. Ombudsman v oboru pojišťovnictví v Belgii, Leuven Report, viz. Poznámka pod čarou č. 6, s. 84

²⁴ I. Ramsay, Consumer law, viz. Poznámka pod čarou č. 12, s. 254

²⁵ § 1, ZFA

²⁶ Tamtéž

²⁷ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 61 - 64

²⁸ § 3 odst. 2.) a § 8, ZFA

²⁹ Tamtéž, § 18 odst. 2.)

³⁰ § 15 – 17, ZFA

Zajímavostí je, že zákonodárce Novelou vnesl do ZRR kolizní ustanovení pro střet možného rozhodčího řízení s řízením před finančním arbitrem, avšak toto ustanovení bylo ještě před účinností Novelly derogováno jiným zákonem, podle L. Lisse „*hrubou legislativní chybou*,“³¹ a kolize Finančního arbitra a rozhodčího řízení tak zůstává nejistou otázkou. Jakkoliv, je třeba podotknout, že obecné povědomí o existenci Finančního arbitra se zdá poměrně malé a i úřad jako takový je poměrně malým úřadem, kdy samotným finančním arbitrem je pouze jedna osoba.

2.3. Zhodnocení situace v České republice

Jako důvod k častému využívání rozhodčího řízení pro řešení vnitrostátních sporů je často udávána nemožnost se efektivně a rychle domoci svých práv v tradičním soudním řízení tam, kde spory nejsou nijak právně složité, typicky tedy např. domoci se po právní stránce nesporného plnění ze smlouvy. A. Bělohlávek přitom uvádí, že počet vnitrostátních sporů řešených v České republice v rozhodčím řízení je v porovnání s ostatními zeměmi extrémně vysoký.³²

Často jsou udávány za příklad sporů řešených v rozhodčím řízení v České republice spory týkající se finančních produktů.³³ Z výše uvedeného si lze povšimnout, že daný typ sporů se však v ostatních státech řeší především prostřednictvím jiných uvedených mechanismů. Existuje-li pro danou oblast ombudsman, řeší se spory zpravidla před ombudsmanem. Spory mimo dosah ombudsmanů se pak často řeší v rámci řízení o drobných nárocích, pokud svým rozsahem pod toto řízení spadají. Jak však již výše uvedeno, v České republice jsou ostatní individuální adjudikační mechanismy v porovnání s ostatními státy podstatně méně rozvinuté.

Četnost používání rozhodčího řízení tak podle názoru autora práce tkví do značné míry v tom, že vnitrostátní rozhodčí řízení v České republice do značné míry supluje mechanismy, které jsou běžně v evropských zemích k dispozici. To je způsobeno tím, že Česká republika se řadí mezi státy, které nejsou ochotny fungování výše uvedených mechanismů finančně nést a

³¹ L. Lisse, komentář k ZRR, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 59

³² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, c, 1672 s. ISBN 978-807-1793-427 (dále jen A. Bělohlávek, komentář k ZRR), s. 418

³³ P. Raban, Autorizovaní rozhodci, viz. Poznámka pod čarou č. 4, s. 19

existuje tak jen poměrně úzká možnost, jak se domoci spravedlnosti prostřednictvím rychlého a neformálního řešení sporů. Posílení působnosti finančního arbitra je tak dle autora práce vítanou změnou, která by mohla v budoucnu vést k odpadnutí některých z nastíněných problémů. Celkově je ale dostupnost takovýchto mechanismů podle autora práce v České republice zatím stále velmi malá.³⁴

Kapitola 3. - Historie vnitrostátního rozhodčího řízení před r. 1995

Vnitrostátní rozhodčí řízení se objevuje v českém právním řádu již poměrně dlouhou dobu, „prehistorie“ sahá až do 13. století.³⁵ „Do 31.12.1950 platil pro rozhodčí řízení rakouský civilní řád soudní z roku 1895,“³⁶ v rámci něhož bylo možné vyjmout z pravomoci soudů spory, v nichž bylo možné uzavřít smír.³⁷ Je však nutno podotknout, že se jedná o dobu před masovým rozvojem konzumní společnosti. Rozhodčí řízení tak sloužilo spíše jako výjimečný prostředek řešení sporů po individuálním sjednání stranami. Rozhodčímu řízení tak strany podrobovaly jen významné spory, pro jejichž řešení nebylo soudní řízení vhodné.

„Zákon č. 142/1950 Sb., o řízeních v občanských právních věcech (občanský soudní řád), který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 1951, zachoval ve své struktuře rozhodčí řízení (§ 648 a násl.). Podstatně však omezil možnost uzavřít rozhodčí smlouvu; tu bylo možno sjednat jen tehdy, jestliže jednou ze stran byla československá právnická osoba.“³⁸ Vzhledem k tehdejší politické realitě a s tím související povaze a množství právnických osob lze konstatovat, že od té doby se rozhodčí řízení stalo naprosto výjimečnou záležitostí.

„V roce 1963 pak přišel na svou dobu velmi moderní zákon č. 98/1963 Sb., který se používal pro řešení sporů z mezinárodního obchodu (s výjimkou RVHP, kde bylo rozhodčí

³⁴ Shodně A. Bělohlávek, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 417

³⁵ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 22 - 23

³⁶ KLEIN, Bohuslav, Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci? *Právní forum* 3/2010, s. 101

³⁷ Historie rozhodčího řízení v právním řádu v ČR, dostupné též z WWW: <http://www.rozhodnene.cz/historie-rozhodciho-rizeni-v-pravnim-radu-v-cr>

³⁸ Tamtéž

řízení založeno na jiných právních základech).³⁹ Vnitrostátní rozhodčí řízení tak bylo od roku 1963 až do konce roku 1994 zakázáno zcela.⁴⁰

Rozhodčí řízení jako prostředek řešení běžných vnitrostátních sporů se v České republice tedy objevuje až po účinnosti ZRŘ v roce 1995. Je tak nutné podotknout, že obnovení vnitrostátního rozhodčího řízení v roce 1995 znamenalo obnovení ve zcela jiných společenských podmínkách, zejména kvůli výraznému rozvoji konzumní společnosti.

Kapitola 4. - Vývoj vnitrostátního rozhodčího řízení po roce 1995 a počátek problémů se zneužíváním rozhodčího řízení

ZRŘ v podobě, která nabyla účinnosti 1. 1. 1995, byl, stejně jako značné množství národních předpisů v právně vyspělých zemích⁴¹ přibližně od poloviny 80. let, vystavěn na principech Vzorového zákona UNCITRAL, který je nezávazným předpisem primárně upravující rozhodčí řízení pro řešení obchodních sporů s mezinárodním prvkem. ZRŘ tak přejal principy velmi široké autonomie vůle subjektů, neumožňoval meritorní soudní přezkum a nerozlišoval mezi vnitrostátním a mezinárodním rozhodčím řízením, stejně jako nerozlišoval mezi spotřebitelskými a obchodními spory.

Jak však uvedeno výše, principy soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem včetně řešení sporů z takových vztahů a soukromoprávních vztahů vnitrostátních se mohou, zejména kvůli nutnosti velmi široké autonomie vůle ve vztazích s mezinárodním prvkem, a to i v oblasti řešení sporů, od sebe značně odlišovat.

ZRŘ rovněž nijak nereagoval na rozvíjející se pojetí spotřebitelského práva zaručující spotřebiteli ochranu. Ukázalo se však, že některé subjekty začaly ve vnitrostátním rozhodčím řízení této široké autonomie vůle zneužívat, a to zejména ve spotřebitelských vztazích. Zákonodárce však na toto nijak nereagoval, důsledkem čehož byla později některá soudní rozhodnutí omezující aplikaci vnitrostátního rozhodčího řízení.

³⁹ KLEIN, Bohuslav, Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci? *Právní forum* 3/2010, s. 101

⁴⁰ Historie rozhodčího řízení v právním řádu v ČR, dostupné též z WWW: <http://www.rozhodneme.cz/historie-rozhodceiho-rizeni-v-pravnim-radu-v-cr>

⁴¹ http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html

Tím však nastal stav, kdy byl ZRŘ různými soudy interpretován různým způsobem, a to až do té míry, že některé soudy považovaly zcela běžnou praxi vnitrostátního rozhodčího řízení za neplatnou⁴², kdežto jiné za platnou,⁴³ některé pak považovaly spotřebitelské rozhodčí doložky za neplatné,⁴⁴ ač ZRŘ v tomto ohledu arbitrabilitu nijak neomezoval.⁴⁵ Vznikla tedy jakýsi soudní rozkol, který měl za následek ztrátu právní jistoty ohledně vztahů ve vnitrostátním rozhodčím řízení.

4.1. Problematika tzv. arbitrážních center

4.1.1. Podstata problému

Ve vnitrostátní praxi v dané době strany v rozhodčí smlouvě dohodu o osobách rozhodců delegovaly na třetí osoby, které pak rozhodce jmenovaly. Daný způsob je obvyklý v praxi mezinárodního obchodu a třetí osoba jmenující rozhodce je běžně nazývána jako *appointing authority*. Strany pak často omezovaly *appointing authority* v možnostech výběru rozhodce odkazem na seznam rozhodců vedený třetími osobami, které vešly ve známost jako tzv. arbitrážní centra. Takovéto subjekty, zpravidla právnické osoby, přitom neměly status stálého rozhodčího soudu podle § 13 ZRŘ. Podobně strany často nahrazovaly dohodu o průběhu rozhodčího řízení odkazem na pravidla vydaná arbitrážními centry. Tato praxe je rovněž obvyklá v praxi mezinárodního obchodu, kde třetí osoby, na jejichž pravidla strany odkazují a na jejichž seznamy rozhodců strany váží jsou etablované právnické osoby s mezinárodním věhlasem a jejich rozhodci pak jsou mezinárodními odborníky.⁴⁶ Zároveň je *appointing authority* často v postavení funkcionáře takovéto právnické osoby, což lze říci i o praxi v České republice.

Nelze přehlédnout, že tato arbitrážní centra pak vykonávají podobné funkce, které ZRŘ svěřil v § 13 odst. 2.) stálým rozhodčím soudům. Arbitrážní centra v České republice tedy do značné míry suplovala činnost stálých rozhodčích soudů. Někteří komentátoři v tomto směru podotýkají, že svěření pravomocí arbitrážním centrům stranami a činnost arbitrážních

⁴² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.5.2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008

⁴³ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008, později např. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 8. 2010, sp. zn.: 39 Co 88/2010

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10

⁴⁵ § 2 odst. 1.) a 2.) ZRŘ

⁴⁶ Např. International Court of Arbitration působící v rámci International Chamber of Commerce

center je „fenomén, se kterým ... zákonodárce nepočítal,“⁴⁷ který je ale zcela legálním projevem autonomie vůle.⁴⁸

Jiní autoři však upozorňují na to, že arbitrážní centra a jim spříznění rozhodci rozhodují mnoho sporů z jedné typové smlouvy, často neindividuálně sjednané a připravené jednou ze stran, kdy daná strana zanesse do smlouvy rozhodčí doložku určující pravomoci vždy toho samého arbitrážního centra či rozhodce.⁴⁹ Strana připravující smlouvu se tak účastní mnoha typově podobných sporů plynoucích z dané typové smlouvy s různými subjekty před jedním rozhodcem. Tato strana je pak tzv. opakovaným účastníkem,⁵⁰ kdežto druhá strana není, což může vést k ekonomické provázanosti opakovaného účastníka s osobou rozhodce,⁵¹ o čemž bude hlouběji pojednáno v části 5.2.2. této práce zabývající se podjatostí.

Lze tedy vidět úzkou spojitost mezi fenoménem opakovaného účastenství a působením arbitrážních center. N. Rozehnalová přitom přímo upozorňuje, že *ad hoc* rozhodčí řízení je „nevhodn[é] v případech stran nemajících nemajících zkušenosti s rozhodčím řízením.“⁵² Tím spíše se zdá být nevhodné takové řízení, kde bude jedna strana potřebné zkušenosti nemající vystupovat proti opakovanému účastníku, který potřebné zkušenosti naopak má.

4.1.2. Vývoj judikatury

Soudy nejprve rozhodovaly tak, že autonomii vůle stran nijak neomezovaly a umožňovaly tak stranám svou dohodu na svěření pravomocí arbitrážnímu centru či *appointing authority*, přičemž danou dohodu považovaly za dohodu ve smyslu § 7 odst. 1.) ZRŘ.⁵³

Zásadní přelom pak přišel s Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 28.5.2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 45/2010 (dále jen Usnesení VS), což vedlo k jeho zásadnímu významu. Toto rozhodnutí stanovilo, že uvedené činnosti arbitrážních center jsou svěřeny pouze stálým

⁴⁷ T. Sokol, k aktuálním problémům, viz. Poznámka pod čarou č. 5

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ P. Raban, Autorizovaní rozhodci, viz. Poznámka pod čarou č. 4, s. 19 - 20

⁵⁰ V anglickém jazyce se běžně používá termín „repeat-player.“

⁵¹ P. Raban, Autorizovaní rozhodci, viz. Poznámka pod čarou č. 4, s. 19 - 20

⁵² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním i vnitrostátním obchodním styku*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2002, 219 s. ISBN 80-863-9541-3., s. 47

⁵³ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008

rozhodčím soudům a jsou tudíž neplatné pro obcházení zákona, konkrétně § 13 odst. 2.) ZRŘ. Ač nebylo nic takového v rozhodnutí zmíněno, někteří komentátoři poukazovali na to, že původem problému je podjatost související s účastí opakovaného účastníka.⁵⁴ Pozadím tohoto rozhodnutí se tak zdá být podjatost rozhodců ze seznamů vedených arbitrážními centry.

Usnesení VS bylo hojně kritizováno nejen řadou komentátorů,⁵⁵ ale i disentujícími soudci v dané věci.⁵⁶ Vytýkáno bylo především nerespektování autonomie vůle stran a poukazováno bylo často na to, že přesto že činnost arbitrážních center podobající se činnosti stálého rozhodčího soudu není v ŽRŘ povolena, není ani nikde zakázána a z povahy věci je možná.⁵⁷ T. Sokol přesvědčivě poukázal na to, že je třeba rozlišovat mezi otázkou neplatnosti ujednání v rozhodčí smlouvě a neplatností dokumentů, které rozhodčí smlouva zmiňovala, typicky tedy pravidla rozhodčího řízení či seznamy rozhodců. O neplatnosti podle něj pak lze hovořit pouze ve vztahu k těmto dokumentům, když např. lze stěžít usuzovat na neplatnost rozhodčí smlouvy pouze z odkazu na pravidla rozhodčího řízení stanovující pouze to, co stanoví samotný ZRŘ.⁵⁸

Kromě toho existují názory, že postoj zaujatý publikací Usnesení VS je nepřipustnou změnou v rozhodovací praxi soudů.⁵⁹ Ke všem výše uvedeným kritickým názorům se přiklonily i některé nižší soudy, když *de facto* Usnesení VS ignorovaly, byť si ho byly vědomy, a vydávaly rozhodnutí s opačným výsledkem⁶⁰ s poukazem na dřívější judikaturu,⁶¹ později došlo i k protichůdným rozhodnutím Nejvyššího soudu.⁶² Docházelo tedy k nejednotnému rozhodování a vztahy založené rozhodčí smlouvou delegující pravomoci na arbitrážní centra se staly značně právně nejisté.

Na rozdílné rozhodování soudů o problematice arbitrážních center později reagoval Nejvyšší Soud vydáním publikovaného sjednocujícího právního názoru dávajícího za pravdu

⁵⁴ P. Raban, Autorizování rozhodci, viz. Poznámka pod čarou č. 4

⁵⁵ Např. SOKOL, Tomáš, Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“, *Bulletin Advokacie* 6/2010, s. 22 - 23. Dostupný také z WWW: http://www.cak.cz/assets/files/3223/BA_06_web.pdf

⁵⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.5.2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, odlišné stanovisko JUDr. Ing. Jana Huška a odlišné stanovisko JUDr. Pavla Vrchy

⁵⁷ T. Sokol, k aktuálním problémům, viz. Poznámka pod čarou č. 5

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ *Overruling a rozhodčí řízení, Newsletter Rozhodčího soudu při IAL SE 02/2011*, Dostupný též z WWW: <http://www.rozhodcisoud.net/?page=directmail&action=list&diid=15>

⁶⁰ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 8. 2010, sp. zn.: 39 Co 88/2010

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 4. 2010, č.j. 23 Cdo 4895/2009

soudům zneplatňujícím rozhodčí smlouvy pro obcházení zákona,⁶³ kde se Nejvyšší soud mimo jiné označil výkon pravomocí arbitrážními centry jako „zjevné nastavení podmínek vzbuzujících důvodné pochybnosti o perspektivě nezávislého a nestranného řešení sporů.“⁶⁴ Nejvyšší soud také uvedl, že „se ... ve své sjednocovací rozhodovací činnosti staví na názor, dle něž není možno pomocí zásady smluvní autonomie negovat v těchto případech zákonu odporující ujednání rozhodčí doložky, u níž lze dovozovat v zásadě zřetelnou snahu poškodit „slabšího“ účastníka závazkového vztahu. Demokratický a právní stát totiž nemůže rezignovat na ochranu práv a oprávněných zájmů, které by mohly být ohroženy v řízení alternativním k soudnímu.“⁶⁵ Dané stanovisko Nejvyššího soudu opět nezůstalo bez odezvy a náznaků, že jde o nepřipustnou změnu v rozhodování soudů vybočující z ústavních mezí.⁶⁶

4.1.3. Kontext judikatury

Je nutné především poukázat na to, že Usnesení VS vedlo k rozkolu v judikatuře nikoliv pouze ve vztahu ke spotřebitelským sporům, ačkoliv se objevují tvrzení zužující problém jen na spotřebitelské spory.⁶⁷ Je třeba podotknout, že Usnesení VS označilo za obcházení zákona osobování si pravomoci stálých rozhodčích soudů. Z hlediska vnitrostátního rozhodčího řízení pak bylo irelevantní, zda jednou ze stran byl spotřebitel či nikoliv. Vrchní soud vyřkl své závěry o neplatnosti daných rozhodčích doložek pro obcházení zákona s platností pro vnitrostátní spory obecně. Z Usnesení VS jednak neplyne, že by byl řešen spor ze spotřebitelské smlouvy, jednak existují další okolnosti nasvědčující tomu, že se o spotřebitelský spor nejednalo.⁶⁸

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 uveřejněné pod č. 121/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

⁶⁴ Tamtéž

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ KOS, Jirí, Pohled na vývoj a změnu judikatury Nejvyššího soudu ČR týkající se rozhodčích doložek a postavení arbitrážních center *epravo.cz*, 10. 8. 2011. Dostupný také z WWW:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/pohled-na-vyvoj-a-zmenu-judikatury-nejvyssiho-soudu-cr-tykajici-se-rozhodcich-dolozek-a-postaveni-arbitraznich-center-75637.html>

či LISSE, Luděk, Je overruling v oblasti rozhodčího řízení ústavní?, *eLAW.cz*, 25. 5. 2011, Dostupný také z WWW: <http://www.elaw.cz/obcanske-pravo/497-je-overruling-v-oblasti-rozhodciho-rizeni-ustavni.html>

⁶⁷ V rozhodnutí 45 ICm 2059/2010 je např. uvedeno, že „se k otázce rozhodčích doložek u spotřebitelských úvěrů vyslovilo kolegium Ústavního soudu v usnesení sp.zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11.05.2011“, přičemž se evidentně poukazuje na výše uvedené usnesení Nejvyššího soudu, jehož *ratio decidendi* ani právní věta nebyly omezeny na spotřebitelské spory.

⁶⁸ Na rozhodčím řízení v řešeném sporu trvala strana v postavení směnečného dlužníka. Nešlo tak velmi pravděpodobně o spotřebitelský spor jelikož spotřebitel, který se zpravidla nachází této pozici nachází, obvykle na rozhodčím řízení netrvá.

Z dikce Usnesení VS by se mohlo zdát, že zneplatňování rozhodčích doložek by hrozilo i v případě sporů s mezinárodním prvkem, jelikož soud nijak mezi vnitrostátním a mezinárodním rozhodčím řízením explicitně nerozlišil. V tomto ohledu je však předně třeba poukázat na to, že z pohledu mezinárodního práva soukromého má autonomie vůle podstatně širší rozměr než v právu vnitrostátním a dohoda stran o svěřeni pravomocí arbitrážnímu centru by tak s velkou pravděpodobností nebyla shledána neplatnou. Z. Kordač poznamenává, že „*věhlasné světové instituce a organizace jako např. International Chamber of Commerce v Paříži či UNCITRAL nejsou stálými rozhodčími soudy ve smyslu ustanovení § 13.*“⁶⁹ Považovat rozhodčí smlouvy s jejich příslušností za neplatné pro obcházení zákona se v tomto kontextu jeví jako absurdní. Ač nelze vztažení uvedeného judikátu na mezinárodní rozhodčí řízení zcela vyloučit⁷⁰, jeví se toto vysoce nepravděpodobné a lze tak uzavřít tím, že zmiňovaná judikatura se váže pouze k rozhodčímu řízení vnitrostátnímu.

4.2. Problematika spotřebitelských rozhodčích doložek

4.2.1. Podstata problému

Často byly rovněž zmiňovány problémy související s uzavíráním spotřebitelských rozhodčích doložek. Prvním problémem bylo, že v případě rozhodčích doložek tou dobou používaných v praxi spotřebitelského práva bylo možné pochybovat o tom, zda je souhlas spotřebitele s rozhodčí doložkou skutečným projevem vůle. Rozhodčí doložky zpravidla bývaly součástí adhezních smluv hlavních navržených dodavatelem, aniž by samotné rozhodčí doložky byly individuálně sjednané. Rozhodčí doložky před Novelou tak mohly být „ukryty“ mezi řadou ostatních ustanovení hlavní smlouvy a spotřebitel tak mohl snadno rozhodčí doložku zcela přehlédnout.⁷¹ S přihlédnutím k běžnému chování spotřebitele bylo rovněž podotýkáno, „*že většina jednajících osob v postavení spotřebitele si smluvní návrh dodavatele buď nepřečte, a pokud ano, většinou obsahu nerozumí.*“⁷² Zvláště lze pochybovat o tom, že má průměrný spotřebitel dostatek informací jednak o následcích rozhodčí doložky, ale

⁶⁹ KORDAČ, Zbyšek, Mezinárodní arbitráž v ČR: reforma nutná *Jiné právo* 30. 6. 2012 Dostupný také z WWW: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/mezinarodni-arbitraz-v-cr-reforma-nutna.html>

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ K. Carbol, zamyšlení, viz. Poznámka pod čarou č. 1, s. 306

⁷² POHL, Tomáš, Otazníky v řízení před rozhodci, *Právní rádce*, 26. 5. 2010 Dostupný též z WWW: <http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-43823670-otazniky-v-rizeni-pred-rozhodci>

především o konkrétnostech v doložce uvedených, např. o konkrétní osobě určené rozhodcem či o určené *appointing authority*.

Na druhou stranu je nutno podotknout, že nelze ignorovat relevanci podpisu na smlouvě jako znak projevu stran, a to ani i v případě spotřebitelských smluv. Ustálená judikatura stanoví, že spotřebitelské právo nemůže chránit spotřebitele před lehkomyšlností spočívající v nepřechtení si podmínek smlouvy.⁷³

Druhým problémem pak je nízká vyjednávací síla spotřebitele.⁷⁴ V případě rozhodčí doložky je možné, že spotřebitel při souhlasu s rozhodčím řízením, natož pak s osobou rozhodce či způsobem jejího určení, neprojeví svou skutečnou vůli. To se může stát zejména kvůli některým dalším okolnostem, např. kvůli riziku vyplývajícím z neuzavření smlouvy s dodavatelem a z toho vyplývajícím nezískání požadovaného plnění. Spotřebitel se tak zvažováním rozhodčího řízení vzhledem k potřebě získání plnění často ani nezabývá.

4.2.2. Směrnice Rady 93/13/EHS

Vyvstala rovněž otázka, zda by rozhodčí řízení ve spotřebitelských vztazích nemělo být zcela zakázáno s ohledem na Směrnici Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen Směrnice 93/13). Směrnice 93/13 v čl. 3. odst. 3.) odkazuje na přílohu obsahující „informativní a nevyčerpávající seznam podmínek, které mohou být pokládány za nepřiměřené.“⁷⁵

Příloha jako jednu z těchto nepřiměřených podmínek uvádí požadavek na spotřebitele, „aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů...“⁷⁶ Směrnice 93/13 se přitom týká pouze podmínek, které nebyly individuálně sjednány.⁷⁷ Směrnice pak považuje podmínku „za nesjednanou individuálně, jestliže byla

⁷³ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. N23 Cdo 1201/2009

⁷⁴ Tamtéž, s. 306

⁷⁵ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen Směrnice 93/13), čl. 3 odst. 3.)

⁷⁶ Tamtéž, Příloha, čl. 1. písm. q

⁷⁷ Tamtéž, čl. 3 odst. 1.)

sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na obsah podmínky, zejména v souvislosti s předem sepsanou běžnou smlouvou.⁷⁸

Je nasnadě, že vzhledem k praxi používání adhezních a formulářových smluv i ve spotřebitelských vztazích byla, minimálně před Novelou, pravděpodobně většina rozhodčích doložek podmínkami individuálně nesjednanými ve smyslu čl. 3 odst. 2.) Směrnice 93/13. Toto přirozeně automaticky neznamena, že takovéto rozhodčí doložky byly podmínkami nepřiměřenými ve smyslu čl. 3 odst. 1.) Směrnice 93/13. Až do přijetí Novely nebyl výše uvedený bod přílohy týkající se rozhodčího řízení v ZRŘ ani v českém právním řádu obecně nijak reflektován. Některé části Směrnice 93/13 byly implementovány do § 56 OZ, byť však v pozměněném smyslu, jelikož úprava v OZ se vztahuje ke všem spotřebitelským smlouvám, nikoliv jen k individuálně nesjednaným.

4.2.3. Vývoj judikatury

K problému s arbitrážními centry týkajícímu se vnitrostátního rozhodčího řízení obecně se následně připojila ještě série rozhodnutí týkajících se výlučně rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech. Soudy dříve rozhodovaly, že spotřebitelské rozhodčí doložky nejsou automaticky nepřiměřené, ale mohou nepřiměřené být s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem,⁷⁹ čímž uznávaly ve spotřebitelských sporech širokou autonomii vůle.

Vrchní soud v Praze však později vyjádřil názor, „že ust. § 55 odst. 1 a § 56 odst. 1 ObčZ je nutno vykládat tak, že ve spotřebitelských smlouvách jsou rozhodčí doložky v zásadě zakázány“⁸⁰, a to s ohledem na výše zmiňované písm. q) přílohy Směrnice 93/13. Ústavní soud se pak vyjádřil ve stejném smyslu, když přes absenci implementace písm. q) přílohy Směrnice 93/13 jako příkladu zneužívajících klauzulí dovodil, že „přestože není v § 56 odst. 3 obč. zák. rozhodčí doložka uvedena v příkladném výčtu zneužívajících klauzulí jako nepřípustné ujednání, je třeba zkoumat, zda s přihlédnutím ke všem okolnostem posuzovaného případu nemůže být za takové považována.“⁸¹ Ústavní soud dovodil, že sjednané rozhodčí doložky v dané věci, která se výrazně nelišily od standardně sjednávaných rozhodčích doložek, „naplňují znaky

⁷⁸ Tamtéž, čl. 3 odst. 2.)

⁷⁹ Např. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 9 Cmo 363/2009

⁸⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 102 VSPH 14/2011-73

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10

*nepřiměřených podmínek.*⁸² Obecněji pak konstatoval, že „jde-li o ujednání v rámci spotřebitelské smlouvy, musí rozhodčí řízení obecně zaručovat procesní práva srovnatelná s řízením, které by bylo na místě v případě, kdy by se spotřebitel k ujednání ve spotřebitelské smlouvě nezavázal (ústnost, přímost jednání, odvolací instance, absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva).“⁸³

Je však třeba podotknout, že ZRŘ obsahuje podpurný režim, od kterého se strany mohou odchýlit. Tento podpurný režim by, s výjimkou možnosti přezkumu nálezu podle § 27 ZRŘ, který je umožněn pouze, pokud se na něm strany dohodnou, však bylo možné dosáhnout i zneplatněním jednotlivých ustanovení rozhodčí smlouvy, např. ustanovení o tom, že rozhodčí řízení nebude ústní,⁸⁴ namísto zneplatnění rozhodčí smlouvy jako takové, jak navrhuji někteří komentátoři.⁸⁵ Ústavní soud tak rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech sice absolutně nezakázal a ztotožnil se s dřívější judikaturou stanovující, že je vždy nutné přihlídnout ke konkrétním okolnostem rozhodčí doložky⁸⁶, avšak stanovil velice přísná kritéria⁸⁷ pro platnost takových doložek, která spotřebitelské rozhodčí doložky v praxi nesplňovaly.

Ústavní soud rovněž *obiter dictum* přisvědčil dříve vyjádřeným názorům obecných soudů stanovující neplatnost rozhodčích smluv svěřujících pravomoci arbitrážním centrům.⁸⁸ Jakkoliv může být toto rozhodnutí Ústavního soudu předmětem odborné debaty,⁸⁹ praxe soudů ve vnitrostátním rozhodčím řízení se jím zdála býti sjednocena a právní jistota posílena.

Po roce 1995 tedy až do účinnosti Novely nedošlo k žádným výrazným novelizacím a vývoj vnitrostátního rozhodčího řízení se tak odehrával především v judikatorní rovině. Rozhodnutí soudů omezující autonomii vůle lze vidět jako upozornění na to, že ZRŘ byl v dané době zneužitelný a arbitrážní centra pak byla prostředkem, jak rychle a efektivně daného zneužití dosáhnout.

⁸² Tamtéž

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ § 19 odst. 3.) ZRŘ

⁸⁵ T. Sokol, k aktuálním problémům, viz. Poznámka pod čarou č. 5

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10

⁸⁷ Tamtéž

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10

⁸⁹ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 107

Kapitola 5. - Vybrané aspekty vnitrostátního rozhodčího řízení po 1. 4. 2012

V souvislosti s výše uvedenou judikaturou, která ve svém efektu výrazně změnila soudní náhled na běžně užívanou praxi, se ozývalo volání po legislativním zásahu.⁹⁰ Ten přišel s účinností Novelu od 1. dubna 2012. Účelem Novelu bylo především lépe ochránit spotřebitele za současné opětovné legalizace působení arbitrážních center, o čemž bude pojednáno v následující kapitole práce. Nezůstává přitom bez zajímavosti, že ačkoliv, jak výše ukázáno, se nejasnosti ohledně přípustnosti rozhodčího řízení částečně týkaly vnitrostátního řízení obecně, ochráněni byli pouze spotřebitelé a pro obchodní spory byly naopak tendence, které byly judikaturou označeny za obcházení zákona, povoleny, aniž by došlo k výraznější ochraně i v obchodním styku.

Je přitom třeba podotknout, že, jak bude dále ukázáno, obavy související s účastí opakovaného účastníka v rozhodčím řízení a v některých případech i ty související s nesouladem skutečné a projevené vůle jsou relevantní i pro vnitrostátní obchodní spory.

Jako příklad může posloužit např. osoba samostatně výdělečně činná v řemeslné živnosti uzavírající smlouvu s bankou o podnikatelském úvěru či kupní smlouvu, jejímž předmětem je automobil. Takovéto situace se tak odlišují např. od případů, kdy jeden podnikatel je subdodavatelem podnikatele jiného a oba tak lze v daném odvětví považovat za profesionály. I podnikatel tak v některých situacích tak může být slabší smluvní stranou, které nelze podle názoru autora práce ochranu zcela odepřít. S podobnou koncepcí např. pracuje i Nový občanský zákoník, když zakotvuje ochranu takového subjektu, který je slabší stranou na základě konkrétních okolností, nikoliv pouze na základě svého právního postavení.⁹¹

⁹⁰ KOS, Jiří, Pohled na vývoj a změnu judikatury Nejvyššího soudu ČR týkající se rozhodčích doložek a postavení arbitrážních center *epravo.cz*, 10. 8. 2011. Dostupný také z WWW:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/pohled-na-vyvoj-a-zmenu-judikatury-nejvyssiho-soudu-cr-tykajici-se-rozhodcich-dolozek-a-postaveni-arbitraznich-center-75637.html>

⁹¹ § 433 Zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dosud neúčinného).

5.1. Rozhodčí smlouva

V souvislosti s výše zmíněnými obavami o skutečnost projevu vůle strany podepisující smlouvu obsahující individuálně nesjednanou rozhodčí doložku bylo zákonodárcem před přijetím Novely diskutováno několik možností. V úvahu připadalo ponechání do té doby platné právní úpravy, výrazná opatření ve spotřebitelských sporech, „*kerá by eliminovala nežádoucí jevy*“,“⁹² zákaz spotřebitelských rozhodčích doložek či úplný zákaz rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech.⁹³

Nakonec bylo přistoupeno k výrazné změně ve spotřebitelských sporech, a to i v oblasti uzavírání rozhodčích smluv. V případě spotřebitelských sporů musí být pod sankcí neplatnosti rozhodčí smlouva sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní.⁹⁴ Toto opatření vycházející z německého modelu má za cíl zajistit, že spotřebitel bude vždy o existenci rozhodčí smlouvy vědět. Důsledkem této změny bude především to, že spotřebitelé podepíší rozhodčí doložku zvlášť, přičemž, není nutné, aby byla rozhodčí smlouva na samostatné listině, ač tomu tak pravděpodobně v praxi často bude.⁹⁵ Je nutné podotknout, že se na rozhodčí smlouvu neklade požadavek individuálního sjednání, a tedy je možné po splnění informační povinnosti níže uvedené předložit spotřebiteli předem sepsanou rozhodčí smlouvu.

Nově musí být v samostatně sjednané spotřebitelské rozhodčí doložce obligatorně uvedeny určité informace. Rozhodčí doložka tak musí obsahovat pravdivé, přesné a úplné informace např. o tom, že pravomocný rozhodčí nálezný je vykonatelný, o způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení a jeho možných nákladech či o rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud.⁹⁶

S dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky rovněž musí nově podnikatel spotřebiteli vysvětlit všechny následky rozhodčí doložky.⁹⁷ A. Bělohávek uvádí, že těmito důsledky se rozumí rozdíly „*mezi rozhodčím řízením a řízením před soudem*“,“⁹⁸ však

⁹² Důvodová zpráva k Novele ZRŘ, s. 13

⁹³ Důvodová zpráva k Novele ZRŘ, s. 11 - 15

⁹⁴ § 3 odst. 3.) ZRŘ

⁹⁵ A. Bělohávek, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 251

⁹⁶ § 3 odst. 5.) ZRŘ

⁹⁷ § 3 odst. 4.) ZRŘ

⁹⁸ A. Bělohávek, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 252

upozorňuje, že všechny takovéto rozdíly lze stěžii vysvětlit⁹⁹ a uvádí příkladný výčet rozdílů, o kterých by měl být spotřebitel informován. Spotřebiteli by tak měla být poskytnuta např. informace, že rozhodčí řízení se „*nevede před orgánem veřejné moci*“,“¹⁰⁰ rozhodčí nález „*je přímo vykonatelným exekučním titulem, a není-li to stranami výslovně sjednáno, nepodléhá přezkumu jiných subjektů (jiných rozhodců)*“,“¹⁰¹ „*je vyloučena možnost věcného přezkumu soudem*“¹⁰² či že mají strany možnost „*ovlivnit složení rozhodčího fóra*“.“¹⁰³ Výkladové potíže může vyvolávat rovněž spojení „s dostatečným předstihem.“ Dle názoru autora práce se nelze ztotožnit s tím, že tento požadavek „*bude nepochybně splněn, jestliže náležitě vysvětlení bude přímo součástí rozhodčí smlouvy*“,“¹⁰⁴ neboť taková interpretace je jednak v přímém rozporu s gramatickým výkladem, když ignoruje samotné slovo „předstih“,“ jednak i s výkladem teleologickým, jak bude níže demonstrováno. Adekvátnější se tak zdá např. možnost vykládat tento požadavek jako „*ihned při prvním kontaktu se spotřebitelem*“.“¹⁰⁵

Uvedená úprava se zdá býti vítanou změnou, neboť by měla umožnit spotřebiteli učinit volbu, ke které má dostatek informací o institutu rozhodčího řízení jako takovém a v případě neakceptovatelnosti některých následků rozhodčí smlouvy se může spotřebitel rozhodnout smlouvu neuzavřít. Lze očekávat, že průměrný spotřebitel by jinak o nejpodstatnějších následcích rozhodčí smlouvy nemusel mít povědomí, když se oproti relativně známé soudní proceduře značně odlišují.

Zákonodárce dle názoru autora práce vhodně řeší problematiku, kdy v praxi je běžné, že spotřebitelé neznají obsah smlouvy či mu nerozumí.¹⁰⁶ Novelou se totiž nijak nesnižuje relevance podpisu na smlouvě, naopak je usilováno o to, aby uzavřením rozhodčí smlouvy samostatně došlo ke skutečnému projevu vůle.

Rovněž lze uvítat nutnost poskytnout informaci v dostatečném předstihu, když informace o těchto následcích poskytnutá až při uzavírání smlouvy by mohlo omezit volbu

⁹⁹ Tamtéž, s. 252

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 252

¹⁰¹ Tamtéž, s. 253

¹⁰² Tamtéž, s. 253

¹⁰³ Tamtéž, s. 253

¹⁰⁴ SADECKÝ, Lukáš Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, *Právní rozhledy* 5/2012, s. 156

¹⁰⁵ A. Bělohávek, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 252

¹⁰⁶ POHL, Tomáš, Otazníky v řízení před rozhodci, *Právní rádce*, 26. 5. 2010 Dostupný též z WWW: <http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-43823670-otazniky-v-rizeni-pred-rozhodci>

spotřebitele v situacích, kdy např. předmět hlavní smlouvy potřebuje k určitým neodkladným účelům, a proto si za tímto účelem předmět smlouvy dopředu zarezervoval.¹⁰⁷ Jak však bude uvedeno v Kapitole 7. této práce, dle názoru autora práce by jednak bylo vhodné stanovit podmínku samostatnosti rozhodčí smlouvy pro vnitrostátní spory obecně, jednak by bylo vhodné, aby stranám vnitrostátního sporu, a to bez ohledu na povahu účastníků, vždy byla navíc poskytnuta informace o historii rozhodování rozhodce ve sporech, v nichž se účastnila jedna ze stran rozhodčí smlouvy, a to z důvodů možné podjatosti.

5.2. Osoba rozhodce

5.2.1. Požadavek právnického vzdělání

Jak již uvedeno výše, rozhodčí řízení je založeno na podrobení se rozhodnutí osoby, které strany důvěřují v tom smyslu, že vydá spravedlivé rozhodnutí. Proto také jsou v rozhodčím řízení kladeny minimální požadavky na osobu rozhodce, Vzorový zákon UNCITRAL platící v mnoha zemích¹⁰⁸ např. nestanoví žádné konkrétní požadavky. Právě volnost ve výběru osoby rozhodce je jednou z výrazných odlišností řízení rozhodčího od řízení soudního a tato volnost koresponduje se zásadou, na které je celé rozhodčí řízení založeno, tedy se zásadou autonomie vůle.

Jako jedna z hlavních výhod vnitrostátního rozhodčího řízení je často udáváno rozhodování odborníků v tom smyslu že spor může rozhodovat osoba, která má v požadovaném okruhu vztahů hlubší odborné znalosti než soudce. Soudce musí být právnicky vzdělán, což ho do značné míry, v žádném případě však ne absolutně, limituje v dalším vzdělání a získání odborných znalostí a odborné praxe v dalších odvětvích. Strany sporu si mohou zvolit rozhodcem osobu, která takovouto limitací netrpí a může v požadovaném oboru být vzdělána a dlouhodobě v něm praktikovat. Takový postup může být vhodný zejména v těch sporných otázkách, které by v řízení před soudem byly z velké části závislé na znaleckém posudku. Jako příklad může posloužit např. spor ze smlouvy o stavební dílo, kde strany nerozporují žádné právní otázky, ale rozporují faktickou otázku, zda dílo bylo provedeno řádně. Dalšími příklady může být např. otázka, zda předmět kupní

¹⁰⁷ Lze si představit např. rezervaci automobilu za účelem cesty na dovolenou, přičemž spotřebitel již má zaplacené ubytování, a předložení rozhodčí smlouvy, se kterou spotřebitel nesouhlasí, až v okamžiku vyzvednutí automobilu.

¹⁰⁸ http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html

smlouvy nese vady, zda přepravce zajistil přepravu s řádnou péčí či zda cestovní kancelář zajistila odpovídající ubytování.

Minimální požadavky na osobu rozhodce zakotvoval i ZRŘ před Novelou, kdy v § 4 odst. 1. stanovil požadavek zletilosti a způsobilosti k právním úkonům. Novelou 19/2012 došlo však k výrazné změně v případě spotřebitelských sporů. Do § 4 byl totiž mimo jiné přidán nový odstavec stanovující, že rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je zapsána v Seznamu Rozhodců. V § 35b ZRŘ pak stanovuje v odst. 1.) písm. c) jako jednu z podmínek pro zápis do Seznamu Rozhodců magisterské, nebo obdobné zahraniční, vysokoškolské právnické vzdělání.

L. Lisse tuto změnu komentuje tak, že „*po novele zákona musí mít ... rozhodce rozhodující spory ze spotřebitelských smluv vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním oboru právo*“¹⁰⁹ a opakovaně se ve svém komentáři v tomto smyslu vyjadřuje.¹¹⁰ Podobné tvrzení se běžně objevuje i v odborné literatuře, která si neklade za cíl problém do hloubky prozkoumat ale spíše o něm informovat.¹¹¹ Autor práce se však v žádném případě s touto interpretací neztotožňuje. Je totiž třeba podotknout, že jak § 4 odst. 4.), tak § 35a odst. 1.) tuto povinnost rozhodce pro rozhodování spotřebitelských sporů stanoví, pouze pokud je rozhodce určen rozhodčí doložkou. Z toho *a contrario* plyne, že rozhodce, který je určen smlouvou o rozhodci ve smyslu § 2 odst. 3.) písm. a) ZRŘ, tedy až po vzniku sporu, na Seznamu Rozhodců být zapsán nemusí, a tedy ani nemusí dosáhnout právnického vzdělání. Z akademického hlediska je přitom bezvýznamné, že v praxi se spory ze spotřebitelských smluv často rozhodují na základě rozhodčích doložek.

Je tedy třeba podotknout, že i spotřebiteli zůstává zachována možnost zvolit si za rozhodce odborníka bez právnického vzdělání, musí tak však učinit až po vzniku sporu. Tvrzený opak, který přebírala i média,¹¹² je však způsobilý v očích průměrného spotřebitele vzbudit klamný dojem, že jeho spor bude vždy řešit právnický vzdělaný rozhodce a v případě uzavření smlouvy o rozhodci tak pro spotřebitele může mít daná informace velmi negativní konsekvence.

¹⁰⁹ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 188

¹¹⁰ Např. tamtéž, s. 652 či s. 655

¹¹¹ Např. SADECKÝ, Lukáš Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, *Právní rozhledy* 5/2012, s. 153 – 156

¹¹² <http://www.novinky.cz/finance/263134-rozhodci-dolozky-uz-od-dubna-nepujde-tak-snadno-zneuzit.html>

L. Lisse stanovení požadavku právnického vzdělání podporuje a poukazuje na to, že před Novelou „*se v aplikační praxi rozhodčího řízení ... vyskytovaly tendence, kdy spory rozhodované rozhodci bez vysokoškolského vzdělání (a to nejen v oboru právo, ale vůbec) vykazovaly ve srovnání se spory rozhodovanými rozhodci s vysokoškolským vzděláním, nadto pak vysokoškolským vzděláním v oboru právo, nízkou úroveň obsahové kvality.*“¹¹³ Ač lze dané tvrzení velmi těžce empiricky ověřit, lze přičíst tomuto tvrzení jistou hypotetickou váhu. Obecně se zdá býti žádoucím, aby osoby rozhodující o právu byly osoby práva znalé, což v souvislosti s přijímáním Novely bylo mnohokrát vyzdvihováno některými poslanci.¹¹⁴

Na druhou stranu je však stále třeba přihlížet k povaze a historii rozhodčího řízení a k jedné z jeho základních odlišností od soudního procesu, tedy k zásadě „*důvěrnosti a diskrece*“¹¹⁵ při výběru rozhodce. P. Raban nadto poznamenává, že „*dle ... zkušeností není nedostatečná kvalifikace rozhodců příčinou nedodržování práv a spravedlnosti vůči spotřebitelům, ale prostě jejich ekonomická závislost.*“¹¹⁶ Rovněž je vhodné uvést, že např. jeden konkrétní rozhodce, jenž v minulosti přiznal v rozhodčím nálezu dodavateli plnění od spotřebitele, ačkoliv podle soudu „*mezi vzájemnými povinnostmi smluvních stran byl hrubý nepoměr*“¹¹⁷ a některá ustanovení ve smlouvě byla v rozporu s dobrými mravy,¹¹⁸ měl požadované právnické vzdělání a dnes je na Seznamu Rozhodců zapsán.¹¹⁹ Lze tak usuzovat, že právnické vzdělání automaticky nemusí garantovat účinnější ochranu spotřebitele.

Tvrzení o vhodnosti právnického vzdělání rozhodce lze dát za pravdu, ovšem je třeba mít stále na paměti, že právě volba rozhodce je jedním z hlavních důvodů ve vnitrostátním rozhodčím řízení pro legitimní nahrazení soudu jako veřejného orgánu rozhodcem jako soukromým subjektem. Stěží by byly akceptovatelné takové změny ve vnitrostátním rozhodčím řízení, kdy by se rozhodčí řízení od soudního lišilo např. pouze v tom, že by namísto zákonného soudce rozhodoval soukromý subjekt zvolený stranami. Pokud by teoreticky Novela skutečně stanovila požadavek právnického vzdělání pro rozhodování spotřebitelských sporů univerzálně, došlo by dle autora práce k zásahu do podstatné

¹¹³ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 185

¹¹⁴ Např. Jeronýmem Tejcem viz. <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/025schuz/s025026.htm>

¹¹⁵ P. Raban, Autorizovaní rozhodci, viz. Poznámka pod čarou č. 4, s. 20

¹¹⁶ Tamtéž, s. 20

¹¹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 102 VSPH 14/2011-73

¹¹⁸ Tamtéž

¹¹⁹ Mgr. Marek Landsmann, vedený pod pořadovým číslem 146

náležitosti rozhodčího řízení spočívající ve svobodě volby rozhodce a autor práce by se nemohl ztotožnit s názorem, že „je požadavek, aby měl rozhodce, který bude rozhodovat spotřebitelské spory, vysokoškolské vzdělání v oboru právo, zcela na místě.“¹²⁰

Tento požadavek namísto dle autora práce naopak je tam, kde je pravděpodobné, že spotřebitel s osobou rozhodce neprojevil skutečný informovaný souhlas. I přes nově stanovený požadavek uzavřít spotřebitelskou rozhodčí smlouvu samostatně lze totiž pochybovat o informovanosti spotřebitele o osobě rozhodce určeného na základě rozhodčí doložky, respektive o skutečném projevu spotřebitelovy vůle ve vztahu k osobě rozhodce. Účelem spotřebitelského práva je chránit spotřebitele tam, kde ve vztazích vystupuje jako slabší strana.¹²¹ Spotřebitelské právo by naopak nemělo limitovat spotřebitele tam, kde je spotřebitel schopen projevit svou skutečnou vůli informovanou volbou. Proto by dle autora práce měl být výběr rozhodce limitován pouze tam, kde spotřebitel neprojeví svou skutečnou vůli a nečiní tak informovanou volbu.

L. Lisse pro podporu svého tvrzení uvádí, že „rozhodce musí i během řízení dbát z procesního hlediska na čistotu procesního výstupu a ve vztahu k hmotnému právu pak musí spor co nejobektivněji zhodnotit a skutkový stav podřadit pod příslušnou dispozici (hmotně) právní normy. Námitka, že případné odborné znalosti v určitém oboru má i znalec, který je v některých případech jako osoba rozhodce vhodnější než osoba s právnickým vzděláním, zde ob stojí jen stěží, neboť případný odbornostní deficit v oblasti práva lze při aplikaci norem spotřebitelského práva nahradit jen stěží.“¹²²

S uvedeným tvrzením se lze podle autora částečně ztotožnit, je ovšem třeba vyhovět smluvním stranám tam, kde se skutečně a informovaně shodnou na vhodnosti jiných požadavků na osobu rozhodce. Spotřebitelské právo spotřebitele chrání před neinformovanou volbou, ale nečiní ze spotřebitele subjekt, který by za žádných okolností nebyl schopen učinit o věcech svého zájmu vlastní úsudek. Uvedené tvrzení o žádoucím právnickém vzdělání platí dle názoru autora práce pro rozhodování právních sporů obecně s tím, že však existují i další žádoucí zájmy, zejména zájem autonomie vůle. Interpretace a aplikace spotřebitelských předpisů pak dle názoru autora práce nečiní v rámci právního řádu nijak mimořádně složitou

¹²⁰ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 188

¹²¹ Podobně L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 105

¹²² L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 189

kategorii. Jestliže by tedy bylo společnou a skutečnou vůlí stran podrobit rozhodování sporu neprávnický vzdělanému rozhodci i přes uvedené výhody právnického vzdělání, např. kvůli možnému charakteru sporu zejména ve faktických otázkách, jak uvedeno výše, měla by stranám zůstat tato možnost zachována.

Jak je ale uvedeno výše, nutnost právnického vzdělání pro rozhodování spotřebitelských sporů *de lege lata* neplatí univerzálně. Zákonodárce zachoval možnost výběru jakéhokoliv rozhodce v případě smlouvy o rozhodci¹²³, tedy dohody po vzniku sporu. Toto se zdá být vzhledem k výše uvedenému vhodným opatřením, neboť smlouva o rozhodci po vzniku sporu bude s velkou pravděpodobností projevem skutečné vůle stran. Strany se v takovém případě totiž rozhodují již pouze mezi rozhodčím a soudním řízením bez zvažování dalších souvisejících okolností uvedených výše. Rozhodnutí zákonodárce ponechat volbu osoby rozhodce na vůli stran v případě smlouvy o rozhodci se tedy zdá být relativně koncepčním řešením v souladu se zásadami spotřebitelského práva a spotřebitel se díky němu zdá být chráněn, avšak příliš neomezován ve své svobodné volbě. Je přitom třeba podotknout, že zásady soukromého práva umožňují, aby účastníci smlouvou o rozhodci nahradili dříve uzavřenou rozhodčí doložku, a např. tak po vzniku sporu určili rozhodcem osobu bez právnického vzdělání nezapsanou na Seznamu Rozhodců, ačkoliv byla dříve ve věci uzavřena rozhodčí doložka určující rozhodce ze Seznamu Rozhodců.

V této souvislosti je vhodné poukázat na výše uvedenou Směrnici 93/13, jejíž naplnění zákonodárce Novelou sledoval.¹²⁴ Jak je již uvedeno výše, Směrnice 93/13 se týká pouze podmínek individuálně nesjednaných.¹²⁵ U podmínek individuálně sjednaných by tedy podle čl. 3 odst. 2.) *a contrario* neměl být dán důvod k ingerenci do autonomie vůle stran. Tento závěr se zdá být logický i vzhledem ke skutečnému projevu vůle v případě individuálně sjednané podmínky. *De lege ferenda* by se tedy zdálo vhodné, aby bylo umožněno kromě případu uzavření smlouvy o rozhodci po vzniku sporu zvolit si rozhodce zcela podle vůle i v případě individuálně sjednané rozhodčí doložky. Je však vhodné podotknout, že s rozlišením individuálně sjednaných a nesjednaných podmínek nepochybně pracuje ani OZ v § 55 a 56.

¹²³ § 2 odst. 3.) písm. b) ZRŘ

¹²⁴ Důvodová zpráva k Novele ZRŘ, s. 19

¹²⁵ čl. 3 odst. 1.) Směrnice 93/13

Zajímavé je v tomto ohledu srovnání s anglickou právní úpravou, kde se v úpravě rozhodčího řízení ve spotřebitelských vztazích navazuje na Směrnici 93/13 a v jejím smyslu se za nepřiměřenou podmínku považuje sjednání rozhodčí smlouvy u sporů nižších než 5000 Liber. Omezení takového rozhodčího řízení je tak dáno pouze v případě individuálně nesjednaných podmínek. Blíže bude o anglické úpravě referováno v Kapitole 6. této práce.

Pro omezení vůle stran ve výběru rozhodce se celkově zdá doktrinálně vhodnější rozlišovat individuální a neindividuální sjednání spíše než okamžik uzavření rozhodčí smlouvy. Přesto se však zdá, že rozlišení zvolené českým zákonodárcem je akceptovatelné, jelikož se v praxi individuálně nesjednané rozhodčí smlouvy kryjí s rozhodčími doložkami a naopak. Často tak bude třeba právnicky vzdělaného rozhodce tam, kde spotřebitel s osobou rozhodce jen pasivně souhlasí, fakticky ji však nezná.

Bez zajímavosti v tomto ohledu nejsou ani evropské trendy, když v doporučení Evropské Komise z roku 1998¹²⁶ jsou na rozhodce kladeny nároky „schopností, zkušeností a kompetencí zvláště v oblasti práva,“¹²⁷ kdežto v návrhu směrnice z roku 2011¹²⁸ jsou kladeny nároky „nutných znalostí, schopností a zkušeností v oblasti alternativního řešení sporů.“¹²⁹ Od zdůrazňování odbornosti v oblasti práva je tak ustupováno. Požadavek na právnícké vzdělání tak lze vnímat jako požadavek směřující proti evropským trendům.

Dikce § 4 odst. 4.) a § 35a odst. 1.) stanoví povinnost být zapsán na Seznamu Rozhodců, pokud jsou rozhodci „určeni rozhodčí doložkou.“¹³⁰ Doslovnou interpretací by se dalo dovodit, že povinnost být zapsán na seznamu rozhodců platí, jen pokud je rozhodce určen přímo rozhodčí doložkou, tedy v ní bude uvedeno jeho konkrétní jméno. V praxi se však může stávat, a také často stává, že na základě § 7 odst. 1.) není v rozhodčí doložce využito první nabízené alternativy (tedy určit počet i osoby rozhodců), ale je naopak využito druhé alternativy, tedy stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny.

¹²⁶ Doporučení Komise 98/257/ES ze dne 30. března 1998, viz. Poznámka pod čarou č. 8

¹²⁷ Tamtéž, v čl. I anglické verze je uvedeno “the person appointed possesses the abilities, experience and competence, particularly in the field of law...”

¹²⁸ Návrh směrnice Evropského Parlamentu a Rady o alternativním řešení spotřebitelských sporů ze dne 29. listopadu 2011. Tento návrh není dostupný v češtině, čerpáno z anglické verze (Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on alternative dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Directive on consumer ADR) from 29.11.2011)

¹²⁹ Tamtéž, v čl. 6 (1)(a) anglické verze je uvedeno “the necessary knowledge, skills and experience in the field of alternative dispute resolution...”

¹³⁰ § 35a odst. 1.) ZRŘ. Díkce § 4 odst. 4.) zní obdobně

Tak se může stát např. v případě, že je stanovena tzv. *appointing authority*, která rozhodce určí, či je odkázáno na pravidla či řády stálých rozhodčích soudů, podle kterých má být rozhodce jmenován. Podobný účinek pak má situace, kdy podle § 7 odst. 2.) ZRŘ není v rozhodčí smlouvě rozhodce určen vůbec a uplatní se tedy subsidiární postup, kdy každá strana jmenuje jednoho rozhodce a tito pak volí rozhodce předsedajícího.

Ve všech těchto případech pak využitím pouze gramatické interpretační metody lze vyvodit, že rozhodce nebyl určen rozhodčí doložkou, ale byl určen na základě rozhodčí doložky, popř. na základě subsidiárního režimu § 7 odst. 2.) ZRŘ. Pokud by se vycházelo z doslovné interpretace § 4 odst. 4.) a § 35a odst. 1.), teoreticky by bylo možné dojít k tomu, že ve všech uvedených případech s výjimkou situace, kdy je jméno rozhodce přímo určeno v rozhodčí doložce, by povinnost rozhodce být zapsán v Seznamu Rozhodců odpadala.

Dle názoru autora práce je však takovýto závěr nepřijatelný s ohledem na další metody interpretace práva. Smyslem zavedení Seznamu Rozhodců se zdá nepochybně být jakási minimální garance osobnostních kvalit rozhodce v těch případech, kdy spotřebitel v praxi nemá žádné relevantní informace o osobnostních kvalitách rozhodce a nemá po vzniku sporu možnost výběr rozhodce již ovlivnit. Zdá se být nepochybné, že Seznam Rozhodců pro spotřebitelské spory může plnit svou funkci pouze pokud je vyloučeno, aby bez skutečné vůle spotřebitele rozhodoval rozhodce mimo tento seznam. Závěr, že povinnost být zapsán na seznamu rozhodců platí jen v případě uvedení jména rozhodce v rozhodčí doložce se tak zdá být v přímém rozporu se smyslem zákona. Z hlediska přijímání Novely je pak třeba podotknout, že Důvodová zpráva k části týkající se Seznamu Rozhodců uváděla, že být zapsán na seznamu je podmínkou rozhodcovské způsobilosti pro dané spory.¹³¹ Dle názoru autora práce lze za použití širšího spektra interpretačních metod tedy uzavřít tím, že povinnost být zapsán na Seznamu Rozhodců platí v každém spotřebitelském sporu, kde strany uzavřely rozhodčí doložku, a jen v takovém sporu.

¹³¹ S. 14, Důvodová zpráva k původnímu návrhu Novely, dochováno např. na WWW: <http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/335-10-novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-t-18-1-2011.aspx>. V návrhu Novely předloženém Poslanecké Sněmovně v tisku 371/0 nebylo se Seznamem Rozhodců nepočítáno, později byl však opět včleněn.

5.2.2. Nestrannost a nepodjatost rozhodce

Jako jeden z velkých problémů rozhodčího řízení bývá často označována podjatost rozhodce. Někteří autoři podjatost vidí jako hlavní problém rozhodčího řízení a příčinu výše zmíněných problémů ve spotřebitelských sporech.¹³² LZPS zakotvuje jako jedno z hlavních procesních práv právo na zákonného soudce,¹³³ ze kterého plyne, že konkrétní soudce je určen způsobem nezávislým na vůli stran. Obdobná zásada je samozřejmě v rozhodčím řízení naprosto nemyslitelná. Jak již uvedeno výše, rozhodčí řízení je založeno na vůli stran zvolit si k rozhodnutí sporu osobu, které důvěřují. Existuje tedy antagonický rozpor mezi jednou z podstat rozhodčího řízení, tedy svobodnou volbou rozhodující osoby, a výše zmíněnou složkou práva na zákonného soudce, tedy zásadou, že rozhodující osoba je určena nezávisle na vůli stran sporu. Uvedené platí bez ohledu na to, že rozhodce může být zvolen osobou jinou, neboť se opět jedná o osobu určenou vůli stran. Jelikož právo na zákonného soudce je jedním ze způsobů, kterými je zajištěna nestrannost, nabízí se otázka, zda v rozhodčím nemůže docházet k určení podjatého rozhodce.

Rozhodování nestranného rozhodce je a bylo i před Novelou základním požadavkem na rozhodčí řízení stanoveným v § 1 ZRŘ. Otázkou ale zůstává, na kolik jen tento požadavek vzhledem k výše uvedenému garantován. V souvislosti s vývojem soudní judikatury uvedeným výše zesílily hlasy upozorňující na fakt, že někteří rozhodci rozhodují mnoho sporů pro jeden subjekt a jsou tímto subjektem běžně určováni v rozhodčí doložce, kterou obsahuje smlouva takovými subjekty připravená, často smlouva adhezní. P. Raban v tomto ohledu činnost rozhodce dokonce označuje za práci pro takový subjekt, když tento jev komentuje tak, že někteří „rozhodci, či soukromé rozhodčí společnosti většinou pracují (tedy rozhodují spory) jen pro jediného žalobce, kterým je velká finanční, faktoringová či dodavatelská organizace.“¹³⁴

Obavy z tohoto jevu se objevují i v zahraniční literatuře. Americký autor R. Alderman poukazuje na to, že „podnikatel požívá výhody opakovaného účastníka rozhodčího řízení, jestliže určuje toho samého rozhodce ve vícero rozhodčích doložkách“¹³⁵ a své tvrzení

¹³² Např. P. Raban, Autorizovaní rozhodci, viz. Poznámka pod čarou č. 4

¹³³ Čl. 38 LZPS

¹³⁴ P. Raban, Autorizovaní rozhodci, viz. Poznámka pod čarou č. 4, s. 19

¹³⁵ Alderman, Richard M., Pre-Dispute Mandatory Arbitration in consumer contracts A Call for Reform, Journal of Texas Consumer Law (2001 – 2002), s. 61

odůvodňuje tím, že „*existuje téměř symbiotický vztah mezi rozhodcem a opakovaným účastníkem rozhodčího řízení, jelikož rozhodci směřují ke stranění takovému účastníku z toho důvodu, že jejich finanční prospěch je podmíněn trvajícím obchodní činností takového účastníka.*“¹³⁶

V České republice se pak objevují názory, že „*ekonomická závislost [rozhodce] na tom, zda dodavatel sporů využije či nevyužije jeho služby, z rozhodce činí nikoliv osobu nestranně rozhodující o právech a povinnostech třetích subjektů, ale spolupodnikatele dodávajícího exekuční tituly, které jsou nutnou podmínkou pro bezporuchový byznys chlebováře.*“¹³⁷ Je přitom nutné zdůraznit, že ačkoliv se oba názory primárně týkají spotřebitelských sporů, jejich argumentace a závěry se zdají býti relevantní všude tam, kde jedna ze stran vystupuje jako opakovaný účastník, často tedy všude tam, kde jsou součástí smluv individuálně nesjednané podmínky, které jedna ze stran vypracuje a druhá pouze přijme.

V praxi není výjimečné, že jedna strana obchodně právního vztahu bude, narozdíl od druhé strany, vystupovat jako opakovaný účastník, když např. jedno z etablovaných arbitrážních center počítá s tím, že obchodní společnost, která svěřuje arbitrážnímu centru pravomoci v rozhodčím řízení, podá minimálně 150 rozhodčích žalob měsíčně.¹³⁸

Je nasnadě, že rozhodci rozhodující před Novelou spory za účasti opakovaného účastníka zřejmě nepovažovali tuto skutečnost za okolnost, která by mohla vzbudit v protistraně oprávněné pochybnosti o rozhodcově nepodjatosti, a neoznamovali tento fakt stranám. Povinnost informovat strany o okolnostech, které mohou vzbudit oprávněné pochybnosti o nepodjatosti,¹³⁹ přitom spolu s možností navrhnout vyloučení podjatého rozhodce v soudním řízení v případě absence dohody stran na jiném rozhodci¹⁴⁰ byla před Novelou hlavním zajištěním nepodjatosti.

¹³⁶ Tamtéž, s. 61 - 62

¹³⁷ P. Raban, Autorizování rozhodci, viz. Poznámka pod čarou č. 4

¹³⁸ <http://www.rozhodci-rizeni.cz/index.php?stranka=smlouva> - Smlouva o zajištění služeb rozhodců – ostatní, čl. IV odst. 1.)

¹³⁹ § 8 ZRŘ

¹⁴⁰ § 12 odst. 2.) ZRŘ

Novela na hlasy zpochybňující nestrannost rozhodců reagovala jednak specifikováním podmínek pro vyloučení rozhodce,¹⁴¹ jednak vložení nového ustanovení do ZRŘ stanovující povinnost rozhodce ve spotřebitelských sporech před zahájením projednávání věci stranám sdělit, zda v posledních 3 letech vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran.¹⁴² Důvodová zpráva k Novele spatřuje význam změny v „*právu spotřebitele dozvědět se informaci, která se v praxi ukazuje jako nejčastější důvod podjatosti*.“¹⁴³ ZRŘ však neupravuje a důvodová zpráva nezmiňuje, jak může spotřebitel s danou informací naložit. Z toho vyplývá, že daná informace teoreticky může sloužit jako vodítko pro vyloučení rozhodce podle § 8 odst. 1.) ZRŘ v případě, že odůvodní pochybnost o nestrannosti rozhodce.

Podle L. Lisseho „*ust. § 8 odst. 3. [ZRŘ] pak implikuje otázku, zda lze rozhodce, který učinil prohlášení ve smyslu tohoto ustanovení s tím, že v uplynulých 3 letech rozhodoval spory úvěrové či jiné společnosti, považovat automaticky ex lege za podjatého*.“¹⁴⁴ Na tuto otázku pak odpovídá negativně, „*neboť takový závěr by musela právní úprava přímo výslovně stanovit a ze samotného ustanovení § 8 odst. 3 ... jej bez dalšího dovodit nelze*.“¹⁴⁵ Danému závěru lze dát za pravdu i s přihlédnutím k dřívější judikatuře soudů. Například Ústavní soud vyslovil názor, že samotné tvrzení, „*že rozhodci z ekonomických důvodů mají rozhodovat tendenčně*“¹⁴⁶ ve prospěch opakovaných účastníků, by mohlo implikovat „*pochybnosti o nepodjatosti rozhodců až v případě, že by zde existovaly konkrétní skutečnosti, které by nasvědčovaly této hypotéze*.“¹⁴⁷ Uvedené Ústavní soud vyřkl ještě před platností Novely, z nové úpravy podjatosti však zřejmě nelze dovozovat, že by se kritéria pro vyslovení podjatosti nějak změnila. A. Bělohlávek před Novelou výslovně konstatoval, že „*zásadně nebude vyloučen rozhodce, který již rozhodoval jako člen senátu ... ve sporu, kde byla dána at' již částečná či úplná identita účastníků*...“¹⁴⁸ Zůstává tak otázkou, na kolik bude nutné po účinnosti Novely toto tvrzení relativizovat.

¹⁴¹ Úprava byla převzata z § 14 o.s.ř.

¹⁴² § 8 odst. 3.) ZRŘ

¹⁴³ Důvodová zpráva k Novele ZRŘ, s. 21

¹⁴⁴ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 259

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 259

¹⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. III. ÚS 1208/10

¹⁴⁷ Tamtéž

¹⁴⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 679 p. ISBN 978-807-1796-299, s. 82

Zákonodárce tak podle autora práce v § 8 odst. 3.) stanovil povinnost poskytnout informaci, která sama o sobě k ničemu nepovede a je pro vyslovení podjatosti téměř irrelevantní. V drtivé většině sporů za účasti opakovaného účastníka zřejmě rozhodce stranám podle § 8 odst. 3.) sdělí, že takový spor v uplynulých 3 letech rozhodoval. Vyvozovat však z této informace, pod kterou by dopadalo např. jediné rozhodnutí, např. 2,5 roku staré, automaticky podjatost rozhodce by bylo v rozporu s výše uváděnou judikaturou i logikou věci. Pokud by však soudy skutečně pouze na základě dané informace vylučovaly rozhodce pro podjatost, pak by se daná obava o podjatost stala bezpředmětnou. Vzhledem k výše uvedenému se toto však nejeví vzhledem k předchozím rozhodnutím soudů jako pravděpodobné, navíc by tím zřejmě bylo rozhodčí řízení paralyzováno.

Ohledně podjatosti rozhodce v situaci, kdy rozhodce rozhoduje pro určitý subjekt množství sporů v řádech set či tisíců a drtivá většina sporů je přitom rozhodnuta ve prospěch daného subjektu, v odborné literatuře nepanuje shoda. Jeden proud zastupují názory označující v takové situaci rozhodce za „*spolupodnikatele dodávajícího exekuční tituly*“.¹⁴⁹ Jiní autoři¹⁵⁰ naopak poukazují na to, že v takovém případě jde o smlouvy stále stejného typu a že jakmile při prvním posuzování smlouva obdrží jako platná, jde při všech příštích rozhodováních „*v naprosté většině případů pouze o posouzení, zda účastníci plnili dle smlouvy*“.¹⁵¹ Oběma výše uvedeným názorům přitom nelze upřít jejich logičnost. Vyvozování podjatosti z dané situace bez dalšího by se mohlo zdát nespravedlivé vůči druhé skupině názorů. Lpění na tom, že daný fakt nemůže podjatost způsobovat, by zase mohlo být nespravedlivé vůči první skupině názorů.

Při přijímání daného ustanovení se zřejmě zákonodárce inspiroval v právně nezávazných IBA Pokynech pro střet zájmů v mezinárodní arbitráži, kde je prakticky totožný požadavek uveden.¹⁵² Je však třeba zdůraznit, že daný dokument je určen pro obchodní spory s mezinárodním prvkem. Ve vnitrostátním prostředí je však třeba reflektovat faktickou praxi, kdy někteří rozhodci rozhodují stovky či tisíce sporů pro jeden subjekt,¹⁵³ což není situace

¹⁴⁹ P. Raban, Autorizovaní rozhodci, viz. Poznámka pod čarou č. 4

¹⁵⁰ Kromě dále uvedené parafráze a citace ještě např. L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 260 - 261

¹⁵¹ T. Sokol, k aktuálním problémům, viz. Poznámka pod čarou č. 5

¹⁵² § 3.1.5. IBA Pokyny pro střet zájmů v mezinárodní arbitráži Dostupné též z WWW:

<http://www.forarb.com/wp-content/uploads/2012/02/IBA-Pokyny-pro-stret-zajmu-v-mezinarodni-arbitrazi.pdf>

¹⁵³ Tamtéž

pravděpodobná v mezinárodním obchodu. Dalo by se tedy hovořit o jisté nevhodnosti přenášení prvků z rozhodčího řízení mezinárodního do rozhodčího řízení vnitrostátního.

Rovněž se nabízí otázka, proč zákonodárce stanovil danou informační povinnost pouze pro spotřebitelské spory, zvláště když se pravděpodobně inspiroval pravidly pro mezinárodní obchodní spory. Český podnikatel kontrahující s opakovaným účastníkem je tak vystaven riziku podjatosti, před kterým zákonodárce v důvodové zprávě tolik varoval a které naznačovaly i soudy, aniž by měl možnost získat o případné podjatosti jakékoliv informace. To vše za situace kdy je doporučeno poskytovat takové informace i subjektům v mezinárodním rozhodčím řízení, kde se opakované účastnictví zřejmě vyskytuje v mnohem menší míře než ve vnitrostátním styku.

Zdalo by se rovněž vhodné, aby subjekt, který není opakovaným účastníkem, měl možnost znát historii rozhodování, kde jako účastník vystupovala jeho protistrana, ještě před uzavřením rozhodčí smlouvy. Takový subjekt by pak buďto na smlouvu nepřistoupil, nebo by na ní přistoupil s vědomím obsáhlé historie rozhodování za účasti protistrany s tím, že by se tak implicitně vzdával námitky podjatosti založené pouze na historii rozhodování. Úsudek o podjatosti za dané situace by tak nezáležel na soudci, ale na informované volbě strany. Dle názoru autora práce by takový úsudek, včetně zhodnocení eventuelních rizik, byl schopen učinit i průměrný spotřebitel.

Jak již naznačeno výše, k takovému úsudku by se však zdálo vhodnější poskytnutí širšího spektra informací než stanovuje Novela v § 8 odst. 3.), zejména počet rozhodovaných sporů daným rozhodcem, kterých se účastnila protistrana a výsledek těchto sporů. Ač by tyto informace nepřinášely žádný objektivní závěr, mohly by umožnit subjektivní úsudek strany. V každém případě by však tyto informace měly být poskytnuty ještě před uzavřením smlouvy, neboť po uzavření smlouvy již zbývá pouze navrhnout vyloučení rozhodce, které je spojeno s poměrně obtížným hledáním konkrétních skutečností, které by nasvědčovaly podjatosti tak, jak to požaduje Ústavní soud.¹⁵⁴ Jak konkrétně by mohlo být poskytnutí informací sloužících k úsudku o podjatosti upraveno je uvedeno v Kapitole 7. práce.

¹⁵⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. III. ÚS 1208/10

Často se vyskytuje názor, že není překážkou nestrannosti, pokud si jedna ze stran předem zjistí právní názor rozhodce na určitou problematiku.¹⁵⁵ Praxe některých arbitrážních center ale v České republice došla až tak daleko, že přímo zmiňují, že „*uspěl[a] ... v desítkách výběrových řízení, v nichž si [je] ke spolupráci vybrala řada ... subjektů.*“¹⁵⁶ Je otázkou, nakolik takováto výběrová řízení jsou legitimním zjišťováním právního názoru rozhodce jednou ze stran smlouvy a na kolik jsou spíše výběrem rozhodců, kteří s vidinou zisku přizpůsobí svůj právní názor zájmům takové strany nejvíce. Nelze si přitom nevšimnout, že jako právní názory jsou veřejně prezentovány i názory označující využití insolvenčního řízení za „*zneužití milosrdného insolvenčního řízení*“¹⁵⁷ či názory vyslovené s obecnou platností aniž by v danou chvíli byly známy okolnosti případu, že „*nelze považovat za nepřiměřenou smluvní pokutu ve výši do 1 % denně.*“¹⁵⁸ Nadto pak jsou tyto názory často prezentovány v obecných informacích o arbitrážním centru a lze tak přinejmenším pochybovat, nakolik jsou skutečně právním názorem každého jednotlivého rozhodce působícího v rámci takového centra.

Při existenci velkého množství právnicky vzdělaných lidí a značné roztržitélosti jejich právních názorů je tak otázkou, kam až ochrana právního názoru zasahuje, když některé právní názory výše uvedené se zdají být spíše paušálním konstatování stranící dodavateli či žalobci. *Ad absurdum* může být právním názorem i přiměřenost smluvní pokuty ve výši 100% denně. Dle názoru autora práce tedy tvrzení o legitimitě zjištění si právního názoru rozhodce před sporem nemůže platit absolutně. Nanejvýš nepřiléhavou se pak jeví argumentace analogií se soudcem,¹⁵⁹ který rovněž není podjatý pro svůj právní názor. Je totiž třeba poznamenat, že v soudním řízení strany nemají možnost volbu soudce ovlivnit. Kromě toho jako určitá korekce právních názorů soudců slouží odvolací instance, určitá „kvalifikovanost“ právního názoru soudce je rovněž zaručena soudcovskou zkouškou.

5.2.3. Možnost nepřijetí funkce rozhodcem

Aspektem, který zatím není v odborných kruzích diskutován, přesto by mohl být v budoucnu ve velké míře zneužíván, a to i s přihlédnutím k dřívější zřetelné zneužívající

¹⁵⁵ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 2, 261

¹⁵⁶ http://www.sdruzenirozhodcu.cz/?utm_source=topkontakt-partner&utm_medium=topkontakt

¹⁵⁷ Tamtéž

¹⁵⁸ <http://www.arbitri.cz/judikatura.html>

¹⁵⁹ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 2, 261

praxi některých subjektů a rozhodců, je neomezená možnost rozhodce nepřijmout výkon funkce stanovená v § 5 odst. 1.) ZRŘ. Tato možnost je založená na představě, že rozhodce má rozhodovat jen spory, k jejichž rozhodnutí se cítí kompetentní,¹⁶⁰ které za předpokladu korektní praxe nelze nic vytknout. V ZRŘ je upraveno pouze značné omezení možnosti rozhodce vzdát se funkce v již probíhajícím řízení.¹⁶¹

V případě, že opakovaný účastník zamýšlí svěřit rozhodování svých sporů určitému rozhodci či arbitrážnímu centru, je pravděpodobné, že bude třeba, aby se na tomto s rozhodcem či arbitrážním centrem dohodl, aby věděl, zda vůbec daní rozhodci chtějí funkci vykonávat. V některých případech půjde o ústní dohody, v některých případech se uzavírají smlouvy písemné, kde se arbitrážní centrum zavazuje např. zabezpečovat pro daného opakovaného účastníka rozhodování sporů, jestliže k jeho rozhodcům podá žalobu.¹⁶² Ač daný závazek arbitrážního centra nemusí být nijak vynutitelný, dá se předpokládat, že dojde-li k dohodě, nebudou rozhodci daného arbitrážního centra v případě žalob podaných opakovaným účastníkem funkci odmítat.

Podobná dohoda s arbitrážním centrem bude zřídka sjednávána s protistranou opakovaného účastníka. Některá arbitrážní centra se profilují jako centra řešící převážně spory z formulářových smluv, jejichž předmětem „*nejsou zpravidla složité právní vztahy a důvodem sporu ve zdrcujícím případě bývá neplnění těchto smluv druhou smluvní stranou.*“¹⁶³ Je však na místě si položit otázku, co se bude dít v případě, kdy se vývoj smluvního vztahu nebude vyvíjet standardní cestou počínající uzavřením smlouvy s následným neplněním jedné strany a následnou rozhodčí žalobou druhé strany. Takovou situaci si lze představit např. tehdy, kdy strana plánující odepřít plnění z opatrnosti přesto plní a následně podá k rozhodci určovací žalobu na neplatnost titulu k plnění či žalobu na vrácení plnění. V tomto momentě se totiž vztahy přirozeně stanou podstatně složitějšími. Vzhledem k tomu, že se některá arbitrážní centra specializují na stále stejné spory z jednoho typu smluv, tato arbitrážní centra vzhledem ke značné jednoduchosti opakovaných, takřka totožných rozhodčích nálezů tomu přizpůsobují i svůj ceník.¹⁶⁴

¹⁶⁰ A. Bělohávek, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 329

¹⁶¹ § 5 odst. 3.) ZRŘ

¹⁶² Např. <http://www.rozhodci-rizeni.cz/index.php?stranka=smlouva>

¹⁶³ <http://www.rozhodci-rizeni.cz/index.php?stranka=onas>

¹⁶⁴ Pravidla o nákladech rozhodčího řízení, § 10 odst. 2.) <http://www.rozhodci-rizeni.cz/index.php?stranka=pravidla>

Vyvstává tedy otázka, zda rozhodce bude ochotný za stanovenou cenu v daném případě funkci přijmout, když s rozhodnutím a vypracováním rozhodčího nálezu budou nepochybně spojeny nepoměrně větší obtíže než v případě opakující se žaloby opakovaného účastníka na plnění. To vše v případě, kdy možnost nepřijmout funkci je bezpochyby zákonným právem rozhodce. Nelze vyloučit ani jednání rozhodce ve zlém víře, který odmítne řešit spor z důvodu, že by vzhledem k nově nastavené ochraně spotřebitele v § 25 odst. 3.) a § 31 písm. g) ZRŘ byl nucen rozhodnout spor ve prospěch spotřebitele.

Negativním důsledkem výše uvedeného pak mohou být nerovná práva obou účastníků, kdy žaloba opakovaného účastníka by byla vyřizována v rychlejším rozhodčím řízení, kdežto protistrany by pak byla odkázána na zdlouhavější řízení soudní. Následek by tedy v případě, že by taková praxe vešla v hojně užívání, byl stejný, jako kdyby se strany dohodly, že žaloba opakovaného účastníka se bude řešit v rychlém rozhodčím řízení, kdežto žaloba protistrany, často spotřebitele, se bude řešit v dlouhém soudním řízení. Ač uvedené možné negativní tendence nebyly zatím ve větším rozsahu popsány, není vyloučeno, že po zpřísnění spotřebitelského rozhodčího řízení budou opakovaní účastníci či rozhodci hledat další způsoby, jak ochranu spotřebitele obejít. Situace, kdy rozhodci odmítnou řešit žalobu od protistrany opakovaného účastníka přitom existují¹⁶⁵ a aniž by chtěl autor práce spekulovat o motivaci rozhodců k tomuto odmítnutí, nelze považovat výše zmíněný problém pouze za teoretický. V daném kontextu se zdá být rovněž relevantní, že rozhodci běžně veřejně nabízejí své služby, a tím se ke své funkci hlásí. Ve spotřebitelských se rozhodci mající zájem funkci vykonávat mimo to nechávají zapsat za Seznam Rozhodců.

Je tedy otázkou, zda danou doktrínu o neomezené možnosti rozhodce funkci nepřijmout není na místě ve vnitrostátním rozhodčím řízení, i vzhledem k dřívějším negativním tendencím některých subjektů zneužívat povahy rozhodčího řízení, podrobit hlubší examinaci. To by dle autora práce bylo zcela jistě na místě v případě, kdy by dané tendence byly ve větší míře zaznamenány.

¹⁶⁵ Jeden z případů popsán např. v Nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10

5.2.4. Trestněprávní ochrana a odpovědnost rozhodce

Často je uváděno, že se osoba rozhodce má svým postavením v určitém ohledu blížit osobě soudce. Významně se však liší postavení soudce a rozhodce v trestním právu. L. Lisse upozorňuje na vhodnost zavedení trestněprávní ochrany rozhodce, neboť je tato ochrana v porovnání se soudcem nulová i přesto, „že je výsledkem jejich rozhodovací činnosti postaven ze zákona na roveň.“¹⁶⁶ J. Sklenář v tomto ohledu upozorňuje na „význam společenského zájmu na „čistém“ výkonu arbitráže.“¹⁶⁷ J. Sklenář uvádí, že rozhodce je v souvislosti s výkonem své pravomoci od okamžiku přijetí funkce v konkrétním sporu „potenciálně terčem nátlaku v souvislosti s výkonem soudní moci [ve smyslu moci obdobné moci soudní], což právě zakládá důvod k jeho zvýšené ochraně.“¹⁶⁸ Poté shrnuje, že „nezávislost soudce není jeho osobním privilegiem, nýbrž představuje určitý funkční princip justice, bez jehož zachování by nemohla plnit svůj společenský úkol. Zvýšená právní ochrana osoby soudce není jeho výsadou, ale je nezbytným předpokladem řádného výkonu jeho povolání.“¹⁶⁹ Osoba rozhodce je v tomto případě podle autora článku v podobném postavení. Je ovšem třeba podotknout, že stejně tak je rozhodce v postavení podobném soudci i v případě trestných činů, kde lze takového postavení zneužít. K ochraně se tedy logicky váže i zvýšená trestní odpovědnost. Obojí by mohlo mít na vnitrostátní rozhodčí řízení pozitivní vliv, neboť jak výše uvedeno, obava z podjatého rozhodování rozhodce v České republice panuje a jeví se vzhledem k výše uvedenému jako legitimní.

Absence ochrany rozhodce pro útoky, jimž čelí v souvislosti s výkonem své pravomoci nebo pro výkon své pravomoci se tak zdá nežádoucím aspektem právní úpravy osoby rozhodce. Stejně tak se zdá nežádoucí absence zvýšené trestní odpovědnosti rozhodce pro zneužití pravomocí daných jeho funkcí. *De lege ferenda* by se tedy jevilo jako vhodné zavést zvýšenou trestněprávní ochranu rozhodce i zvýšenou trestněprávní odpovědnost, např. zahrnutím rozhodce pod pojem úřední osoby.¹⁷⁰

¹⁶⁶ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, 191

¹⁶⁷ SKLENÁŘ, Jan, Obsahová a časová limitace možné zvýšené trestněprávní ochrany osoby rozhodce *epravo.cz*, 31. 1. 2005. Dostupný také z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obsahova-a-casova-limitace-mozne-zvysene-trestnepravni-ochrany-osoby-rozhodce-30431.html>

¹⁶⁸ Tamtéž

¹⁶⁹ Tamtéž

¹⁷⁰ Další možné způsoby uvedeny tamtéž

5.3. Rozdíly v postavení stálých rozhodčích soudů a arbitrážních center

Jak již výše uvedeno, kontroverzní problematikou se stalo působení arbitrážních center, přičemž v této oblasti byla vynesena rozhodnutí pokládající působení arbitrážních center za obcházení zákona. Novela v první řadě odmítla názor, že arbitrážní centra by mohla být považována za stálé rozhodčí soudy ve smyslu § 13 ZRŘ, jelikož jsou zpravidla zřízena na základě zákona, konkrétně na základě ZRŘ.¹⁷¹ Zřízení na základě zákona bylo před Novelou jediným požadavkem na založení stálých rozhodčích soudů. Novela výslovně stanovila, že stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze jiným zákonem než ZRŘ nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení jiný zákon výslovně připouští.¹⁷² Rovněž Novela výslovně zakázala arbitrážním centrům používat takové označení, které vyvolává klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud.¹⁷³

Jinak však Novela činnost arbitrážních center legalizovala, když stanovila, že strany mohou určit postup, kterým mají rozhodci vést řízení, také v pravidlech pro rozhodčí řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena.¹⁷⁴ Je tedy umožněno odkázat v rozhodčí smlouvě na pravidla arbitrážních center, což bylo judikaturou označeno za obcházení zákona, ovšem pouze za podmínky přiložení pravidel ke smlouvě. Toto je možné i ve spotřebitelských sporech. Z logiky věci nebudou mezi stranami účinné jakékoliv následné změny takovýchto pravidel, neboť změněná pravidla by již nebyla k rozhodčí smlouvě přiložena. Rovněž byla výslovně stanovena možnost určit rozhodce prostřednictvím *apointing authority* nebo způsobem uvedeným ve zmíněných přiložených pravidlech.¹⁷⁵ Ač není arbitrážním centrům, narozdíl od stálých rozhodčích soudů,¹⁷⁶ explicitně dána možnost vázat výběr rozhodce na seznam rozhodců, tato možnost lze z přijatých změn dovozovat. Zůstává však pravdou, že tato možnost je explicitně stanovena výlučně pro stálé rozhodčí soudy, a nelze tak zcela vyloučit budoucí judikaturu označující vedení seznamu rozhodců arbitrážními centry za obcházení zákona.¹⁷⁷

¹⁷¹ LISSE, Luděk, Ještě jednou k postavení stálých rozhodčích soudů v České republice ELAW.cz 27. 4. 2010, Dostupný také z WWW: <http://www.elaw.cz/cs/component/content/article/211-jeste-jednou-k-postaveni-stalych-rozhodcich-soudu-v-ceske-republice.html>

¹⁷² § 13 odst. 1.) ZRŘ

¹⁷³ § 13 odst. 4.) ZRŘ

¹⁷⁴ § 19 odst. 4.) ZRŘ

¹⁷⁵ Tamtéž

¹⁷⁶ § 13 odst. 2.) ZRŘ

¹⁷⁷ Obdobně jako tomu bylo dříve, viz. Např. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.5.2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008

5.4. Náklady na rozhodčí řízení

Rozhodčí řízení je často vydáváno za proces s nižšími náklady stran, než je tomu u řízení soudního, a to jednak v literatuře,¹⁷⁸ jednak i rozhodci samotnými.¹⁷⁹ Je však otázkou, co přesně je možné do nákladů počítat, např. zda při porovnání nákladů zohledňovat fakt, že rozhodčí řízení je zpravidla jednoinstanční, díky čemuž z logiky věci nese nižší náklady.¹⁸⁰ Nižší náklady rozhodčího řízení jsou pravděpodobně zejména v případě sporů o velké částky či tam, kde by byla při soudním řízení potřeba řady odborných či znaleckých posouzení. Na druhou stranu je obecně známo, že soudnictví je státem dotováno a soudní poplatky náklady na jeho fungování nepokryjí. Vystává tedy otázka, zda může být rozhodčí řízení levnější i v případě např. menších sporů.

Standardní podoba žaloby na plnění do částky 200 000 Kč je při soudním řízení ke dni odevzdání práce zpoplatněna 5% z žalované částky, minimálně však 1 000 Kč.¹⁸¹ ZRŘ výši poplatků za rozhodčí řízení nijak nereguluje. Poplatky za rozhodčí řízení se tedy poměrně výrazně liší. Pro menší spory je nejvýznamnějším ukazatelem minimální částka poplatku. U RSHKAK činí minimální sazba poplatku 10 000 Kč a poplatek činí 4% z hodnoty sporu.¹⁸² Řízení je tedy při určitých částkách sporů levnější než řízení před soudem poprvé až od hodnoty sporu 200 000 Kč. Arbitrážní centra či jednotliví rozhodci mají většinou poplatky nižší než RSHKAK, nicméně v porovnání se soudy mají ve většině stále vyšší minimální částku poplatku. V případě IAL SE, kde poplatky činí 4% z žalované částky, minimálně však 7 000 Kč bude pak takové řízení levnější než soudní poprvé od částky 140 000 Kč. Pokud rozhodce nabízí např. poplatek ve výši 2% při minimální sazbě 5 000 Kč¹⁸³, bude takové řízení levnější než řízení soudní poprvé od částky 100 000 Kč. Současně je třeba mít na paměti, že u některých rozhodců může být navíc zvláště zpoplatněno např. ústní jednání,¹⁸⁴ které se při soudním řízení nikdy neplatí.

¹⁷⁸ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky: komentář*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 254 s. ISBN 80-868-9843-1, s. 27

¹⁷⁹ <http://www.spotrebitelskyrozhodce.cz/vyhody-rozhodciho-rizeni/>

¹⁸⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku: komentář*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 386 s. ISBN 978-80-7357-324-9, s. 59 - 60

¹⁸¹ ZSOP, Sazebník poplatků, položka č. 1 odst. 1.)

¹⁸² <http://www.soud.cz/sazebniky>

¹⁸³ <http://www.spotrebitelskyrozhodce.cz/cenik/>

¹⁸⁴ Např. 2 000 Kč <http://www.spotrebitelskyrozhodce.cz/cenik/>

Světlou výjimkou je v tomto ohledu jedno z arbitrážních center, požadující jako poplatek 4% z hodnoty sporu s tím, že minimální poplatek činí 600 Kč.¹⁸⁵ Takovéto rozhodčí řízení je ve svém důsledku pro spory do 200 000 Kč vždy levnější než řízení soudní. Ač vzhledem k obecně známé právní erudovanosti rozhodců na seznamu tohoto centra¹⁸⁶ a k tomu, že se toto centrum profiluje jako centrum řešící převážně spory z formulářových smluv, jejichž předmětem „*nejsou zpravidla složité právní vztahy a důvodem sporu ve zdrcujícím případě bývá neplnění těchto smluv druhou smluvní stranou,*“¹⁸⁷ není pravděpodobné, že by toto arbitrážní centrum řešilo za tuto částku jednotlivě vyvstanuvší spor, zůstává pravdou, že z pohledu nákladů řízení ani jedna ze stran uzavřením rozhodčí doložky nezhoršila své postavení a takovéto rozhodčí řízení je z pohledu nákladů řízení vhodné i pro menší spory.

Podobný závěr však již nelze vyřknout o zbývajících uvedených příkladech a z pohledu nákladů řízení lze konstatovat, že rozhodčí řízení povětšinou není vhodné pro řešení sporů do určité částky, která se velmi často nebude pohybovat pod hranicí 100 000 Kč.¹⁸⁸ Lze tedy uzavřít tím, že při menších sporech většinou neplatí, že by rozhodčí řízení bylo levnější než řízení soudní. V tomto ohledu se zdá, že by pro danou kategorii sporů bylo vhodnější např. řízení o drobných nárocích, o kterém je pojednáno v Kapitole 2. této práce.

Pro oblast spotřebitelských sporů to pak znamená, že rozhodčí řízení může být nevhodné pro většinu zboží s výjimkou automobilů a nemovitostí a pro široké spektrum služeb, včetně finančních služeb do výše uvedené částky. I přesto, že poplatek za rozhodčí řízení bude většinou na základě přiměřené aplikace o.s.ř. vítězné straně přiznán,¹⁸⁹ mohou vysoké poplatky ovlivnit do značné míry rozhodování spotřebitele v pozici potenciálního žalobce, zvláště u nižších částek, kde předmět sporu může mít nižší hodnotu než rozhodčí poplatek.

¹⁸⁵ Pravidla o nákladech rozhodčího řízení, § 10 odst. 2.) <http://www.rozhodci-rizeni.cz/index.php?stranka=pravidla>

¹⁸⁶ http://www.rozhodci-rizeni.cz/index.php?stranka=seznam_rozhodcu

¹⁸⁷ <http://www.rozhodci-rizeni.cz/index.php?stranka=onas>

¹⁸⁸ Při 5% soudním poplatku lze tuto částku vypočítat jako 20 x minimální částka rozhodčího poplatku u daného rozhodce či arbitrážního centra.

¹⁸⁹ Např. § 31, Jednací řád pro rozhodčí řízení - <http://www.rozhodci-rizeni.cz/index.php?stranka=pravidla>

Uzavření rozhodčí smlouvy i přesto zřejmě nelze považovat za nepřipustné ujednání podle § 55 či 56 OZ, když ty se týkají zhoršení spotřebitelova postavení vůči druhé smluvní straně. Zde se však nejedná o rozdělení práv mezi strany, nýbrž o dohodu obou stran o využití jiného mechanismu řešení sporů než je soud. Bezpochyby je však třeba v tomto kontextu vnímat často tvrzenou finanční výhodnost rozhodčího řízení. Lze tedy z hlediska nákladů konstatovat určitou nevhodnost rozhodčího řízení pro menší částky sporů. V tomto ohledu se jeví zajímavá anglická úprava, o níž bude hlouběji pojednáno v Kapitole 6. této práce, kde je spotřebitelské rozhodčí řízení významně omezeno právě pod určitou stanovou částku sporu.

V daném kontextu se jeví rovněž relevantním znovu poukázat na nutnost stanovit v případě spotřebitelské rozhodčí doložky rozhodce s právnickým vzděláním. Následkem toho může v rozhodčím řízení poměrně často vyvstávat potřeba účasti znalce, a tedy z toho vyplývajících nákladů. Ač dané náklady je třeba hradit i u soudu, do účinnosti Novely bylo možné takovým nákladům předejít právě určením odborníka přímo rozhodcem. V tomto ohledu tak může mít požadavek právního vzdělání i negativní následky pro finanční náročnost rozhodčího řízení.

5.5. Skutečnosti rozhodné pro vydání rozhodčího nálezu

Do nabytí účinnosti Novely platilo, že při rozhodování sporu se rozhodci řídí hmotným právem pro spor rozhodným, ve vnitrostátním rozhodčím řízení tedy českým hmotným právem, pokud je strany výslovně nepověřily k rozhodování podle zásad spravedlnosti.¹⁹⁰ Rozhodování podle zásad spravedlnosti se někdy zneužívalo proti osobě spotřebitele a rozhodci rozhodovali ve prospěch dodavatele bez ohledu na hmotné právo. V důvodové zprávě k původnímu návrhu Novely zákonodárce uvádí, že jeho úmyslem bylo Novelou tomuto zamezit, jelikož se tím spotřebitel dle zákonodárce vzdává svých práv, a umožnit pro spotřebitelské spory rozhodování pouze podle hmotného práva.¹⁹¹ Nicméně je třeba zdůraznit, že oproti původní verzi Novely, která rozhodování výlučně podle hmotného práva skutečně zakotvovala, byla nakonec přijata verze stanovující pouze to, že „ve sporech

¹⁹⁰ § 25 odst. 3.) ZRŘ

¹⁹¹ S. 17, Důvodová zpráva k původnímu návrhu Novely, dochováno např. na WWW: <http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/335-10-novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-t-18-1-2011.aspx>

ze spotřebitelských smluv se rozhodci řídí vždy právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele.¹⁹²

L. Lisse i přesto, že je zřetelný rozdíl mezi původně navrhovaným a účinným textem znatelný, komentuje § 25 odst. 3.) tak, že rozhodování podle zásad spravedlnosti je ve spotřebitelských sporech zakázáno.¹⁹³ Stejně tvrzení lze najít i v další literatuře.¹⁹⁴ Ustanovení § 25 odst. 3.) je však dle názoru autora práce třeba podrobit hlubší interpretaci. Nelze přehlédnout, že se explicitně nestanovuje neplatnost ujednání o rozhodování spotřebitelských sporů podle zásad spravedlnosti. Stejně tak je nutné přihlídnout ke gramatické interpretaci § 25 odst. 3.) v tom smyslu, že se zakotvuje povinné rozhodování podle právních předpisů na ochranu spotřebitele, nikoliv podle hmotněprávních předpisů obecně. Navíc je třeba podotknout, že pokud by zákonodárce zamýšlel zakotvit ve spotřebitelských sporech vždy rozhodování podle českého hmotného práva, mohl by užít původně navrhované dikce ustanovení, a podrobit tak rozhodce ve spotřebitelských sporech povinnosti rozhodovat podle hmotného práva. Toto však zákonodárce neučinil a výklad daného ustanovení tak zůstává nejistý.

A. Bělohlávek o zásadách spravedlnosti a příbuzných institutech obsáhle pojednává¹⁹⁵ a poznamenává, že rozhodování dle zásad spravedlnosti stanovení v ZRŘ odpovídá mezinárodně používané koncepci *ex aequo et bono*,¹⁹⁶ která znamená rozhodování rozhodce „podle svého uvážení a nejlepšího svědomí“,¹⁹⁷ spíše než podle příbuzné koncepce *amiable compositeur*.¹⁹⁸ Dodává ovšem, že ve výkladu těchto pojmů existují nejasnosti a odlišnosti¹⁹⁹ a že v některých státech jsou obě koncepce ztotožňovány.²⁰⁰ Zásady spravedlnosti tedy mohou v mezinárodních obchodních vztazích vhodně sloužit k překlenutí rozdílů mezi právními řády, A. Bělohlávek i uvádí, že koncepci „*ex aequo et bono chápe mezinárodní praxe ... jako rozhodování mimo právo*.“²⁰¹ Dodává rovněž, že „*tento způsob rozhodování sporů se obecně*

¹⁹² § 25 odst. 3.) ZRŘ

¹⁹³ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 100

¹⁹⁴ Např. SADECKÝ, Lukáš Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, *Právní rozhledy* 5/2012, s. 155

¹⁹⁵ A. Bělohlávek, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 927 - 950

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 928

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 929

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 929

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 929

²⁰⁰ Tamtéž, s. 935

²⁰¹ Tamtéž, s. 938

jeví jako vhodný u opakujících se dlouhodobých vztahů²⁰² a obecně zmiňuje, že zásady spravedlnosti „se uplatňují ... zejména v mezinárodním rozhodčím řízení.“²⁰³ Mohlo by se tedy zdát, že rozhodování podle zásad spravedlnosti nemá ve vnitrostátních sporech svůj účel, zvláště pak ne ve spotřebitelských vztazích.

Kromě rozměru „mezinárodní“ spravedlnosti užívané z důvodů rozdílných právních úprav si však lze představit i další, „vnitrostátní,“ rozměr zásad spravedlnosti chránící slabšího účastníka. Jak výše uvedeno, někdy se rozhodování podle zásad spravedlnosti zneužívalo k tomu, aby rozhodce rozhodl v neprospěch spotřebitele, ačkoliv hmotné právo by vedlo k výsledkům opačným. Česká literatura odůvodněnost rozhodování podle zásad spravedlnosti ve vnitrostátním řízení prakticky nekommentuje.

V zahraniční literatuře se však o rozhodování podle zásad spravedlnosti hovoří především v těch případech, kdy je zásad spravedlnosti využito ve prospěch spotřebitele tam, kde se hmotné právo např. s ohledem na jeho formalitu může zdát vůči spotřebiteli tvrdé.²⁰⁴ Lze si totiž poměrně těžko představit, že zásadami spravedlnosti by měla být ve vnitrostátním styku chráněna silnější strana. Danou koncepcí zmírňující tvrdost práva A. Bělohlávek označuje za *equity*, avšak zahrnuje ji spíše pod *amiable compositeur* než pod koncepci *ex aequo et bono*.²⁰⁵ Subsumce koncepce *equity* pod zásady spravedlnosti tak může být terminologicky nepřesná, přesto se však z teleologického hlediska zdá namístě.

Rozhodování sporu podle *equity* je v zahraničí obecně vnímáno jako spotřebiteli přínosné a je doporučováno Evropskou Unií pro řešení spotřebitelských sporů, když se např. výslovně uvádí, že je možno „rozhodovat nejen na základě právních norem, ale také podle *equity*.“²⁰⁶ Možná i z tohoto důvodu zákonodárce rozhodování podle zásad spravedlnosti explicitně nezakázal. V tomto ohledu je třeba poukázat na to, že důvodová zpráva výslovně

²⁰² Tamtéž, s. 938 - 939

²⁰³ Tamtéž, s. 928

²⁰⁴ BALDWIN, J. Small claims in the county courts in England and Wales: the bargain basement of civil justice? Oxford: Clarendon Press (1997), s. 84

²⁰⁵ A. Bělohlávek, komentář k ZRR, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 935

²⁰⁶ Doporučení Komise 98/257/ES ze dne 30. března 1998, viz. Poznámka pod čarou č. 8, Úvodní pasáž, v originální verzi: „...the out-of-court bodies may decide not only on the basis of legal rules but also in equity...“ Rovněž je v tomto doporučení s takovým rozhodováním počítáno v čl. II odst. 1.). Podobně je do budoucna počítáno s rozhodováním podle *equity* i v čl. 7. odst. 1.) písm. g) Návrhu směrnice ze dne 29. listopadu 2011, viz. Poznámka pod čarou č. 120

počítá s možností, že bude podle zásad spravedlnosti rozhodováno i ve spotřebitelských sporech,²⁰⁷ danou možnost, byť spíše v teoretické rovině, zmiňuje i A. Bělohlávek.²⁰⁸

Dalo by se tak dovodit, vzhledem k všemu výše uvedenému a k eurokonformnímu výkladu, že ve spotřebitelském sporu lze pověřit rozhodce k rozhodování podle zásad spravedlnosti, avšak nikdy tato spravedlnost nemůže převážit nad předpisy na ochranu spotřebitele. Tento výklad se nezdá býti ani v rozporu s teleologickým výkladem, jelikož smyslem nově vložené věty je spotřebitele ochránit a smyslem rozhodování podle zásad spravedlnosti ve vnitrostátním styku může být vnímán, vzhledem ke koncepci *equity*, jako možnost rozhodnout rozdílně od hmotného práva tam, kde by výsledek rozhodnutí podle hmotného práva byl ke slabší straně nespravedlivý. Lze tedy uzavřít tím, že tvrzení, že rozhodování podle zásad spravedlnosti je ve spotřebitelských sporech zakázáno, není v žádném případě jediným připadajícím v úvahu, naopak se jeví spíše nepravděpodobným závěrem. Jak bude nově přidaná věta do § 25 odst. 3.) vykládána ukáže však až soudní judikatura. S ohledem na výše uvedené a odchýlení se od původně zamýšleného výslovného imperativu rozhodovat vždy podle hmotného práva se však zdá, že rozhodování podle zásad spravedlnosti není ve spotřebitelských sporech zakázané.

Z pojednání o koncepci *equity* vyplývá, že zmíněné zneužívání zásad spravedlnosti je v antagonickém rozporu s teleologickým smyslem takovýchto zásad ve vnitrostátních vztazích a docházelo k „aplikaci“ těchto zásad naprosto opačným způsobem, než vyplývá z jejich smyslu. To však nezpůsobuje nevhodnost užití zásad spravedlnosti ve spotřebitelských sporech. Naopak se jedná o jednu ze základních zásad mimosoudního rozhodování sporů. A. Bělohlávek konstatuje, že korektivy hmotného práva jsou pro rozhodčí řízení typické.²⁰⁹ Zakázat takovouto koncepci by dle názoru autora práce bylo potřetí jedné ze základních zásad rozhodčího řízení a dalo by se v tomto ohledu konstatovat totéž, co už bylo konstatováno v případě hypotetického obecného požadavku na právnické vzdělání rozhodce, tedy že by pak legitimita rozhodčí řízení byla oslabena. U rozhodování podle zásad spravedlnosti se tak jeví žádoucím spíše vyjasnit jeho meze než ho zcela zakázat. V každém případě se zdá, že zákonodárce touto změnou vnesl do úpravy nejistotu a daný problém bylo

²⁰⁷ Podobně i Důvodová zpráva k Novele ZRŘ, s. 23

²⁰⁸ A. Bělohlávek, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 948

²⁰⁹ Tamtéž, s. 928

možné vyřešit jasněji. Jedna z možností, jak daný problém vyřešit jasněji bude uvedena v Kapitole 7. této práce.

Otazníky vyvolává rovněž to, co všechno bude subsumováno pod pojem „právní předpisy stanovené na ochranu spotřebitele.“ Důvodová zpráva uvádí, že je evropským právem zakázáno „*spotřebiteli vzdát se svých práv garantovaných právem Evropské unie*,“²¹⁰ a proto se toto zakotvuje v ZRŘ. K. Carbol pod tento pojem subsumuje i některé předpisy národního původu, avšak upozorňuje, že díky slovu „stanovené“ je nutné tento pojem chápat úžeji než v ustanovení v § 262 odst. 4.) ObchZ, který pracuje s předpisy „směřujícími“ na ochranu spotřebitele.²¹¹ Jakkoliv, zdá se nepravděpodobné, že by pod tento pojem mohl být např. subsumován celý OZ. Zdá se rovněž téměř jisté, že pod předpisy stanovené na ochranu spotřebitele nebude spadat např. úprava promlčecí doby v OZ.²¹² Co všechno tedy bude možno pod předpisy stanovené na ochranu spotřebitele bezpochyby vyjasní až soudní judikatura.

5.6. Věcný soudní přezkum rozhodčího nálezu

5.6.1. Rozsah věcného přezkumu

S otázkou rozhodných skutečností pro vydání nálezu úzce souvisí otázka meritorního přezkumu rozhodčího nálezu. Před Novelou nebylo možné rozhodčí nález vůbec věcně přezkoumat soudem. Pokud by tomu tak bylo i po úpravách v § 25 odst. 3.) ZRŘ, ztratila by taková úprava smysl. Původní návrh Novely počítal s plným soudním meritorním přezkumem ve fázi řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Bylo navrhováno, aby bylo možné zrušit rozhodčí nález vydaný ve spotřebitelském sporu, který byl vydán v rozporu s hmotným právem.²¹³

Daný návrh bylo možné považovat za velmi kontroverzní, neboť meritorní přezkum soudem je obecně považován za prvek, který rozhodčímu řízení ubírá jedny z jeho

²¹⁰ Důvodová zpráva k Novele ZRŘ, s. 23

²¹¹ K. Carbol, zamyšlení, viz. Poznámka pod čarou č. 1, s. 309

²¹² S ohledem na to, že judikatura vyjasnila, že úprava promlčecí doby v OZ nespadá pod § 262 odst. 4.) ObchZ, nebude *A maiore ad minus* spadat ani pod § 25 odst. 3.) ZRŘ. Viz. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3337/2010

²¹³ § 31 písm. f) původního návrhu Novely, dochováno např. na WWW: <http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/335-10-novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-t-18-1-2011.aspx>

nejvýraznějších vlastností, tedy konečnost a rychlost. Nejvyšší soud dříve přímo konstatoval, že „měl-li by soud v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu přezkoumávat jeho věcnou správnost, pozbyla by smyslu právní úprava rozhodčího řízení.“²¹⁴ Vzorový zákon UNCITRAL meritorní přezkum neumožňuje bez ohledu na to, zda jde o spor vnitrostátní či mezinárodní.

Na druhou stranu byl český zákonodárce v situaci, kdy se vnitrostátní rozhodčí řízení zdálo být zneužívaným a jevílo se pravděpodobným, že se, minimálně ve spotřebitelských vztazích, rozhoduje v neprospěch slabší strany, ač by tomu podle hmotného práva mělo být jinak.²¹⁵ Vzhledem k úvahám zákonodárce spotřebitelské rozhodčí řízení zcela zakázat tak, jak je tomu v některých státech,²¹⁶ a s ohledem na zneužívání spotřebitelského rozhodčího řízení se však meritorní přezkum zdál být jakýmsi kompromisem. Zákonodárce nadto vyslyšel hlasy kritiků meritorního přezkumu a nakonec umožnil jen omezený meritorní přezkum soudem. Byl tak umožněn přezkum z hlediska aplikace předpisů na ochranu spotřebitele,²¹⁷ což koresponduje s explicitně stanoveným imperativem řídit se vždy předpisy na ochranu spotřebitele. Kromě toho bylo umožněno přezkoumat a případně zrušit rozhodčí nález, pokud rozhodce rozhodoval ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem.²¹⁸ Toto rovněž podporuje výše uvedený názor, že není zakázáno rozhodování podle zásad spravedlnosti. Rozpor s hmotným právem, které nelze podřadit pod předpisy na ochranu spotřebitele ani pod porušení dobrých mravů či veřejného pořádku není důvodem ke zrušení rozhodčího nálezu a imperativ rozhodovat podle hmotného práva by tak nebyl přezkoumatelný, a ztratil by tak smysl.

I přesto, že není zatím vyloženo, co všechno bude subsumováno pod předpisy na ochranu spotřebitele a co všechno může být označeno za zjevný rozpor s dobrými mravy či veřejným pořádkem, lze předpokládat, že budou existovat hmotněprávní předpisy, jejichž porušení nebude možno subsumovat pod žádný ze tří důvodů ke zrušení nálezu uvedených v § 31 písm. g). Jestliže by rozhodci začali v zlé víře takové cesty aktivně hledat za účelem konečnosti jejich nálezu, nebylo by *de lege lata* zřejmě možné takový rozhodčí nález zrušit.

²¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2570/2007

²¹⁵ Např. „V tomto případě se dá konstatovat, že většina rozhodců považuje ze stěžejní funkci smluvní pokuty, spočívající v její prevenční funkci, tzn., že její výše musí být dostatečně vysoká, aby motivovala obě smluvní strany dodržovat převzaté závazky. Za dané situace pak nelze považovat za nepřiměřenou smluvní pokutu ve výši do 1 % denně.“ Viz. <http://www.arbitri.cz/judikatura.html>

²¹⁶ Leuven Report, viz. Poznámka pod čarou č. 6, s. 119 - 120

²¹⁷ § 31 písm. g) ZRŘ

²¹⁸ Tamtéž

Částečný meritorní přezkum tak nelze vnímat jako absolutní ochranu před nezákonným rozhodováním.

S ohledem na upozadění výhod rozhodčího řízení meritorním přezkumem se však zdá současná úprava jako rozumná reflexe zneužívajících praktik a nevhodnosti soudního meritorního přezkumu. Dle názoru autora práce bude nutné v budoucnu zaujmout k meritornímu přezkumu postoj především s ohledem na míru nežádoucích praktik v rozhodčím řízení, zejména s ohledem na eventuální hledání cest k přiznání plnění v rozporu s hmotným právem, avšak nikoliv v rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele, dobrými mravy a veřejným pořádkem.

Novela stanovila, že žaloba na zrušení rozhodčího nálezu nemá odkladný účinek, pokud z návrhu není patrné, že je důvodný či by výkonem rozhodčího nálezu nehrozila vážná újma.²¹⁹ Toto je dle názoru autora práce brilantní řešení, neboť jednak zabraňuje vystavení spotřebitele hrozbě exekuce v případě pravděpodobně nezákonného nálezu či hrozby vážné újmy, jednak v případě, že odkladný účinek nebude soudy nedůvodně přiznáván, zabraňuje legitimním obavám, že se spotřebitelé budou snažit splnění své zákonné povinnosti při neexistenci relevantních argumentů pouze oddálit.²²⁰

5.6.2. Následek zrušení rozhodčího nálezu v rámci věcného přezkumu soudem

Následkem zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. g) pak zřejmě bude meritorní rozhodnutí soudem. Tento následek původně nebyl zákonodárcem zamýšlen, když návrh předložený Poslanecké Sněmovně nijak neměnil § 34 odst. 1.) stanovující případy, kdy bude po zrušení rozhodčího nálezu meritorně rozhodovat soud. Tento návrh tedy počítal s tím, že věc bude možné znovu projednat před rozhodci a soud nebude mít pravomoc meritorně rozhodnout. Pravděpodobně proto uvádí A. Bělohávek informaci, že „*zrušení nálezu z tohoto důvodu [31 písm. g)] nezakládá pravomoc soudu ani k projednání, ani k novému meritornímu rozhodnutí, neboť rozhodčí smlouva, a tedy pravomoc rozhodců zůstává zachována (34 RozŘ)*“²²¹ a dále uvádí, že meritorní projednání soudem „*je při zachování platnosti rozhodčí*

²¹⁹ § 32 odst. 2.) ZRŘ

²²⁰ T. Sokol, k aktuálním problémům, viz. Poznámka pod čarou č. 5

²²¹ A. Bělohávek, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 1104

smlouvy vyloučeno.“²²² A. Bělohávek však očividně nedostatečně reflektoval změnu § 34 ZRŘ, když i v komentáři k tomuto ustanovení²²³ komentuje ustanovení v podobě, která není účinná.²²⁴ Pozměňovacím návrhem totiž byly do § 34 odst. 1.) k dříve stanoveným případům zrušení nálezu z důvodů uvedených v § 31 písm. a) a b) přidány důvody v § 31 písm. g) a h) a bylo jím vyjasněno, že věc již nelze projednat v rozhodčím řízení. § 34 odst. 1.) tak po Novele explicitně stanoví, že po zrušení nálezu podle § 31 písm. g) nelze věc projednat v rozhodčím řízení a meritorně rozhodne soud.

Je však otázkou, na kolik byla tato změna reflektována v § 34 odst. 2.). § 34 odst. 2.) před Novelou stanovil v 1. větě že „zruší-li soud rozhodčí nález z jiného důvodu, než je uveden v § 34 odst. 1.), zůstává rozhodčí smlouva v platnosti.“ Ve 2. větě pak stanovil, že „rozhodci zúčastnění na rozhodčím nálezu, který byl zrušen, jsou z nového projednání a rozhodování věci vyloučeni.“ Ve 3. větě pak specifikoval způsob jmenování nových rozhodců, když podle předchozí věty byli všichni dříve rozhodující rozhodci vyloučeni. Ve 3. větě tak § 34 odst. 2.) stanovil, že „nedohodnou-li se strany jinak, budou noví rozhodci jmenováni způsobem původně určeným v rozhodčí smlouvě nebo podpůrně podle ustanovení tohoto zákona.“

Je tedy možné § 34 odst. 2) ve znění před Novelou vnímat jako stanovení, že ve všech případech zrušení nálezu z důvodů jiných než podle § 31 písm. a) a b) jednak zůstává rozhodčí smlouva v platnosti, jednak jsou vyloučeni všichni zúčastnění rozhodci a je na stranách, jak nově upraví režim výběru rozhodců. Každý z důvodů zrušení rozhodčího nálezu uvedený v § 31 tak bylo možné subsumovat právě pod jeden ze dvou odstavců § 34. Zdálo se tak zřetelné, že v případě zrušení nálezu podle § 31 písm. a) a b) bude meritorně rozhodovat soud, zatímco ve všech ostatních případech rozhodnou opět rozhodci, byť jiní než v předchozím řízení.

Novelou nicméně došlo i ke změně § 34 odst. 2.), když je v 1. větě nově stanoveno, že rozhodčí smlouva zůstává v platnosti v případě zrušení rozhodčího nálezu z jiného důvodu, než je uveden v § 31 písm. a) a b). Změnou § 34 odst. 1.) a současnou změnou § 34 odst. 2.) tak vznikla situace, kdy zrušení podle § 31 písm. g) a h) by bylo teoreticky možné

²²² Tamtéž, s. 1104

²²³ Tamtéž, s. 1185 a násl.

²²⁴ Jiné než účinné znění očividně komentuje i L. Lisse, viz. L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 632 a násl.

subsumovat pod § 34 odst. 1.) i pod § 34 odst. 2.). Oba odstavce se přitom zdají mít protichůdné následky a je tak na místě uvažovat o jejich vzájemném rozporu.

Jednou z možných interpretací je, že § 34 odst. 2.) nestanovuje rozhodování v rozhodčím řízení po zrušení nálezu podle § 31 písm. g) a h). Je totiž vhodné podotknout, že byla změněna i 2. věta § 34 odst. 2.) v tom smyslu, že nově upravuje pouze vyloučení rozhodců v případě zrušení nálezu podle § 31 písm. c). Nově tedy 2. věta stanoví, že rozhodci zúčastnění na rozhodčím nálezu jsou z nového projednání a rozhodování věci vyloučení, avšak pouze v případě zrušení nálezu podle § 31 písm. c). *A contrario* by pak zúčastnění rozhodci nebyli vyloučení ve všech ostatních případech. Nezměněná pak zůstala 3. věta § 34 odst. 2.) stanovující režim jmenování nových rozhodců. Věta 3. přitom má logickou návaznost na větu 2., neboť v případě, že rozhodci zúčastnění na vydání zrušeného nálezu nejsou vyloučení, není třeba jmenovat rozhodce nové. Šlo by tedy uvažovat tak, že režim jmenování nových rozhodců se vztahuje výhradně k případu, kdy je rozhodčí nález zrušen podle § 31 písm. c).

Přitom není zcela bezvýznamné, že senátní pozměňovací návrh upravoval § 34 odst. 2.) větu 1.) tak, že by se týkala zrušení nálezu z jiného důvodu než z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), g) i h) a případný rozpor by tím byl odstraněn.²²⁵ Při argumentaci proti tomuto návrhu však ministr spravedlnosti J. Pospíšil argumentoval, že návrh „*rozšiřuje důvody, pro které má být v případě, že je zrušen rozhodčí nález, neplatná i rozhodčí smlouva*“²²⁶ a že podle koncepce nového občanského zákoníku „*absolutní neplatnost má být užívána zcela výjimečně*.“²²⁷ V tomto ohledu se jeví daná argumentace logická v tom smyslu, že zrušením rozhodčího nálezu podle § 31 písm. g), tedy kvůli rozporu nálezu s předpisy na ochranu spotřebitele, dobrými mravy či veřejným pořádkem, by neměla *per se* nastávat neplatnost rozhodčí smlouvy. Vadným způsobem řízení totiž může stěžít dojít k neplatnosti rozhodčí smlouvy.

Bylo by tedy možné uvažovat o tom, že důvody zrušení podle § 31 písm. g) a h) byly zařazeny pod § 34 odst. 2.) větu 1. právě z důvodu, že i v jejich případech zůstává rozhodčí smlouva v platnosti. Tomuto by nasvědčovalo i vyjádření J. Pospíšila, který problematiku

²²⁵ Sněmovní tisk č. 371/5, Dostupný též z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=371&ct1=5>

²²⁶ <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032290.htm#r1>

²²⁷ Tamtéž

nazývá „odbornou záležitostí“ a z jeho vyjádření plyne, že jde spíše o teoretický koncepční problém, než o problém, který by měl nějaké následky.²²⁸

Na základě výše uvedeného by tak bylo možné uvažovat, že § 34 odst. 1.) zakotvuje rozhodování soudem v případě zrušení nálezu podle § 31 písm. a), b), g) a h). § 34 odst. 2.) větu 1. by pak bylo třeba chápat tak, že zakotvuje pouze zachování platnosti rozhodčí smlouvy v případech zrušení nálezu podle § 31 písm. c) – i), ovšem bez dalších následků. § 34 odst. 2.) větu 2. a 3. by pak bylo třeba chápat jako režim vztahující se pouze k případu zrušení nálezu podle § 31 písm. c). Věta 3. § 34 odst. 2.) by pak tedy neupravovala režim po zrušení nálezu z důvodů všech jiných než dle § 31 písm. a) a b), ale upravovala by pouze režim po zrušení nálezu z důvodu dle § 31 písm. c).

Výkladem § 34 by pak bylo nutné dospět k tomu, že po zrušení nálezu z důvodů dle § 31 písm. a), b), g) a h) by následně meritorně rozhodoval soud. Po zrušení nálezů z důvodů dle § 31 písm. d) – f) a písm. i) by pak bylo rozhodováno v rozhodčím řízení znovu původně jmenovanými rozhodci, a to na základě § 2 odst. 1.) ZRŘ, ze kterého vyplývá, že na základě platné rozhodčí smlouvy má spor rozhodovat rozhodce. V případě zrušení nálezu podle § 31 písm. c) by pak rozhodovali rozhodci nově jmenovaní, opět na základě § 2 odst. 1.). Celý § 34 by pak v důsledku toho bylo nutné ve vztahu ke zrušení nálezu dle § 31 písm. g) a h) vnímat jako stanovení výjimky z obecného pravidla, že spor na základě platné rozhodčí smlouvy rozhodují rozhodci. Takováto interpretace je vzhledem ke všemu výše uvedenému dle názoru autora práce nejpravděpodobnější. Zcela jistě by však bylo vhodnější upravit větu 1. § 34 odst. 2.) v samostatném ustanovení tak, aby jeden odstavec neobsahoval normy pro dvě různé množiny případů.

Nelze však vyloučit, že § 34 odst. 2.) věta 3. se váže nikoliv pouze ke zrušení dle § 31 písm. c), ale ke všem případům zmíněným v § 34 odst. 2.), tedy ke všem případům zrušení nálezu s výjimkou zrušení dle § 31 písm. a) a b). V takovém případě by § 34 odst. 2.) věta 3. vzbuzovala dojem, že i v případě zrušení nálezu podle § 31 písm. g) a h) mají rozhodovat nově jmenovaní rozhodci. Autor práce tedy uvádí další možnost, jak by bylo možné § 34 v takovém případě vyložit.

²²⁸ Tamtéž

Interpretační pravidla *Lex superior derogat inferiori* či *Lex posterior derogat priori* by nešlo v daném případě použít. Šlo by však uvažovat o aplikaci pravidla *Lex specialis derogat generali*, pokud by bylo možné považovat některé normy obsažené v § 34 odst. 1.) a 2.) za speciální. Především se nezdá pravděpodobným, že by jeden z předmětných odstavců bylo možno označit celý za úpravu obecnou či speciální, neboť upravují různé množiny situací. Teoreticky by šlo uvažovat o § 34 odst. 2.) jako o *lex generalis* upravujícím režim pro širší množství případů (všech případů s výjimkou zrušení dle § 31 písm. a) a b)). Část § 34 odst. 1.) by pak měla funkci *lex specialis* upravujícího dva konkrétní případy z širší množiny případů v § 34 odst. 2.), konkrétně tedy případy zrušení dle § 31 písm. g) a h). Jestliže by § 34 odst. 2.) stanovoval jako následek opětovné projednání věci v rozhodčím řízení, část § 34 odst. 1.) zřetelně stanovující nemožnost věc projednat v rozhodčím řízení by pak u dvou konkrétních případů způsobila na základě pravidla *Lex specialis derogat generali* nutnost rozhodnout v řízení soudním.

Autor práce si je předně vědom nejistoty obou řešení. Na druhou stranu se zdá, že by z § 34 nešlo dovodit rozhodování v rozhodčím řízení po zrušení nálezu podle § 31 písm. g) a h). Taková možnost je totiž v § 34 odst. 1.) výslovně a zřetelně vyloučena. V § 34 odst. 2.) naopak není výslovně vyloučena možnost rozhodování soudem. Ta je v § 34 odst. 1.) explicitně stanovena. § 34 odst. 2) je naproti tomu poněkud nejasný a imperativ použít jedno z řízení nestanoví. Především se však zdá zřetelný úmysl zákonodárce podrobit spor po zrušení rozhodčího nálezu z důvodů uvedených v § 31 písm. g) a h) řízení soudnímu a nikoliv rozhodčímu když toto výslovně v § 34 odst. 1.) stanovil. I z tohoto důvodu se, byť by rozpor existoval a nebylo by ho možno gramatickým ani logickým výkladem ujasnit, zdá pravděpodobné, že vzhledem k tomuto historickému záměru zákonodárce by bylo na místě věc po zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. g) a h) meritorně rozhodnout v řízení soudním. Je však nepochybné, že definitivní odpověď dá až soudní judikatura.

5.7. Možnost vyškrtnutí rozhodce ze Seznamu Rozhodců pro neřízení se právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele

V návaznosti na Seznam Rozhodců vedený Ministerstvem zavedla Novela i možnost rozhodce ze seznamu vyškrtnout. Kromě důvodů k vyškrtnutí jako smrt rozhodce²²⁹ či

²²⁹ § 35c odst. 1.) písm. a) ZRR

zbavení způsobilosti k právním úkonům,²³⁰ které se zdají být zcela legitimními, je zavedena i možnost vyškrtnout rozhodce za závažné či opakované porušení povinností stanovených ZRŘ. Ustanovení je poměrně vágní, proto není zcela zřejmé, co přesně pod něj lze podřadit.

Jednou z otázek je, zda lze vyškrtnout rozhodce proto, že nesplnil povinnost stanovenou v § 25 odst. 3.) řídit se vždy právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele. L. Lisse k tomu poněkud nejasně konstatuje, že taková možnost připadá v úvahu s tím, že „*tím ovšem není dotčen právní názor rozhodce v takovém rozhodnutí vyjádřený*“²³¹ a dále poznamenává, že „*je správný výklad, že za porušení povinnosti podle zákona o rozhodčím řízení nelze považovat vyjádření právního názoru rozhodcem, vtěleného do rozhodčího nálezu, ale pouze porušení povinností výslovně stanovených, jako je např. splnit informační povinnost podle § 8 odst. 2 a 3...*“²³² Proč je však daný výklad správný již není nijak specifikováno. Podle takového výkladu tedy pravděpodobně rozhodce nemůže být vyškrtnut ze seznamu pouze proto, že se neřídil předpisy na ochranu spotřebitele, jelikož jeho právní názor byl, že tyto předpisy se na daný spor nevztahují, kdežto soud, který následně rozhodčí nález zrušil, měl názor opačný. Podobně by podle této úvahy nebylo možné rozhodce vyškrtnout pouze proto, že předpis na ochranu spotřebitele aplikoval, ale interpretoval ho rozdílně od soudu následně zrušivšího rozhodčí nález. K. Carbol konstatuje, že zmíněnou možnost vyškrtnout rozhodce zákonodárce pravděpodobně nezamýšlel.²³³

Je však třeba podotknout, že povinnost řídit se předpisy na ochranu spotřebitele je v ZRŘ explicitně zmíněna v § 25 odst. 3.) Je rovněž třeba podotknout, že soud rušící rozhodčí nález z důvodu jeho rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele podle § 31 písm. g) vyslovuje v zrušujícím rozhodnutí závaznou interpretaci daného ustanovení na ochranu spotřebitele v dané věci či závazně určuje, zda je třeba v dané věci předpis aplikovat či ne. Na případné vyjasnění dané interpretace pak slouží opravné prostředky. Zdálo by se tudíž, že právní názor rozhodce odlišný od názoru soudu není z hlediska vyškrtnutí ze seznamu nijak chráněný a že lze rozhodce ze seznamu vyškrtnout i pouze pro nesprávnou aplikaci předpisů na ochranu spotřebitele či pro jejich neaplikování, byť je obojí vedeno právním názorem rozhodce. Soud zrušující rozhodčí nález podle § 31 písm. g) totiž shledáním nálezu v rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele totiž zároveň objektivně konstatuje porušení povinnosti rozhodce se

²³⁰ § 35c odst. 1.) písm. c) ZRŘ

²³¹ L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 657 - 658

²³² L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 576

²³³ K. Carbol, zamyšlení, viz. Poznámka pod čarou č. 1, s. 307

takovými předpisy řídit, přičemž subjektivní právní názor není pro toto objektivní konstatování relevantní.

Jiný by naopak zřejmě *de lege lata* byl závěr, pokud by ministerstvo vyškrtlo podle § 35 odst. 2.) rozhodce z výše uvedených důvodů za situace, že by nálezhodce nebyl podle § 31 písm. g) zrušen, ale ministerstvo by se pouze domnívalo, že rozhodce porušil povinnost řídit se předpisy na ochranu spotřebitele. Stejná by byla situace, kdy by ministerstvo vyškrtlo rozhodce, který by, při absenci dohody o rozhodování podle zásad spravedlnosti, porušil svou povinnost řídit se hmotným právem pro spor rozhodným, přičemž je míněno hmotné právo jiné než předpisy na ochranu spotřebitele, neboť vzhledem k nemožnosti takové rozhodnutí meritorně soudně přezkoumat²³⁴ by zde opět chybělo objektivní rozhodnutí soudu o porušení povinnosti řídit se hmotným právem. Naproti tomu, je-li toto porušení povinnosti závazně a objektivně stanoveno soudem, tedy v případě zrušení nálezu pro rozpor s předpisy na ochranu spotřebitele podle § 31 písm. g), nelze proti objektivitě takového posouzení nic namítat a právní názor rozhodce se v tomto směru nejvíce relevantním. Opačný by pak byl výsledek dle názoru autora práce u možnosti vyškrtnout rozhodce, jehož nálezhodce byl podle § 31 písm. g) ZRŘ zrušen kvůli rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem, jelikož povinnost rozhodce se těmito hledisky řídit není, narušil od povinnosti řídit se předpisy na ochranu spotřebitele, v ZRŘ stanovena a nelze tak daný případ subsumovat pod § 35c odst. 2.)

V dané věci je rovněž důležité upozornit na rozdílnost původního návrhu Novely a konečného znění Novely. Bylo navrhováno, aby Ministerstvo mohlo vyškrtnout rozhodce, pokud opakovaně buďto i přes písemné upozornění Ministerstva porušil povinnosti stanovené ZRŘ,²³⁵ nebo působil jako rozhodce v rozhodčím řízení, kde byl vydaný nálezhodce zrušen soudem z důvodu uvedených v § 31 písm. a), b), c), e) nebo f).²³⁶ Mezi vyjmenovanými písmeny sice chyběl důvod uvedený po účinnosti Novely v § 31 písm. g), tedy rozpor nálezu s předpisy na ochranu spotřebitele, je ale třeba zdůraznit, že obdobný dříve navrhovaný důvod, tedy rozpor nálezu s hmotným právem celkově, byl v původním návrhu Novely zařazen pod § 31 písm.

²³⁴ § 31 písm. g) ZRŘ *a contrario*

²³⁵ § 35c odst. 2.) písm. a) původního návrhu Novely, dochováno např. na WWW:

<http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/335-10-novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-t-18-1-2011.aspx>

²³⁶ Tamtéž, § 35c odst. 2.) písm. b)

f)²³⁷, a tedy by podle původního návrhu bylo možné vyškrtnout rozhodce, který opakovaně působil v řízení, kde byl nález zrušen pro rozpor s hmotným právem jako celkem.

Zavádějící je v tomto ohledu důvodová zpráva k původnímu návrhu Novely, která komentující § 35c mimo jiné tvrdila, že co se týče vyškrtnutí rozhodce pro opakované zrušení nálezu vydaného v řízení, kde rozhodce působil, lze rozhodce vyškrtnout „*jen tehdy, pokud byl nález zrušen z důvodu, že rozhodce vůbec neměl rozhodovat nebo porušil procesní zásadu rovnosti stran nebo odsoudil stranu k plnění, které je v rozporu s hmotným právem.*“²³⁸

Přitom komentátor původního návrhu Novely pravděpodobně opomněl, že nově návrh navrhoval zařadit pod stejné písmeno jako odsouzení pro plnění v rozporu s hmotným právem i rozhodování v rozporu s hmotným právem a logicky by tedy bylo možné vyškrtnout rozhodce i z tohoto důvodu. Lze tedy konstatovat, že podle původního návrhu Novely by bylo možné bezpochyby takto rozhodce vyškrtnout.

Nakonec však bylo přijato znění umožňující vyškrtnutí jen v případě porušení povinností a část o možnosti vyškrtnutí pro opakované zrušení nálezu byla zcela vypuštěna. Z daného však dle názoru autora práce nelze vyvozovat, že důvody v původně navrhovaném § 35c odst. 2.) písm. b) pro vyškrtnutí nelze použít. Nelze si totiž nevšimnout, že zrušení rozhodčího nálezu zároveň vyžaduje porušení povinností rozhodcem a často by tak bylo možné vyškrtnout rozhodce za jedno jednání i z důvodu uvedeného v písm. a) i z důvodu uvedeného v písm. b). O změně tak lze spíše uvažovat jako o odstranění nežádoucí duplicity. Podobně lze dovodit, že možnost podle písm. b) musela být odstraněna či změněna i s přihlédnutím k vyplývající objektivní odpovědnosti rozhodce v situaci, kdy by byl ve zrušeném rozhodčím nálezu rozhodcem disentujícím.

Možnost dovodit historický záměr zákonodárce k této změně je podstatně snížena,²³⁹ v průběhu přijímání ale bylo zmíněno, že přijaté znění dává Ministerstvu volnou úvahu umožňující nepostihovat právní názor a zároveň postihnout nejzásadnější právní excesy, které

²³⁷ Tamtéž, § 31 písm. f)

²³⁸ S. 17, Důvodová zpráva k původnímu návrhu Novely, dochováno např. na WWW:

<http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/335-10-novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-t-18-1-2011.aspx>

²³⁹ Návrh Novely předložený Poslanecké Sněmovně nepočítal se Seznamem Rozhodců, proto k nakonec přijatému ustanovení § 35c odst. 2.) ZRŘ neexistuje Důvodová zpráva – viz. Sněmovní tisk 371/0 dostupný též z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>. Seznam Rozhodců byl do návrhu opět včleněn až pozměňovacím návrhem – viz. Sněmovní tisk č. 371/2 dostupný též z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=371&ct1=2>

se v praxi vyskytly.²⁴⁰ Vzhledem k faktu, že za ony právní excesy mohou být spíše považovány důvody pro zrušení rozhodčího nálezu stanovené v § 31 ZRŘ než explicitní povinnosti rozhodce stanovené v ZRŘ jako povinnost mlčenlivosti,²⁴¹ nelze dle autora práce vyvodit, že důvody pro vyškrtnutí obsažené v původním návrhu Novely v § 35c odst. 2.) písm. b) nelze na základě účinného znění Novely pro vyškrtnutí použít. Dle názoru autora práce tak s přihlédnutím k historii přijímání Novely lze dovodit, že rozhodování v rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele může být důvodem pro vyškrtnutí ze Seznamu Rozhodců a původní návrh Novely tento názor podporuje.

Možnost vyškrtnout rozhodce ze seznamu pro neřízení se předpisy na ochranu spotřebitele je dle názoru autora práce jednou z klíčových možností, jak lze přinejmenším ve spotřebitelském rozhodčím řízení zabránit rozhodování rozhodců, kvůli kterým si spotřebitelské rozhodčí řízení získalo v minulosti tak špatnou pověst. Žádný z požadavků na rozhodce včetně požadavku právnického vzdělání pravděpodobně nemůže garantovat spravedlivé rozhodování rozhodce ve vztahu ke spotřebitelům. Možnost vyškrtnout rozhodce rozhodující v rozporu se spotřebitelským právem však může garantovat spravedlivé rozhodování ve vztahu ke spotřebitelům podle názoru autora velmi dobře. Zákonodárce tak učinil dle názoru autora práce velmi důležitý krok pro budoucnost vnitrostátního rozhodčího řízení, neboť bude-li Ministerstvo pečlivě „střežit“ Seznam Rozhodců v tom smyslu, že v něm budou moci být trvale zapsáni pouze korektní rozhodci, může se tento seznam stát jakousi zárukou důvěry i pro rozhodování obchodně právních vztahů.

Nakolik však k tomuto skutečně dojde, bude záležet až na praxi Ministerstva a na potvrzení názoru autora práce, že je skutečně možné vyškrtnout rozhodce ze Seznamu pro chybnou aplikaci spotřebitelského práva, byť by při rozhodování byl rozhodce veden svým právním názorem. Ministerstvu se přitom dává možnost, nikoliv povinnost²⁴² rozhodce vyškrtnout. Kombinace tohoto správního uvážení s neurčitostí pojmu „závažně nebo

²⁴⁰ „Také jsme hodně mluvili o tom, jakým způsobem vyškrtávat z tohoto seznamu. Ta původní, poněkud drakonická opatření v zákoně byla zjemněna. Nyní je to do jisté míry na úvaze úředníků Ministerstva spravedlnosti a je to myslím napsáno velmi chytře. Je to napsáno tak, abychom nepostihovali rozhodce za jeho právní názor, ale zároveň abychom byli schopni postihnout ty největší právní zhůvěřilosti, které se bohužel v České republice dějí.“ Poslanec Viktor Paggio - <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/025schuz/s025025.htm>

²⁴¹ K. Carbol, zamyšlení, viz. Poznámka pod čarou č. 1, s. 307

²⁴² Pro srovnání, v § 35c odst. 1.) se v jiných případech Ministerstvu naopak ukládá povinnost, nikoliv možnost.

opakovaně“ přitom dává Ministerstvu dostatečnou možnost²⁴³ nevyškrtnout rozhodce tam, kde skutečně půjde o rozdílné právní názory a nikoliv o flagrantní dezinterpretaci předpisů na ochranu spotřebitele.

Jestliže by takové vyškrtnutí možné nebylo, a možnost vyškrtnutí by byla vykládána restriktivně, jevil by se nově zavedený Seznam Rozhodců jako institut nemající smysl, jelikož by pro důvěryhodnost zapsaných rozhodců neměl žádný význam, když by na něm mohli *ad absurdum* zůstat např. rozhodci považující smluvní pokutu ve výši 100% denně za souladnou s § 56 odst. 1.) OZ. Teleologicky tedy lze dojít k tomu, že smyslem § 35c odst. 2.) ZRŘ je možnost rozhodce rozhodující ve flagrantním rozporu s hmotněprávními předpisy na ochranu spotřebitele ze Seznamu Rozhodců vyškrtnout.

Jak již je uvedeno výše, vzhledem k nejasnosti ustanovení o rozhodování podle zásad spravedlnosti se zdá možné, že rozhodce může spor rozhodnout v rozporu s hmotným právem v neprospěch spotřebitele i přesto, že bude důsledně aplikovat spotřebitelské právo, např. ignorancí námitky promlčení tam, kde je rozhodováno podle zásad spravedlnosti. Takového rozhodce by pak hypoteticky být vyloučen *de lege lata* nemohl, neboť by neporušil žádnou povinnost stanovenou ZRŘ, tím spíše by porušení jeho povinnosti nemohlo být soudem objektivně konstatováno. Podle výkladu shora uvedeného totiž nemusí mít rozhodce vždy povinnost rozhodovat ve spotřebitelských sporech podle hmotného práva. Stejně tak není v ZRŘ stanovena explicitní povinnost řídit se dobrými mravy a veřejným pořádkem.

5.8. Shrnutí Novely

Jak již výše uvedeno, zákonodárce měl za cíl Novelou zabránit zneužívání rozhodčího řízení. Je však otázkou, na kolik se podařilo daný cíl naplnit. Novela totiž zneužití často zabraňuje způsobem, který se nezdá být účinný, např. povinností poskytnout velmi strohou informaci mající za cíl zabránit podjatosti. Tato informace však za předpokladu, že z ní automaticky nebude podjatost vyvozována, není způsobilá před podjatostí ochránit. Na

²⁴³ A. Bělohávek přitom k hodnocení Ministerstva uvádí, že musí „*formulovat hodnocení zcela samostatně na základě vlastního uvážení...*“ a že soud nemůže správně uvážení Ministerstva předjímat - A. Bělohávek, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 1233

Ač daný problém přesahuje rámec této práce a není možné se jím širěji zabývat, zdá se nepravděpodobným, že by toto bylo v rozporu s výše uvedeným názorem, že soud stanoví porušení povinnosti ve zrušovacím rozhodnutí objektivně, neboť se tvrzení A. Bělohávka pravděpodobně vztahuje k samostatnosti úvahy Ministerstva, zda se jednalo o porušení závažné či opakované a zda využije možnosti vyškrtnutí provést, nikoliv zda byla porušena povinnost podle § 31 písm. g) ZRŘ.

druhou stranu Novela zavádí některá opatření, která by skutečně měla být způsobilá ochránit spotřebitele, byť často za cenu relativizování některých zásad rozhodčího řízení, což se ovšem jeví odůvodněné zneužíváním. Příkladem může být věcný soudní přezkum souladu nálezů s předpisy na ochranu spotřebitele. Co lze ovšem Novele dle názoru autora práce zcela jistě vytknout je velká míra právní nejistoty do úpravy rozhodčího řízení vnesená. Právně nejistá ustanovení ZRŘ mohou být interpretována i způsobem, který by významně zasáhl do základních zásad rozhodčího řízení, a to bez legitimního odůvodnění.

Pokud by Novela skutečně měla takové důsledky, které uvádí L. Lisse ve svém komentáři, tedy že by spotřebitelské spory mohl rozhodovat pouze právnicky vzdělaný rozhodce a bylo by zakázáno rozhodovat podle zásad spravedlnosti i ve prospěch spotřebitele, jednalo by se dle názoru autora práce o extrémně velký zásah do rozhodčího řízení, kterým by rozhodčí řízení bylo zbaveno svých podstatných náležitostí a velice by se přiblížilo soudnímu řízení. Dle názoru autora práce by pak takovéto rozhodčí řízení ztrácelo legitimitu, neboť jedinou podstatnou výhodou oproti soudnímu řízení by zřejmě zůstala rychlost rozhodčího řízení a některé další dílčí aspekty. Oproti tomu by účastník čelil zvýšeným rizikům oproti soudnímu řízení především v oblasti nestrannosti rozhodce či možnosti korekce nesprávného právního názoru. Ve svém důsledku by pak spíše než o existenci zvláštního soukromoprávního procesního institutu šlo o převedení, byť podmíněné vůlí stran, oboru spadajícího tradičně do veřejného práva, tedy procesního práva, do oblasti práva soukromého.

Samostatným problémem pak je absence ochrany podnikatele vystupujícího jako protistrany opakovaného účastníka, neboť i zde jsou legitimní obavy ze zneužívání rozhodčího řízení.

Obecně se dá konstatovat, že Novela omezila jednu z hlavních výhod rozhodčího řízení, tedy adaptabilitu na individuální potřeby stran, když do jisté míry regulovala autonomii vůle stran. Omezení se však, alespoň v některých případech, zdají být odůvodněná zneužíváním rozhodčího řízení, a tudíž se zdají být legitimní.

Kapitola 6. - Exkurz do anglické právní úpravy

Jak již bylo naznačeno výše, anglická úprava vnitrostátního rozhodčího řízení se v mnoha aspektech jeví zajímavá pro srovnání s úpravou českou. Předně je třeba zdůraznit, že rozhodčí řízení není v Anglii obvyklým mechanismem pro vnitrostátní řešení sporů.²⁴⁴ Je tomu tak především z toho důvodu, že se v mnohem větší míře uplatňují další mimosoudní metody řešení sporů, které jsou v Anglii nepoměrně rozvinutější než v České republice. Při porovnání českého a anglického vnitrostátního rozhodčího řízení se jeví jako vhodné vycházet jednak z porovnání právní úpravy, jednak z porovnání aplikační praxe.

6.1. Právní úprava vnitrostátního rozhodčího řízení

Nemůže být předmětem této práce podat vyčerpávající informace o anglickém vnitrostátním rozhodčím řízení, je však nutné zmínit jeho historii. Anglické rozhodčí řízení je v současné době upraveno především v zákoně AA96. Tento zákon je obsahem velmi podobný znění ZRŘ před Novelou s výjimkou dále uvedeného a je postaven na stejných principech. Kromě podstatných rozdílů uvedených dále lze pozorovat řadu drobných odchylek, avšak povětšinou je tyto odchylky možno změnit vůlí stran. Český ZRŘ tedy např. dispozitivně stanoví rozhodování tří rozhodců,²⁴⁵ kdežto anglický AA96 dispozitivně stanoví rozhodování jednoho rozhodce.²⁴⁶ Zatímco ZRŘ počítal před Novelou s možností stran nechat přezkoumat rozhodčí nález pouze jinými rozhodci, nikoliv soudem. AA96 naopak dispozitivně stanovuje možnost přezkumu rozhodčího nálezu soudem²⁴⁷ a přezkum jinými rozhodci lze vyvodit ze svobody stran určit si způsob vyřešení jejich sporu.²⁴⁸ Vzhledem k dispozitivnosti uvedených ustanovení však uvedené rozdíly nemusí být nijak výrazné.

6.1.1. Historie právní úpravy vnitrostátního rozhodčího řízení

Před AA96, platila úprava stanovená v Arbitration Act 1979 a v Arbitration Act 1950, která byla specifická tím, že sice nezakazovala vnitrostátní rozhodčí řízení, nicméně do

²⁴⁴ Leuven Report, viz. Poznámka pod čarou č. 6, s. 107

²⁴⁵ § 7 odst. 2.) ZRŘ

²⁴⁶ § 15 odst. 3.) AA96

²⁴⁷ § 69, AA96

²⁴⁸ § 1 písm. b), AA96

značné míry omezovala jeho průběh a relativizoval jeho následek. Podstatné aspekty dané úpravy byly zapracovány i do AA96 v § 87 a násl., avšak po rozsáhlé diskuzi nakonec nevstoupily v účinnost.²⁴⁹ AA96 tuto úpravu, byť neúčinnou, však obsahuje a je možné tak jeho prostřednictvím demonstrovat úpravu dříve platnou.

Ve vnitrostátních sporech především nebylo možné vyloučit věcný přezkum rozhodčího nálezu soudem obdobně podle § 87 AA96. Jak již bylo výše uvedeno, právě možnost věcného soudního přezkumu rozhodčího nálezu soudem je obecně považována za výrazný zásah do rozhodčího řízení. Kromě toho obdobně podle § 86 odst. 2.) písm. b) AA96 v případě vnitrostátních sporů platilo, že soudy nemusely přerušit zahájené soudní řízení pro námitku protistrany, že je ve věci uzavřena rozhodčí smlouva, jestliže existovaly dostatečné důvody pro to nepožadovat po jedné ze stran, aby byla vázána rozhodčí smlouvou. Pod tyto dostatečné důvody pak obdobně podle § 86 odst. 3.) mimo jiné spadala situace, kdy jedna ze stran nebyla připravena a ochotna učinit vše pro řádný průběh řízení. Zjednodušeně vyjádřeno nebylo tedy nutné zastavovat soudní řízení, jestliže jedna ze stran nebyla připravena a ochotna rozhodčí řízení podstoupit. Anglické soudy se tedy ponechávaly výrazné pravomoci ve vztahu k vnitrostátnímu rozhodčímu řízení a v minulosti tak nešlo hovořit o povinnosti se rozhodčímu řízení podrobit ani o konečnosti rozhodčího nálezu.

Výrazná změna však přišla s nepřijetím daných ustanovení do AA96, strany vnitrostátního rozhodčího řízení tak měly možnost platně vyloučit věcný soudní přezkum rozhodčího nálezu a soudy již nemohly ponechat zahájené soudní řízení v platnosti pokud jedna ze stran rozhodčí smlouvy nebyla ochotna se rozhodčímu řízení podrobit.

6.1.2. Současnost právní úpravy vnitrostátního rozhodčího řízení

Bez ohledu na výše uvedené modifikace vnitrostátního rozhodčího řízení upravuje AA96 specificky spotřebitelské spory. Podle § 89 spadá podmínka zakládající rozhodčí smlouvu automaticky pod Vyhlášku o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách²⁵⁰ (dále jen Vyhláška), které je implementací Směrnice 93/13 do anglického práva. Ustanovení § 91 AA96 pak konkrétně stanoví, že rozhodčí smlouva je považována za

²⁴⁹ HARRIS, B., PLANTEROSE, R. *The Arbitration Act 1996: a commentary*. 4th ed. Oxford, UK: Blackwell Pub. (2007), s. 393 - 395

²⁵⁰ Unfair Terms in Consumer Contracts Regulations 1994

nepřiměřenou podmínku ve smyslu Vyhlášky, jestliže v daném případě zakládá příslušnost rozhodců pro spory o peněžní plnění nedosahující specifikované částky určené Nařízením o specifikované částce pro nepřiměřenost rozhodčí smlouvy²⁵¹ (dále jen Nařízení). Nařízení pak stanoví v § 3 tuto částku jako 5 000 Liber, tedy přibližně 150 000 Kč.

V české odborné literatuře pojednávající o anglickém spotřebitelském rozhodčím řízení se často lze setkat s tvrzením, že toto je do částky 5 000 Liber automaticky zakázáno.²⁵² Toto tvrzení je však pravdivé jen zčásti. Je totiž nutné podotknout, že Vyhláška implementující Směrnici 93/13 upravuje pouze podmínky, které nejsou individuálně sjednané. Automatická nepřiměřenost rozhodčí smlouvy tedy je stanovena pouze tam, kde strany rozhodčí smlouvu individuálně nesjednaly. Naopak nelze hovořit o nepřiměřenosti rozhodčí smlouvy v opačném případě. Běžně tedy nebude nepřiměřená zejména rozhodčí smlouva uzavřená po vzniku sporu, výjimečně nemusí být nepřiměřená rozhodčí smlouva i v případě rozhodčí doložky.

Jak bude níže demonstrováno, narozdíl od České republiky, kde smlouvy o rozhodčí uzavřené po vzniku sporu nejsou ve spotřebitelských sporech běžnou praxí, není uzavírání obdobných smluv v Anglii nic výjimečného. V případě individuálního sjednání rozhodčí smlouvy je tedy v rozhodčím řízení možné v Anglii řešit jakýkoliv spotřebitelský spor bez ohledu na požadovanou výši peněžního plnění.

Důležitým aspektem pak je, že částka stanovená Nařízením přesně odpovídá²⁵³, a vždy v historii přesně odpovídala částce, která je maximální částkou pro řešení sporů v rámci tzv. Small Claims Procedure (dále jen SCP), tedy anglické varianty řízení o drobných nárocích. Jelikož je z pohledu autora práce toto řízení velmi důležité pro pochopení širšího kontextu řešení sporů, možné aplikační praxe rozhodčího řízení i některých kontroverzí vnitrostátního rozhodčího řízení v České republice, bude o SCP pojednáno hlouběji.

²⁵¹ Unfair Arbitration Agreements (Specified Amount) Order 1999

²⁵² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2012, 595 s. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7179-297-0, s. 332

²⁵³ Civil Procedure Rules, Rule 27.1 (2)

6.2. Řešení vnitrostátních sporů před jinými mechanismy

6.2.1. Small Claims Procedure

Právě SCP je mechanismus, kterému se anglický zákonodárce rozhodl primárně podrobit spotřebitelské spory do uvedené výše 5 000 Liber. SCP je poměrně neformální způsob řízení, jehož průběh může být velmi podobný rozhodčímu řízení. V Anglii je také rozhodčím řízením tento mechanismus povětšinou laicky nazýván.²⁵⁴ Spory ovšem řeší soudci. Poplatky za SCP jsou pevně stanoveny a jsou levnější než poplatky za běžné soudní řízení.²⁵⁵ Řízení je neformální, soudce může vést řízení jakýmkoliv způsobem, který uzná za vhodné či nemusí aplikovat přesná pravidla dokazování.²⁵⁶

J. Baldwin poukazuje na to, že soudci rovněž aplikují koncept spravedlnosti tam, kde považují právo za příliš tvrdé²⁵⁷ a nazývá tak SCP „flexibilním řízením s lidskou tváří.“²⁵⁸ SCP je tak velmi populární, když 78% spotřebitelů by ho využilo znovu.²⁵⁹ Vzhledem k výše uvedenému lze shrnout, že anglický zákonodárce výrazně omezil rozhodčí řízení ve spotřebitelských sporech právě z důvodu, že by podrobení spotřebitele rozhodčímu řízení bylo nepřiměřením odepřením práv na přístup k tomuto mechanismu pro spotřebitele velmi výhodnému.

Jak bylo výše uvedeno, jedním z rysů českého rozhodčího řízení je jen velmi malá garance nepodjatosti rozhodce a v případě sporů o menší částky též většinou finanční nevýhodnost. Tyto problémy anglická úprava řešení sporů dle názoru autora práce poměrně elegantně řeší při zachování většiny výhod rozhodčího řízení. Naopak je třeba podotknout, že existují i určité obavy, např. o délku SCP, která v průměru činí 29 týdnů.²⁶⁰ Zároveň anglická

²⁵⁴ BALDWIN, J. Small claims in the county courts in England and Wales: the bargain basement of civil justice? *Oxford: Clarendon Press* (1997), s. 86

²⁵⁵ HM Courts & Tribunals Service, *EX50 Civil and Family Court Fees*, například poplatek za podání žaloby činí v závislosti na výši sporu od 35 Liber do 120 Liber

²⁵⁶ I. Ramsay, *Consumer law*, viz. Poznámka pod čarou č. 12, s. 229

²⁵⁷ BALDWIN, J. Small claims in the county courts in England and Wales: the bargain basement of civil justice? *Oxford: Clarendon Press* (1997), s. 84

²⁵⁸ Tamtéž, s. 90

²⁵⁹ ADAMS, LORNA, SHURY, JAN, *Consumer Experience of the Small Claims Court*, Consumer Focus by IFF Research (2010), dostupné též z WWW: <http://www.consumerfocus.org.uk/files/2010/10/Research-Report.pdf>, s. 55

²⁶⁰ COTRILL, J., ADLER, E., *Big business is elbowing consumers out of small claims courts warns watchdog*, Consumer Focus (16 October 2010), Dostupné též z WWW: <http://www.consumerfocus.org.uk/news/big-business-is-elbowing-consumers-out-of-small-claims-courts-warns-watchdog>

úprava zachovává povahu rozhodčího řízení založeného na autonomii vůle, když umožňuje stranám vybrat si namísto SCP rozhodčí řízení, v případě spotřebitelů jen za podmínky individuálně sjednané rozhodčí smlouvy, zpravidla tedy uzavřené po vzniku sporu, případně i individuálně sjednané rozhodčí doložky.

Z tohoto pohledu řeší anglický zákonodárce ochranu spotřebitele z pohledu autora práce lépe než zákonodárce český, neboť anglický zákonodárce dává důraz na individuální sjednání rozhodčí smlouvy, tedy projevení skutečné vůle stran, kdežto český zákonodárce dává důraz pouze na okamžik uzavření rozhodčí smlouvy, což se z doktrinárního hlediska spotřebitelského práva majícího za úkol spotřebitele chránit ale neomezovat nejví jako vhodné. Uvedené platí bez ohledu na fakt, že v praxi jsou nejčastěji individuálně rozhodčí smlouvy sjednávány právě až po vzniku sporu a v důsledku budou český i anglický spotřebitel v praxi chráněni v podobných případech.

Často je uváděno, že dostupnost mechanismů pro řešení sporů v jednotlivých státech je odvislá od ochoty daného státu financovat dané mechanismy.²⁶¹ Narozdíl od České republiky, kde řízení o drobných nárocích, jak bylo uvedeno výše, prakticky neexistuje, je anglický zákonodárce ochoten tyto náklady na SCP nést a podle autora práce se to pozitivně projevuje jak na podobě řešení sporů obecně, tak na aplikační praxi rozhodčího řízení, o které bude pojednáno níže. Spory za účasti opakovaného účastníka, které jsou v České republice spojeny s největšími kontroverzemi a obavami o nestrannost rozhodce, totiž v Anglii řeší nezávislí a nestranní soudci.

6.2.2. Financial Ombudsman Service

Druhým velmi oblíbeným prostředkem pro řešení sporů je Úřad finančního ombudsmana (Financial Ombudsman Service), který je zřízen zákonem²⁶² a ze zákona je rovněž placen podnikateli ve finančním sektoru. Tento úřad řeší spory týkající se většiny finančních produktů až do částky 100 000 Liber, tedy přibližně 3 000 000 Kč, řízení je rychlé, neformální a bezplatné.²⁶³ Rozhodnutí ombudsmana jsou přitom závazná pouze pro dodavatele, nikoliv pro spotřebitele či pro drobné podnikatele, pro které je úřad rovněž přístupný. Ombudsmani pak spory řeší podle toho, co je vzhledem ke všem okolnostem

²⁶¹ Leuven Report, viz. Poznámka pod čarou č. 6, s. 11

²⁶² Financial Services and Markets Act 2000

²⁶³ <http://www.financial-ombudsman.org.uk/about/index.html>

případu férové a rozumné.²⁶⁴ Je přitom třeba podotknout, že úřad rozvíjí svůj vlastní systém koncepce férovosti a rozumnosti a vzorová rozhodnutí publikuje. Je přitom zcela zřejmé, že k řešení sporů přistupuje s výraznou aplikací tohoto konceptu výlučně ve prospěch spotřebitele²⁶⁵ a v porovnání se soudy jsou tato rozhodnutí spotřebitelům příznivější.²⁶⁶ Kvůli všemu uvedenému je Úřad finančního ombudsmana hojně využíván a považován za velmi spotřebitelsky orientovaný mechanismus.

6.3. Aplikační praxe anglického vnitrostátního rozhodčího řízení

Vzhledem k výše uvedenému omezení spotřebitelského rozhodčího řízení není rozhodčí řízení v praxi ve spotřebitelských sporech tolik rozšířené, jako je tomu v České republice. Nicméně je důležité podotknout, že přesto poměrně často probíhá i u sporů nedosahujících 5 000 Liber, a to na základě rozhodčích smluv uzavřených po vzniku sporu. Jak uvedeno výše, takové smlouvy v drtivé většině nespádají pod režim Vyhlášky, jelikož jsou individuálně sjednány. Důvody, proč jsou rozhodčí smlouvy podepsané po vzniku sporu mezi spotřebiteli poměrně oblíbené, spočívají v aplikační praxi rozhodčího řízení a v politice ochrany spotřebitele.

V Anglii působí vládní organizace Office of Fair Trading²⁶⁷ (dále jen OFT) mající na starosti zajišťování ochrany spotřebitelů. Kromě toho v Anglii působí na dobrovolné bázi celá řada obchodních asociací v jednotlivých odvětvích podnikání. Tyto asociace vstupují do dialogu s OFT, jejichž cílem je zajištění dostatečné úrovně ochrany spotřebitele a z toho vyplývající důvěra spotřebitelů v podnikatele v asociacích sdružené. Asociace pak často vydávají vlastní kodexy chování pro své členy, které sice nejsou právně vynutitelné, avšak jejich porušení může znamenat vyloučení člena z asociace. Známkou solidnosti dané asociace a v ní sdružených podnikatelů je pak udělení pečeti od OFT označující kodexy chování, které vyžadují po členech asociace čestné chování ke spotřebitelům. Jednou z klíčových podmínek pro udělení je přitom závazek podnikatelů, že uzavřou po vzniku sporu se spotřebitelem rozhodčí smlouvu, jestliže o to spotřebitel požádá.

²⁶⁴ Financial Services and Markets Act 2000, § 228 odst. 2.)

²⁶⁵ *Ombudsman News* Issue 101 March/April 2012, s. 3 - 7

²⁶⁶ *Norwich and Peterborough Building Society v The Financial Ombudsman Service* [2002] EWHC 2379

²⁶⁷ Lze přeložit jako Úřad pro čestné obchodování

Na základě toho pak vznikají subjekty sdružující rozhodce, obdoby českých arbitrážních center, často při některé obchodní asociaci. I přes určité teoretické obavy o nestrannost takovýchto subjektů, které se však v Anglii neukazují obavami praktickými, lze konstatovat, že některé z těchto subjektů, například rozhodčí řízení řešící spory spotřebitelů s cestovními kancelářemi,²⁶⁸ si již vybudovaly pozitivní renomé i mezi spotřebiteli, což se v současné době zřejmě nedá říci o žádném arbitrážním centru v České republice.

Velmi odlišný od české praxe je i přístup k aplikaci zásad spravedlnosti v řešení sporů obecně. Zatímco v České republice bylo kvůli používání v neprospěch spotřebitelů ve spotřebitelských sporech upraveno, v Anglii naopak funguje jako korektiv hmotného práva, který se používá ve prospěch spotřebitelů tam, kde se hmotné právo zdá s ohledem na konkrétní případ nespravedlivé.

Lze shrnout, že vnitrostátní rozhodčí řízení není v Anglii v praxi zneužíváno a má v očích veřejnosti veskrze pozitivní obraz.

6.4. Zhodnocení právní úpravy a situace v Anglii a její možné implikace pro české poměry

Z výše uvedeného se tedy zdá, že anglická úprava vnitrostátního řešení sporů je ke spotřebitelům vstřícnější než česká, když mu nabízí mechanismy přímo určené pro konkrétní okruh sporů a k tomuto i uzpůsobené. Naopak není legislativně spotřebitel téměř chráněn mimo dosah daných mechanismů. Samozřejmě však mohou být spotřebitelé ochráněni soudcovským právem. Zdá se, že podstatné omezení individuálně nesjednaných spotřebitelských rozhodčích smluv a dřívější obecné omezení vnitrostátního rozhodčího řízení vedlo k relativně bezproblémovému fungování rozhodčího řízení. Samozřejmě však je třeba vnímat širší společenskou situaci, kdy přístup anglických podnikatelů ke spotřebiteli působí vstřícněji než v České republice a nelze tak plně očekávat, že by se změnou ZRŘ podstatně a rychle změnila praxe v České republice.

Dřívější anglický přístup také demonstruje, že stát může legitimně zasahovat ve vnitrostátních sporech do autonomie vůle stran, podobně jako do ní zasahuje např. při

²⁶⁸ Leuven Report, viz. Poznámka pod čarou č. 6, s. 107

stanovení kogentních ustanovení v soukromém právu. Stát si tak v obou případech může hlídat určité hodnoty, na kterých je vystaven daný právní řád. Jestliže se jeví určité dohody související s rozhodčím řízením natolik nežádoucími, že může vážně ohrozit spravedlnost právních vztahů, jeví se ingerence státu jako legitimní zásah. Vzhledem k tomu, že ani běžné soukromoprávními vztahy nejsou ve vnitrostátním styku zcela podrobeny autonomii vůle, ale jsou korigovány kogentními ustanoveními, není nelegitimní, aby i vztahy související s vnitrostátním rozhodčím řízením nebyly zcela podrobeny autonomii vůle a stát měl možnost do těchto vztahů zasahovat, a to nejen ve spotřebitelském právu, ale ve vnitrostátním styku obecně. Lpění na absolutní autonomii vůle ve vnitrostátním rozhodčím řízení by pak bylo stejné jako lpění na absolutní nepřipustnosti použití kogentních ustanovení v soukromém právu. Dřívější anglická úprava tedy napomohla demonstrovat, že určité ochranné prvky ve vnitrostátním rozhodčím řízením nemusí být tabu. Naopak se jeví jako vhodné tam, kde vzhledem k faktické situaci hrozí zneužití rozhodčího řízení.

Vzhledem k tomu, že, většinou není v Anglii vnitrostátní rozhodčí řízení po odstranění významné ingerence státu zneužíváno, lze spekulovat o určitém výchovném vlivu dřívější možnosti ingerence státu na rozhodování rozhodců, jejichž případný rozhodčí nález vydaný v rozporu s hmotným právem mohl vždy čelit věcnému soudnímu přezkumu. I z toho důvodu se zdá legitimní určitá míra věcného přezkumu rozhodčího nálezu ve spotřebitelských vztazích zavedená Novelou, byť, jak demonstrováno výše, nejde o plný věcný přezkum. Současně lze podotknout, že jestliže se v budoucnu ukáže vnitrostátní rozhodčí řízení jako důvěryhodný mechanismus, kterému již nehrozí zneužití, může být na místě tento prostředek ochrany proti zneužití revidovat. Vzhledem k případům zneužití v České republice uvedeným výše se však zdá zvýšený věcný přezkum nálezu zavedený Novelou vhodnou modifikací konečnosti rozhodčího řízení. Dřívější anglická úprava demonstruje legitimitu této části Novelu.

Lze rovněž spekulovat o tom, že ochota anglického zákonodárce nést náklady na SCP napomohla čestné aplikační praxi rozhodčího řízení, když se nejen spotřebitelské spory řeší primárně v rámci SCP. Rozhodčí řízení je pak využíváno tam, kde z různých důvodů není SCP vhodná či právně možná, například tam, kde je vhodné nahradit soudce odborníkem v jiném oboru. Populární je tak například rozhodčí řízení pro spory týkající se automobilů. Nelze než uzavřít, že taková aplikace se původní ideji rozhodčího řízení, tedy rozhodování

odborníka, kterému strany důvěřují, blíží podstatně více než rozhodčí řízení, o kterém je slyšet v České republice.

Kapitola 7. - Úvahy autora práce o podobě vnitrostátního rozhodčího řízení v České republice *de lege ferenda*

Jak již výše uvedeno, vnitrostátní rozhodčí řízení v České republice se v praxi často potýkalo s řadou problémů. V důsledku toho byla ohrožena samotná vynutitelnost hmotněprávní hmotného práva. Některé z těchto problémů by mohly být vyřešeny existencí širšího spektra mechanismů řešení sporů, když, jak výše uvedeno, rozhodčí řízení v České republice probíhá i ve sporech, které se v jiných zemích často řeší jinými mechanismy. Takové řešení však výrazně převyšuje rámec této práce, proto bude dále pojednáno o vnitrostátním řízení za předpokladu dnešního stavu dostupnosti jiných mechanismů řešení sporů, tedy zejména za existence finančního arbitra.

Jestliže by došlo k zákazu rozhodčího řízení ve vnitrostátních sporech, byť i jen ve sporech spotřebitelských, mělo by to za následek podstatné snížení efektivní možnosti domoci se svých práv. Vzhledem k nedostatku jiných mechanismů by pak hrozilo nebezpečí „výbuchu tlakového hrnce“ tak, jak je popsáno výše.²⁶⁹ Zdá se tedy jako vhodná varianta vnitrostátní rozhodčí řízení raději přísněji upravit než zakázat. Tímto směrem se vydal český zákonodárce, avšak vzhledem k výše uvedenému se zdá, že v konkrétních problematických oblastech se často nevydal optimální cestou.

7.1. Základní předpoklady rozhodčího řízení

Nejzávažnější obavy o ochranu práv stran v rozhodčím řízení pramení z absence skutečného projevu vůle jedné ze stran v případě uzavírání adhezních smluv a z rizika podjatého rozhodování rozhodce. Proto by v tomto směru měla být ochráněna práva nejen spotřebitelů, ale všech subjektů. Nestrannost toho, kdo spory rozhoduje, totiž není toliko ochrana slabší strany, ale je přímo základním předpokladem rozhodování sporů obecně. Nelze

²⁶⁹ I. Ramsay, Consumer law, viz. Poznámka pod čarou č. 12, s. 217

na ní tedy rezignovat.²⁷⁰ V případě rozhodčího řízení je pak obdobně základním předpokladem skutečná vůle stran se takovému řízení podrobit. Zákonodárce však Novelou upravil téměř výlučně spotřebitelské rozhodčí řízení, a to bez ohledu na to, že výše zmíněná rozhodnutí soudů omezující autonomii vůle stran byla často vyslovená s platností univerzální bez ohledu na povahu účastníků vnitrostátního rozhodčího řízení. Je přitom třeba rozlišit mezi základními předpoklady pro rozhodčí řízení jako nestrannost rozhodování a skutečná vůle a ochranou slabší strany v případech, kdy je tato strana v nerovném postavení s protistranou. Zdá se tedy vhodné, aby v některých dále popsaných případech nebyly činěny rozdíly mezi spotřebiteli a podnikateli, jelikož dané aspekty je třeba dle názoru autora práce vnímat jako základní předpoklady rozhodčího řízení a nikoliv jako ochranu slabší strany.

7.1.1. Rozhodčí smlouva uzavřená samostatně

Zákonodárce Novelou posílil pravděpodobnost skutečného projevu vůle podrobit se rozhodčímu řízení v případě spotřebitelských sporů požadavkem uzavření rozhodčí doložky na samostatné listině. Ač toto opatření lze uvítat, je třeba si uvědomit, že skutečný projev vůle patří k základním náležitostem právního úkonu nejen ve spotřebitelských vztazích a že rozhodčí řízení má široký přesah do základních práv zaručených LZPS. Jak bylo výše poukázáno, rozhodčí řízení ve své tradiční podobě je takovým řízením, kde se i přes existenci hmotně právních norem nelze jejich aplikace kvůli absenci věcného soudního přezkumu dovolat, což po Novele stále platí pro obchodní spory.

Kromě toho je rozhodčí řízení přímo založeno na rozhodnutí stran podrobit spory tomuto mechanismu namísto soudu. Při existenci řady podstatných odlišností od soudního řízení, které mohou vést k podstatnému oslabení základních lidských práv, je tak dle názoru autora práce třeba vycházet z toho, že skutečný souhlas stran je jediným prostředkem, který je ve vnitrostátních vztazích způsobilý rozhodčí řízení legitimizovat. Vzhledem ke všemu uvedenému je třeba dle názoru autora práce vnímat rozhodčí doložku jako jakousi kvalifikovanou klauzuli, kde je žádoucí co možná nejvyšší pravděpodobnost souladu vůle projevené s vůlí skutečnou. Kde není projevená vůle vůlí skutečnou, zdají se být některé

²⁷⁰ Podobně SKLENÁŘ, Jan, *Obsahová a časová limitace možné zvýšené trestněprávní ochrany osoby rozhodce* *epravo.cz*, 31. 1. 2005. Dostupný také z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obsahova-a-casova-limitace-mozne-zvysene-trestnepravni-ochrany-osoby-rozhodce-30431.html>

aspekty rozhodčího řízení podmíněné souhlasem stran, např. nemožnost přezkumu další instancí či rozhodování v rozporu s hmotným právem, ve vnitrostátních vztazích nepřiměřeně tvrdé.

Proto by se zdálo vhodné zavést povinnost uzavírat rozhodčí smlouvu na samostatné listině pro všechny subjekty vnitrostátního styku, nikoliv pouze pro spotřebitele. Daná povinnost by měla posílit či garantovat skutečný projev vůle, na kterém je rozhodčí řízení založeno a vyloučily by se tak případy, kdy jedna ze stran podepíše neindividuálně sjednanou rozhodčí doložku, jejíž vtělení do smlouvy přehlédne. Nikdy přirozeně nelze zaručit naprostou shodu projevené vůle s vůlí skutečnou, ale toto opatření by mohlo pravděpodobnost takové shody značně posílit a na protistranu by přitom nebyly kladeny žádné přísné požadavky. Danou povinnost by pak bylo možno korigovat např. v případech, kdy by bylo možno skutečnost projevu vůle předpokládat i jinak, např. v situacích, kdy uzavírání rozhodčí doložky je vzhledem k předchozímu vzájemnému kontrahování mezi stranami obvyklé či je zřejmé, že rozhodčí doložka byla individuálně sjednána.

7.1.2. Garance nestrannosti

Naprosto stěžejním předpokladem veškerého rozhodování sporů se jeví nestrannost takového rozhodování. V ZRŘ však lze stěžít definovat nestranného rozhodce. Proto se jeví jako vhodné, aby strany měly vzhledem k výše popsanému riziku sporu s opakovaným účastníkem o eventuelní podjatosti dostatek informací a mohly tak učinit informovanou volbu rozhodce. Informace o osobě rozhodce je tedy třeba poskytnout ještě před uzavřením rozhodčí smlouvy a nikoliv teprve před zahájením rozhodčího řízení, neboť v tomto okamžiku již informace nijak nenapomohou informované volbě. Povinnost poskytnout informaci, zda se rozhodce v posledních třech letech účastnil rozhodčího řízení, ve kterém vystupovala jedna ze stran sice daný cíl sleduje, z této informace však stěžít lze dovést podjatost takového rozhodce. Rovněž tato informace nevypovídá o tom, zda je protistrana opakovaným účastníkem, když např. stranu, která u daného rozhodce vedla jeden spor před 2,5 lety lze těžko za opakovaného účastníka považovat. Je tedy nutné poskytnout informaci, která povede ke zjištění, zda je protistrana opakovaným účastníkem.

Takovou informací by mělo být poskytnutí údaje o celkovém množství sporů, kterého se strana u daného rozhodce účastnila. Kromě toho se zdá být vhodné poskytnout informaci, jaký finanční obnos tyto spory představovaly. Uvedené umožní rozeznat, na kolik je rozhodce se stranou ekonomicky spjat. Rovněž se zdá vhodné, aby bylo procentuelně uvedeno, kolik sporů bylo rozhodnuto ve prospěch opakovaného účastníka a jaké procento z celkového finančního obnosu tato rozhodnutí představovala. Kombinace procenta rozhodnutých sporů a procenta celkového finančního obnosu by zabraňovala tomu, aby např. za účelem zkresleného obrazu o spravedlivé historii rozhodování byly drobné spory rozhodovány v neprospěch opakovaného účastníka, kdežto spory o velké finanční obnosy v jeho prospěch. Daná informace pak může poskytnout indicii o tom, zda rizika sporu s opakovaným účastníkem uvedená výše v daném případě skutečně hrozí. U uvedeného je samozřejmě nutné mít na paměti, že bohatá historie rozhodování s výsledkem ve prospěch opakovaného účastníka nutně neznamená podjatost, ale může být následkem neplnění řady subjektů z právně nesporné smlouvy. Straně by tato informace však umožnila svobodně zvolit, zda zamýšlí do takového vztahu vstoupit a riziko na sebe přenést.

Tato informace by pak měly být poskytnuty nejen spotřebiteli, ale i podnikateli, neboť zvýšené riziko podjatosti je všude tam, kde jedna ze stran vystupuje jako opakovaný účastník. Uvedené informace pak podnikateli napoví, zda v daném případě riziko plynoucí z opakovaného účastenství hrozí a umožní mu učinit informovanou volbu. Zdá se přitom býti spravedlivé, aby v případě obchodních sporů uvedly danou informaci obě strany, přičemž pro stranu, která není opakovaným účastníkem nebude poskytnutí představovat žádný administrativní problém.

Daná povinnost by šla jednoduše obejít pomocí určení *appointing authority* v rozhodčí smlouvě, přičemž by ještě nebyl znám konkrétní rozhodce. Bylo by tedy třeba, aby podobná informace byla poskytnuta v takovém případě i o *appointing authority*, tedy aby byl uvedeno množství, finanční velikost a výsledek všech sporů, kde daná *appointing authority* vykonávala své pravomoci. Jestliže by výběr rozhodce byl vázán na seznam rozhodců vedený arbitrážním centrem, měla by být obdobná informace o historii rozhodování poskytnuta i ohledně daného arbitrážního centra. Souhrnná informace vztahující se k arbitrážnímu centru se zdá býti vhodnější než informace o každém jednotlivém rozhodci připadajícím vzhledem k přítomnosti na seznamu rozhodců v úvahu, neboť taková informace o jednotlivých rozhodcích by již byla příliš obsáhlá a lze pochybovat, zda by byla protistranou plně vnímána.

Daný návrh by se mohl zdát poměrně problematický z důvodu administrativní náročnosti podání informací před podepsáním rozhodčí smlouvy. Vzhledem k výše uvedeným rizikům podjatosti rozhodce a k tomu, že vzhledem k historii vnitrostátního rozhodčího řízení se tato rizika ukázala být reálnými, však může administrativní náročnost stěžít odůvodnit riziko rozhodování podjatého rozhodce. Navíc i přes administrativní náročnost podání informací před podpisem rozhodčí smlouvy by pak rozhodčí řízení mělo být efektivním nástrojem k uplatnění práv a podstatné výhody rozhodčího řízení by se tak zdály být zachovány. Velmi malá administrativní náročnost by pak byla v případech, kdy by žádná ze stran nebyla opakovaným účastníkem, neboť poskytnutá čísla by se pravděpodobně pohybovala maximálně v řádu jednotek, často by pak byla nulová. Dané opatření je míněno jako opatření zabraňující rizikům plynoucím z opakovaného účastenství. V porovnání s riziky plynoucími z opakovaného účastenství může zájem na menší administrativní náročnosti stěžít převážít zájem na nestranném rozhodování.

Opatření by zároveň nezpůsobovalo problémy stranám jiným než opakovaným účastníkům. Povinnost poskytnutí daných informací by pak mohla být korigována např. v případech, kdy je rozhodování daného rozhodce mezi stranami obvyklé, čímž by se snížila administrativní náročnost tam, kde by obě strany požadovaly rozhodce za nestranného.

Danými dvěma opatřeními se zdají býti dostatečně garantovány dva základní předpoklady rozhodčího řízení, tedy nestrannost rozhodce a skutečný projev vůle. Tyto dva předpoklady je podle autora práce nutno garantovat nejen ve spotřebitelských sporech, ale ve všech sporech vnitrostátního rozhodčího řízení. Níže uvedené aspekty je pak možné vztáhnout již pouze na spotřebitele, neboť v případě skutečného informovaného souhlasu podnikatele s rozhodčím řízením za účastní nestranného rozhodce je již možné podnikatele ve vzájemných vztazích nijak neomezovat.

Veškerá opatření na ochranu slabší smluvní strany dále uvedené se jeví jako potřebné v situaci, kdy by bylo rozhodčí řízení zneužíváno. Pokud by v budoucí praxi rozhodčího řízení ke zneužívání nedocházelo, bylo by na místě tato opatření eventuelně zrušit a vrátit se tak k rozhodčímu řízení založenému více na svém základním principu, tedy autonomii vůle.

7.2. Opatření chránící slabší smluvní stranu

7.2.1. Osoba rozhodce

Zákonodárce zamýšlel požadavkem právnického vzdělání na rozhodce rozhodující spotřebitelské spory založené rozhodčí doložkou lépe ochránit práva spotřebitelů v rozhodčím řízení. I když tato snaha může vyznívat pozitivně v tom ohledu, že rozhodce bez právnického vzdělání bude spíše než rozhodce s právnickým vzděláním nesprávně aplikovat právní předpisy včetně předpisů na ochranu spotřebitele, zdá se tento požadavek v rozporu s historickými aspekty rozhodčího řízení, To je totiž založené na rozhodnutí osoby, které strany důvěřují. Tento požadavek rovněž omezuje výběr odborníků v určitých oblastech, na jejichž rozhodování rozhodčí řízení do značné míry rovněž stojí.

Pozitiva právnického vzdělání se tedy zdají být omezena pouze na situace, kdy jedna ze stran sporu rozhodce nezná a pouze odsouhlasí rozhodce navrženého protistranou. Byť je v českých poměrech takováto situace velmi častá, stále by měl být brán ohled na zásady, na kterých rozhodčí řízení stojí a v případě skutečné vůle obou stran umožnit rozhodování i rozhodců bez právnického vzdělání. Spotřebitel by neměl být primárně považován za subjekt neschopný vlastního úsudku a vlastní volby ve věcech svého zájmu.

Ideálním řešením se zdá povolit rozhodování osoby bez právnického vzdělání všude tam, kde se na osobě rozhodce strany individuálně dohodnou. Dle autora práce by tak bylo vhodné požadavek právnického vzdělání vyřadit z požadavků pro zapsání na Seznam Rozhodců a určit tento požadavek kumulativně s požadavkem na rozhodování rozhodce ze Seznamu Rozhodců pouze v případech spotřebitelských rozhodčích smluv, kdy není osoba rozhodce individuálně dohodnuta. Toto by bylo možno pro větší ochranu spotřebitele doplnit např. domněnkou, že osoba rozhodce se nepovažuje za individuálně dohodnutou, jestliže určení dané osoby rozhodcem spotřebitel výslovně nenavrhl.

Na okraj autor práce poznamenává, že lze podobně uvažovat i např. o požadavku bezúhonnosti, ku příkladu v případě rozhodce způsobivšího nedbalostní trestný čin nemající souvislost s rozhodčím řízením. Jelikož je požadavek bezúhonnosti požadován i pro spory

mezi podnikateli²⁷¹, mohlo by v takovémto případě být umožněno rozhodování takového rozhodce např. za podmínky individuální dohody o takovém rozhodci a uvedení absence bezúhonnosti v rozhodčí smlouvě přímo za jeho jménem.

Dle názoru autora práce je nutno rovněž postavení rozhodce reflektovat v trestním právu, a to jednak výkon jeho funkce chránit před nátlakem, jednak zvýšit jeho trestní odpovědnost v souvislosti se zneužitím funkce. Vhodným způsobem se jeví např. subsumování rozhodce pod pojem úřední osoby pro účely trestního práva jako je tomu např. u finančního arbitra, jehož pravomoci se zdají být velmi podobné rozhodci.

Právní problematikou, která není zatím příliš diskutována, je neomezená možnost nepřijetí funkce rozhodce. Jak je uvedeno výše, tato možnost může být snadno zneužitelná, čímž může být vytvořena značná nerovnováha mezi stranami v možnosti rychle a efektivně se domoci svých práv. Jevilo by se tedy vhodným zavést proti dané zneužitelnosti pojistky. Možnost kdykoliv odmítnout přijetí funkce by tedy mohla být např. omezena tak, že rozhodce by nemohl bez závažných důvodů odmítnout řešit spor, jestliže obvykle rozhoduje spory, v nichž vystupuje jedna ze stran, a definovat, kdy se jedná o takové obvyklé rozhodování, např. pomocí počtu rozhodovaných sporů v posledním roce. Adekvátním by se pak jevila možnost vyškrtnout rozhodce ze Seznamu Rozhodců v případě opakovaného porušení této povinnosti.

Alternativně by bylo možné uvažovat o složitější úpravě spočívající v zavedení nového smluvního typu, smlouvy s rozhodcem. Opakovaný účastník by pak musel s rozhodcem tuto smlouvu uzavřít jako podmínku pro platnost rozhodčí smlouvy, a ve smlouvě s rozhodcem by se rozhodce zavázal k přijetí funkce i v případech žaloby podané protistranou. Nutno podmínkou by v tomto ohledu bylo určení dispozitivnosti § 5 odst. 1.) ZRŘ. Tato druhá alternativa by však mohlo být značně náročné v případě volby arbitrážního centra, při kterém působí větší množství rozhodců. A druhou stranu by byla více respektována dobrovolnost výkonu funkce rozhodce.

²⁷¹ Požadavek bezúhonnosti je vtělen nejen jako podmínka pro zápis do seznamu rozhodců vedeného Ministerstvem v § 35a odst. 1.) písm. b) ZRŘ, ale i jako základní požadavek na osobu rozhodce v § 4 odst. 1.) ZRŘ

7.2.2. Rozhodné skutečnosti pro vydání rozhodčího nálezu

Jak je výše uvedeno, není zcela jisté, jak je třeba vykládat § 25 odst. 3.) ZRŘ. Rozhodování podle zásad spravedlnosti je nástroj, který je v zahraniční literatuře vnímán jako možnost rozhodnout ve prospěch slabší strany tam, kde hmotné právo je ke slabší straně nepřiměřeně tvrdé, a je hojně využíváno v rámci různých mechanismů řešení spotřebitelských sporů, ve prospěch spotřebitele. V tomto ohledu se jeví zákaz rozhodovat podle zásad spravedlnosti, který někteří autoři dovozují²⁷², právě ve spotřebitelských sporech jako nanejvýš nelogický. Ač dané dovození nemusí být podle autora práce správné, je pravděpodobný odklon od pověřování k rozhodování podle zásad spravedlnosti ve spotřebitelských vztazích. Ustanovení by tedy bylo nanejvýš vhodné vyjasnit.

Vzhledem k funkci, kterou rozhodování podle zásad spravedlnosti plní v rozhodování některých zahraničních mechanismů řešení spotřebitelských sporů by bylo dle názoru autora práce vhodné zakotvit možnost rozhodování podle zásad spravedlnosti ve spotřebitelských sporech, avšak zakotvit možnost odchýlení se od hmotného práva jen ve prospěch spotřebitele.²⁷³ V důsledku by tedy šlo o subsumci koncepce *equity* pod zásady spravedlnosti, což podle A. Bělohlávky *de lege lata* terminologicky není možné.²⁷⁴

Taková úprava by sice mohla být prakticky nepoužívaná v případě, že by se české rozhodčí řízení zneužívalo k rychlému zisku exekučního titulu v neprospěch slabší smluvní strany, avšak mohla by být hojně využívána, např. za účelem zvýšení atraktivity dodavatele pro spotřebitele, pokud se rozhodčímu řízení podaří stát se spravedlivým mechanismem řešení sporů reflektujícím zájmy obou stran.

7.2.3. Věcný přezkum soudem

Otázkou, která významně závisí na praxi rozhodčího řízení, je otázka věcného přezkumu, který je *de lege lata* možný jen ohledně souladu s předpisy na ochranu spotřebitele

²⁷² L. Lisse, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 27, s. 100

²⁷³ Podobně i Doporučení Komise 98/257/ES ze dne 30. března 1998, viz. Poznámka pod čarou č. 8, Úvodní pasáž, v originální verzi: "...the out-of-court bodies may decide not only on the basis of legal rules but also in equity...however, this flexibility as regards the grounds for their decisions should not lead to a reduction in the level of consumer protection by comparison with the protection consumers would enjoy, under Community law, through the application of the law by the courts."

²⁷⁴ A. Bělohlávek, komentář k ZRŘ, viz. Poznámka pod čarou č. 32, s. 935

a ohledně dobrých mravů a veřejného pořádku. Jestliže se v budoucnu vyskytnou ve větší míře praktiky jako rozhodování v neprospěch spotřebitele v rozporu s hmotným právem nespádajícím pod předpisy na ochranu spotřebitele ani pod rozpor s dobrými mravy či veřejným pořádkem, bylo by dle názoru autora práce nutno zavést plný meritorní přezkum. Pokud by se v budoucí praxi naopak nevyskytovalo ani rozhodování v rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele a rozhodčí nálezy by tak v praxi nebyly rušeny, bylo by na místě možnost meritorního přezkumu soudem zcela zrušit.

Rovněž by bylo vhodné vyjasnit následek zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. g) a h) ZRŘ. Následné rozhodování soudem se přitom jeví jako varianta vhodnější než rozhodování v rozhodčím řízení, neboť rozhodčí řízení již v takovém konkrétním případě jednou selhalo a lze tak pochybovat o jeho vhodnosti.

7.2.4. Vyškrtnutí ze Seznamu Rozhodců

Rovněž se zdá býti vhodné vyjasnit výklad možnosti vyškrtnutí rozhodce ze Seznamu Rozhodců v případě rozhodování v rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele. V případě, že taková možnost by z § 35c odst. 2.) nevyplývala, bylo by dle autora práce nepochybně na místě danou možnost zavést. Tato možnost se totiž zdá býti stěžejní pro rozhodování pouze spravedlivých rozhodců a může dle autora práce hrát stěžejní roli v budoucí praxi vnitrostátního rozhodčího řízení.

Věcný přezkum soudem totiž může posloužit jako dosažení spravedlnosti v jedné konkrétní věci, bez možnosti vyškrtnutí rozhodců z důvodu rozhodování v rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele ale nemůže být věcný přezkum soudem vnímán jako koncepční nástroj pro zabránění rozhodování rozhodců rozhodující ve zlé víře či dlouhodobě na základě zcela nesprávných právních úvah. Jestliže možnost vyškrtnutí *de lege lata* existuje či by byla v budoucnu zavedena, bylo by namístež podmínit ji např. „soustavným“ rušením nálezů daného rozhodce či „zjevným a opakovaným“ porušením povinnosti rozhodce řídit se předpisy na ochranu spotřebitele, aby skutečně nedocházelo k postihnutí rozhodce kvůli rozdílnému, avšak legitimnímu právnímu názoru vyslovenému v dobré víře. Vyškrtnutí by *de lege ferenda* mělo hrozit pouze takovým rozhodcům, jejichž jednání napovídá o zlé víře nebo o zjevné ignoranci či dezinterpretaci předpisů na ochranu spotřebitele.

Podobně by se zdálo vhodné zavést i možnost vyškrtnutí pro rozhodování v rozporu s dobrými mravy a veřejným pořádkem, která dle autora práce *de lege lata* neexistuje.

7.3. Důsledky navrhovaných změn

Výše uvedenými úpravami by mohla být snížena rizika, která dle názoru autora práce přetrvávají i po účinnosti Novely. Rozhodčí řízení by se v důsledku těchto navržených změn rovněž mohlo stát více založené na vůli stran, avšak na vůli skutečné a informované projevené. Mohlo by se tak stát mechanismem, kterého nebude třeba se obávat ani v případě spotřebitelských sporů a který může oběma stranám přinést výhody. Vnitrostátní rozhodčí řízení by tak mohlo existovat jako alternativa k soudnímu řízení, která se od něho bude značně lišit, avšak tyto odlišnosti budou pro strany pochopitelné, akceptovatelné a budou oběma stranám přinášet srovnatelné výhody. Jak však poukázáno výše, takové odlišnosti jsou dle názoru autora práce nutně podmíněny skutečnou vůlí obou stran se takovému řízení podrobit.

Společným znakem navrhovaných změn pak je, že by neměly nijak výrazně zatěžovat strany, u kterých nejsou výše popsána rizika předmětná, tedy strany sjednávající rozhodčí smlouvu individuálně, kde k dohodě o jednotlivých aspektech rozhodčího řízení dojde po vzájemném projednání. Podobně strany, které nejsou opakovaným účastníkem nebudou mít větší obtíže s poskytnutím informací o historii rozhodování konkrétního rozhodce.

Případnou budoucí nutnost změn ve vnitrostátním rozhodčím řízení přirozeně ukáže hlavně budoucí praxe využívání rozhodčího řízení. Jestliže by se výše zmíněné obavy o spravedlnost rozhodčího řízení ukázaly i po Novele v praxi jako existující problém, bylo by dle názoru autora práce na místě zvážit zachování možnosti rozhodování *ad hoc* rozhodců. Tito rozhodci, často propojení s některým arbitrážním centrem, totiž dle názoru autora práce, ve kterém se v průběhu tvorby psaní práce jen utvrdil, vykazují skutečně velké „kvalitativní rozdíly“ v rozhodování. Pokud by se v České republice nepodařilo vytvořit dostatečné garance základních předpokladů pro průběh rozhodčího řízení a základních kvalit rozhodců, bylo by dle názoru autora práce v extrémním případě třeba umožnit jen rozhodování stálých

rozhodčích soudů. U těchto se totiž dané obavy prakticky neprojevují a zdá se tak, že stálé rozhodčí soudy základní garance poskytují. Dané opatření by však mělo nastat až *ultima ratio* a autor práce věří, že k němu nikdy nebude třeba přistoupit. Podobně by *ultima ratio* bylo možné uvažovat o zákazu používání individuálně nesjednaných rozhodčích doložek.

Pokud by naopak zneužívání rozhodčího řízení ustalo, bylo by dle názoru autora práce na místě směřovat k širší autonomii vůle účastníků.

Kapitola 8. – Závěr

Lze konstatovat, že vnitrostátní rozhodčí řízení v České republice trpělo před Novelou určitými problémy. Tyto problémy dle názoru autora práce pramenily z několika příčin. Prvotní příčinou je dle názoru autora práce společná úprava pro řízení vnitrostátní a mezinárodní, ačkoliv se oblast vnitrostátního obchodu od mezinárodního značně liší. Další příčinou je nedostatek jiných efektivních mechanismů řešení sporů. V neposlední řadě je pak příčinou zneužívání široké autonomie vůle některými subjekty, proti kterému ZRŘ před Novelou poskytoval jen velmi neúčinné prostředky ochrany. Vzhledem k těmto problémům není dle autora práce možné v současnosti aplikovat ve vnitrostátním rozhodčím řízení téměř absolutní autonomii vůle jak je tomu v mezinárodním obchodu. Z tohoto důvodu se omezení rozhodčího řízení zavedené Novelou jeví být vítaným krokem.

Vnitrostátní rozhodčí řízení v České republice stojí dle názoru autora práce na pomezí. Jsou totiž nově zavedeny určité mechanismy proti zmíněnému zneužití. Je ovšem otázkou, na kolik ony mechanismy mohou být účinné. Jestliže se ukážou neúčinnými, bude to mít dle autora fatální následky pro budoucnost vnitrostátního rozhodčího řízení. Jestliže se naopak ukážou účinnými, může se díky nim stát rozhodčí řízení velmi užitečným a důvěryhodným mechanismem řešení sporů. Jak již autor práce několikrát naznačil, jestliže subjekty zúčastněné na rozhodčím řízení, zejména tedy opakovaní účastníci a rozhodci, budou chtít působit ve zlé víře, nemůže jim Novela v tomto zabránit. Osud rozhodčího řízení tedy velmi pravděpodobně leží právě v jejich rukou.

I vzhledem k porovnání s anglickou úpravou je zřejmé, že v České republice vnitrostátní rozhodčí řízení ve značné míře supluje jiné mechanismy řešení sporů, zejména řízení o drobných nárocích a činnost odvětvových ombudsmanů, které jsou v evropském kontextu poměrně rozšířenými mechanismy. Z toho vyplývají i některé výše uvedené kontroverze, které byly patrné především poté, co se ukázalo, že vnitrostátní rozhodčí řízení bylo v jistém slova smyslu některými subjekty zneužíváno za účelem domoci se co nejrychleji exekučního titulu. Rozhodčí řízení totiž lze označit kvůli principu široké autonomie vůle za mechanismus snadněji zneužitelný než např. řízení o drobných nárocích, kde existuje záruka nestrannosti.

Některé okolnosti nasvědčují tomu, že český zákonodárce zachovává možnost řešit vnitrostátní spory, a to především spory spotřebitelské, v rozhodčím řízení pouze z pragmatických důvodů, tedy z důvodů, že soudní aparát by nebyl schopný unést nápor velkého množství takových sporů.²⁷⁵ Ač se zákonodárce Novelou snažil některá rizika odstranit, podle autora práce použil k tomuto cíli někdy nevhodné prostředky. Kromě toho zákonodárce reagoval pouze na problémy, které se již v praxi vyskytly, a dle autora práce nepřilíh nereflektoval potenciální rizika, která by mohla vyvstat v budoucnu. Na druhou stranu zákonodárce položil základy určité formy dohledu nad rozhodčí činností, která by v budoucnu mohla znamenat velký přínos.

Vnitrostátní rozhodčí řízení v České republice však, podle názoru autora práce, pravděpodobně bude dále provázeno některými již zmíněnými riziky a pravděpodobně potrvá ještě dlouho, než se podaří z rozhodčího řízení učinit plně důvěryhodný proces. Tohoto cíle bude, dle autora práce, možno dosáhnout především bude-li dobře prováděn dohled Ministerstva nad Seznamem Rozhodců a bude-li více využíváno rozhodování RSHKAK či získají-li si některá arbitrážní centra či jednotliví *ad hoc* rozhodci pozitivní reputaci u širšího spektra veřejnosti. K tomu může přispět i například rozhodování sporů při různých institucích, například asociacích podnikatelů, či působení spotřebitelských organizací poskytující spotřebiteli lepší orientaci v rozhodčím řízení či osobách rozhodců namísto paušálního zatracování rozhodčího řízení. Je však pravděpodobné, že takovýto vývoj tak závisí nejen na ingerenci státu, ale i na samotných podnikatelích a spotřebitelích. Z toho vyplývá, že rozhodčí řízení může dosáhnout statusu plně důvěryhodného mechanismu řešení sporů spíše v dlouhodobé perspektivě než v řádu let.

Případné další změny vnitrostátního rozhodčího řízení pak dle názoru autora práce závisí na to, jakým směrem se bude ubírat jeho praxe.

Z pohledu autora práce je pozitivní, že se zákonodárce pokusil nastavit určité garance kvality a spravedlnosti namísto zákazu rozhodčího řízení, byť na praktické dopady Novelu má autor práce často názor odlišný od zákonodárce. Nezbyvá než doufat, že se vnitrostátnímu rozhodčímu řízení i přes určitá rizika podaří oprostít se od negativních trendů z minulosti a stane se důvěryhodným prostředkem pro řešení vnitrostátních sporů, který se bude moci plně

²⁷⁵ Např. Důvodová zpráva k Novele ZRR, s. 18

navrátit k jedné ze svých hlavních zásad, totiž k co nejširší možné autonomii vůle. Jen taková podoba totiž umožňuje rozhodčímu řízení využít své hlavní výhody, tedy možnost co možná nejlépe přizpůsobit rozhodčí řízení specifickým společným potřebám stran.

Seznam zkratk

Ústava – Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

LZPS - Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

ZRŘ - Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Novela - Zákon č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

OZ – Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

o.s.ř. – Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ObchZ – Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ZFA - Zákon č. 229/2002, o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů

ZSOP - Zákon č. 549/1991, o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

AA96 - Arbitration Act 1996 (anglický zákon upravující rozhodčí řízení v Anglii)

RSHKAK - Rozhodčí Soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

Seznam Rozhodců - seznamu rozhodců vedený Ministerstvem Spravedlnosti podle § 35a násl. Zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Ministerstvo – Ministerstvo spravedlnosti

Seznam pramenů:

ADAMS, LORNA, SHURY, JAN, Consumer Experience of the Small Claims Court, Consumer Focus by IFF Research (2010), dostupné též z WWW:

<http://www.consumerfocus.org.uk/files/2010/10/Research-Report.pdf>

ALDERMAN, Richard M., Pre-Dispute Mandatory Arbitration in consumer contracts A Call for Reform, *Journal of Texas Consumer Law* (2001 – 2002)

Arbitration Act 1996

Arbitration Act 1979

Arbitration Act 1950

BALDWIN, J. Small claims in the county courts in England and Wales: the bargain basement of civil justice? *Oxford: Clarendon Press* (1997)

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Arbitration law and practice in the Czech Republic: with regard to the Arbitration Law in Slovakia = Das Schiedsverfahren in der Tschechischen Republik : unter Berücksichtigung der Gesetzlichen Regelung in der Slowakischen Republik.* Praha: Linde Praha, 2009, 3 v. ISBN 978-807-2017-768

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení.* Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2012, 595 s. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7179-297-0

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář.* 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, cviii, s. 1277-2190 s. ISBN 978-80-7400-096-6

BĚLOHLÁVEK, Alexander J., Rozhodčí řízení v tzv. smluvních vztazích spotřebitelského typu *Právní forum* 3/2010, s. 89 – 99

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 679 p. ISBN 978-807-1796-299

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, c, 1672 s. ISBN 978-807-1793-427

C-168/05 – Elisa María Claro v. Centro Móvil Milenium SL

C-40/08 - Asturcom Telecomunicaciones SL. v. Cristina Rodríguez Nogueira

CARBOL, Karel, Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení *Právní forum* 7/2012, s. 303 – 311

COTRILL, J., ADLER, E., *Big business is elbowing consumers out of small claims courts warns watchdog*, Consumer Focus (16 October 2010), Dostupné též z WWW:

<http://www.consumerfocus.org.uk/news/big-business-is-elbowing-consumers-out-of-small-claims-courts-warns-watchdog>

Doporučení Komise 98/257/ES ze dne 30. března 1998 o zásadách pro orgány odpovědné za mimosoudní urovnávání spotřebitelských sporů. Toto doporučení není přeloženo do češtiny, čerpáno z anglické verze (COMMISSION RECOMMENDATION of 30 March 1998 on the principles applicable to the bodies responsible for out-of-court settlement of consumer disputes (98/257/EC))

Financial Services and Markets Act 2000

HARRIS, B., PLANTEROSE, R. *The Arbitration Act 1996: a commentary*. 4th ed. Oxford, UK: Blackwell Pub. (2007)

Historie rozhodčího řízení v právním řádu v ČR, dostupné též z WWW:

<http://www.rozhodneme.cz/historie-rozhodciho-rizeni-v-pravnim-radu-v-cr>

IBA Pokyny pro střet zájmů v mezinárodní arbitráži Dostupné též z WWW:

<http://www.forarb.com/wp-content/uploads/2012/02/IBA-Pokyny-pro-stret-zajmu-v-mezinarodni-arbitrazi.pdf>

KLEIN, Bohuslav, Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci? *Právní forum* 3/2010, s. 100- 105

KORDAČ, Zbyšek, Mezinárodní arbitráž v ČR: reforma nutná *Jiné právo* 30. 6. 2012

Dostupný také z WWW: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/mezinarodni-arbitraz-v-cr-reforma-nutna.html>

KORDAČ, Zbyšek, Pozor při určování rozhodců! *epravo.cz*, 8. 4. 2008. Dostupný také z

WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pozor-pri-urcovani-rozhodcu-53952.html>

KOS, Jiří, Pohled na vývoj a změnu judikatury Nejvyššího soudu ČR týkající se rozhodčích doložek a postavení arbitrážních center *epravo.cz*, 10. 8. 2011. Dostupný také z WWW:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/pohled-na-vyvoj-a-zmenu-judikatury-nejvyssiho-soudu-cr-tykajici-se-rozhodcich-dolozek-a-postaveni-arbitraznich-center-75637.html>

LISSE, Luděk, Je overruling v oblasti rozhodčího řízení ústavní?, *eLAW.cz*, 25. 5. 2011,

Dostupný také z WWW: <http://www.elaw.cz/obcanske-pravo/497-je-overruling-v-oblasti-rozhodciho-rizeni-ustavni.html>

LISSE, Luděk, Ještě jednou k postavení stálých rozhodčích soudů v České republice

ELAW.cz 27. 4. 2010, Dostupný také z WWW:

<http://www.elaw.cz/cs/component/content/article/211-jeste-jednou-k-postaveni-stalych-rozhodcich-soudu-v-ceske-republice.html>

LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha:

Linde,

2012, 919 s. ISBN 978-807-2018-741

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10

Návrh směrnice Evropského Parlamentu a Rady o alternativním řešení spotřebitelských sporů ze dne 29. listopadu 2011. Tento návrh není dostupný v češtině, čerpáno z anglické verze (Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on alternative dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Directive on consumer ADR) from 29.11.2011)

Norwich and Peterborough Building Society v The Financial Ombudsman Service [2002] EWHC 2379

Ombudsman News Issue 101 March/April 2012

Overruling a rozhodčí řízení, *Newsletter Rozhodčího soudu při IAL SE 02/2011*, Dostupný též z WWW: <http://www.rozhodcisoud.net/?page=directmail&action=list&diid=15>

POHL, Tomáš, Otazníky v řízení před rozhodci, *Právní rádce*, 26. 5. 2010 Dostupný též z WWW: <http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-43823670-otazniky-v-rizeni-pred-rozhodci>

Polovičatá novela zákona o rozhodčím řízení. Dostupný též z WWW: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7292>

Původní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony Dostupný též z WWW: <http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/335-10-novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-t-18-1-2011.aspx>

RABAN, Přemysl, Autorizování rozhodci nebo adjudikátoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích? *Bulletin Advokacie* 6/2010, s. 15 – 22. Dostupný také z WWW: http://www.cak.cz/assets/files/3223/BA_06_web.pdf

RAMSAY, I., *Consumer law and policy: text and materials on regulating consumer markets*. 2nd ed. *Oxford: Hart Publishing, 2007*

Rozhodčí doložka má ze smluv zmizet říká ochránce práv, Dostupné též z WWW:

<http://www.nasepenize.cz/rozhodci-dolozka-ma-ze-smluv-zmizet-rika-ochrance-prav-6174>

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním i vnitrostátním obchodním styku*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2002, 219 s. ISBN 80-863-9541-3

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku: komentář. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: ASPI, 2008, 386 s. ISBN 978-80-7357-324-9

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 8. 2010, sp. zn.: 39 Co 88/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3337/2010

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 9 Cmo 363/2009

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 102 VSPH 14/2011-73

RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky: komentář. 2. rozš. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 254 s. ISBN 80-868-9843-1

SADECKÝ, Lukáš. Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, *Právní rozhledy* 5/2012, s. 153 – 156

SKLENÁŘ, Jan, Obsahová a časová limitace možné zvýšené trestněprávní ochrany osoby rozhodce epravo.cz, 31. 1. 2005. Dostupný také z WWW:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/obsahova-a-casova-limitace-mozne-zvysene-trestnepravni-ochrany-osoby-rozhodce-30431.html>

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách

SOKOL, Tomáš, K aktuálním problémům rozhodčího řízení, *Právní rádce* 9/2011, dostupný také z WWW: <http://pravnicadce.ihned.cz/c1-53042270-k-aktualnim-problemum-rozhodciho-rizeni>

SOKOL, Tomáš, Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“, *Bulletin Advokacie* 6/2010, s. 22 - 23. Dostupný také z WWW: http://www.cak.cz/assets/files/3223/BA_06_web.pdf

The Study Centre for Consumer Law – Centre for European Economic Law Katholieke Universiteit Leuven, Belgium (headed by Prof. Jules Stuyck), An analysis and evaluation of alternative means of consumer redress other than redress through ordinary judicial proceedings, Final Report, A Study for the European Commission, Health and Consumer Protection Directorate-General Directorate B – Consumer Affairs (Leuven, January 17, 2007)

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2570/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 4. 2010, č.j. 23 Cdo 4895/2009

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 uveřejněné pod č. 121/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. III. ÚS 1208/10

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.5.2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008 uveřejněné pod č. 45/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

Ústav práva a právní vědy, o.p.s., Stanovisko Ústavu práva a právní vědy, o.p.s. k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích

nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Dostupný též z WWW: <http://www.ustavprava.cz/cz/sekce/studie-a-komentare-2011-1-2011-52>

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Vzorový zákon UNCITRAL

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 229/2002, o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 549/1991, o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

ŽÍLA, Michal, Odklad vykonatelnosti rozhodčích nálezů *epravo.cz*, 19. 10: 2012. Dostupný také z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/odklad-vykonatelnosti-rozhodcich-nalezu-86183.html>

Název práce a klíčová slova v českém a anglickém jazyce

Název práce v českém jazyce:

Vnitrostátní rozhodčí řízení v České republice

Klíčová slova v českém jazyce:

vnitrostátní rozhodčí řízení, rozhodčí doložka, arbitrážní centra

Název práce v anglickém jazyce:

Domestic arbitration proceedings in the Czech Republic

Klíčová slova v anglickém jazyce:

Domestic arbitration, pre-dispute arbitration agreement, arbitral centres